

Kong Magnus Håkonsson Lagabøtes landslov

Kong Magnus Håkonsson Lagabøtes landslov, utgitt ved Magnus Rindal og Bjørg Dale Spørck, Arkivverket, *Norrøne tekster* nr. 9, Oslo 2018

Digital versjon av tekst uten variantapparat, Nasjonalbiblioteket, Oslo 2020

[tall]: sidetall i 2018-utgåva
\tall\: sideskift i handskriftet
/: linjeskift i handskriftet
<...>: manglende tekst
tekst: tilføyning
~~tekst~~: eliminering

For variantapparat, innleiing og kjeldelister, sjå Rindal og Spørck 2018.

Prologen

[101] \8r\ Magnus með guðs miskun noregs. *konungr son Hakonar / konungs sonar* son Suerris *konungs* sender ollum gudes/ vínunum *ok* sínum j frosto þings logum. *Qveð þu Guðs ok/* sina Þer vitið at hínir skynsamozsto [102] menn af frosto / þings logum hafa iðurlega getet firir oss at þer hafet spurt / at ver hofum lut i at at bota nokot um flæstar logbøkr. j/ landeno *ok* beðet oss at yður bok skyllði eigi þeirra vmbota lut/laus *verða* En þer skuluð. þat. vita sanlega at oss berr aðr væl *firir/* at sia en þo nu einkanlega bæzt er þér trøystit suo mikit .a./ vara forsio at þer dømæð. [103] hana alla j vara skipan þat af att/ taka *ok* þat. við at leggja sem oss þyckir bæzt bera með hinna bæz/stu manna raðe. *ok* þui hofum vér. nu vm riðir iðurlega skoðat hana / *ok* lizt oss sem allviða mætte með færrom orðom fullan orskurð/ gefa þar sem hon talar aðr gøysi margt vm En sumum stoðum/ þyrpti hon sanlega [104] til logu þar sem hværgi. var. aðr liosaræ en/ marger þyrpti þær sem fakunigir váru. Nv þo at vér. kennem oss/ miok vankunnende til slikra stor ræða þa. hofum vér. þo þerssa / bok latet rita er vér sendom yðer eptir slikum. hætte sem hon vattar / trøystande a. vars. herra iesu *krist*. miskun *ok* þeirra. hinna skynsamostv [105] manna til logu er i hia oss varo En at þer skilið þui giorr hvi/ ver hofum. suo bolcum skipat J bokenne sem nu er þa græiniR/ sia hatter firir yðr sem hær fylgir Þingfarar bolkr er nu sem/ fyrr .J. anduerðu ritaðr aðr en hefi sialfa bokena. At aðr berr at/ þingget se skipat *ok* nemdar menn skodaðer. logretto menn kosner / eiðar fluttir *ok* grið sætt *ok* siðsemðum [106] lyst at þui bætr *verði* bokenne/ lyt siðan þinget er bæter stillt *ok* siðatt Fysti lutr bokarennar/ er cristins doms. bolkr at menn skili cristilega trv *vera* grundvoll/ *ok* upp haf allra goðra luta *ok* hæligrar. kirkiu lyðni *ok* hennar for\8v\ manna vera lysing *ok* læiðtogarar til allra loglegra rettynda. / *ok* miskunsamlegra siðsemða Nest cristins doms bælkinum / er utfarar bolker at alþyðan skili [107] þann sama guð. hafa ski/pat *konungenom* til verallegs vallz en hinn til anlegs Eptir/ vtfarar bolkr er mannhælgir þui at nest þuisa høfer. hofð/ingivnum *ok* oðrum vt i fra. at hallda *ok* hallda lata guðs frið / *ok* goðra manna frælsi. millum cristinna. manna En þeim með / logum at ræpsa *ok* þo hofliga sem at oðru *verða* provaðr Nest/ mannhælgir er ærfða tal með þui flæira er þar [108] fylgir *ok* hæfr/ þat með quenna giptingum þui at mikllu varðar þeim er til/ arfanna kalla at þeir se j loglegom. hivnskap getner. Eptir/ ærfða tal hæfr landa

brigði. þui at þann tíma sem maðr erfir / nokorar Jarðr. þa hæfer honom at skoða
vm sin oðoll ok suo / annarra manna at hann halde engarra manna oðllom. með
logum / sottom ok kunni sin oðol með logum at brigða Eptir landa/brigði er landz
leigu bolkr þui at þeim hæfer með. logum [109] sinar jarðr at byggia sem með. logum
hafa aat. komezt Eptir/ landz læigu bolkr er kaupa bolkr þui at suo skal eptir
laga/soknom lausa aura søkia sem með landa brigði land ok iarðer / Eptir kaupa
bolkr er þiofa bolkr þui at þat hæfer engum / firir oðrum at tortíma. sem hinn hefir
með logum at komezt / En sa er oðru vis gerir mann. laga repsing firir taka Siðazt /
J bokenne ero konunga rettar bøter þui at sa konungr sem til er ski/paðr eptir at
[110] sia logum a eigi siðer at hugga sína siðsama / þægna með linkind ok rettar
botom en at tempru vspaka með/ hirtíng ok loglegom repsingum Erfðir þær er til
hafa fallet/ ok vm quenna giptingar ok um viga færði ok vm oll onnur laga/mal þa
skulu eptir þui vera sem þa gengo log J. lande er þav \9r\ [111] mal gerðuzt ef eigi hefir
aðr loglegr domr a fallet Biðium/ ver ok yðr at þer varkynið uið oss. þat. sem a
skorter þui at/ mæir hefir völdet vankunnende vart eða galøysi en jlluili / eða vilia
løysi sem ætlla ma þo at oss tøke þat sialldar eða/ ver hefdim minna við sætt en nu
hofum ver Finzt ok nokot/ nytsamlegt i þockum þat. [112] aller varom herra iesu
krist hværss / nafn se blezsat vtan enda Amen

Tingfarebolken

Her hefr upp fyrsta lut frosto/ þings bokar ok greinir her vm logþingi Capitulus

[114] FRjðer ok blezsan vars. herra iesu kristi arnaðar orð/ varrar fru sancte marie ok hinns hælga olafs konungs/ ok allra heilagra manna se með [115] oss ollum <...> / monum nu ok iafnan En ver skulum logþingi vart/ eiga eiga. a .xíi. manaðom huerium a frosto a þingstað rettom / botolfs uoku æptan þar skulu aller finnast nauðsynia laust/ þeir sem til þings ero nemder En Barrun eða umboðs maðr. konungs / skulu nemt hafa a miðföstu þingi suo marga menn or hueriu/ fylki sem her vattar J nesta capitulo eptir eða þeirra loglegr vmboðs/ maðr ok nefna þa [116] menn er ser hafa forværks menn ok þeim synizt til/ skila venazster ok þeir mege þat með eiði sinum sanna En þan/ eið skulu þeir sueria þan fyrsta søran dag er þeir koma a frosta/ þing með þerssom eiðstaf. at þers læggr hann hond. a bok ok þui/ skytr hann til guðs at þa menn hefir hann nemda til frosto þings / er honom [117] synduzt venazter til skila eptir sini samvizsku ok / suo skal hann iafnan nemfna siðan meðan hann. hefir þat starf En / þenna eið skal engi optar sueria en vm sín

her segir til vm/ nemdd til frosta þings

Nv skulu lendir menn ok syslu menn nefna a miðföstu þingí menn til æiðsúuapings sva marga sem her vattar. Af gvðbranzdolum .ííij. menn fyrir [118] norðan rost. ok skulu bøndr leggja til með hverium nefndar manne .vi. aura. En firir sunnan rost ok til humlu .viiij. menn. ok skulu bøndr leggja til með hveríum nefndar manne halfa mork. Af hæína fylke .íj. tylftir ok skulu bøndr leggja til .iiij. aura. Af haða fylki .íj. tylftir. ok skulu bøndr leggja til með hveríum nefndar manne .íij. aura. Af rauma fylki skal nefna .íj. tylftir manna. ok skulu bøndr leggja til með hveríum nefndar manne .íj. aura. Af æystrvdolum skal nefna .ij. menn firir norðan ámot. ok skulu bøndr leggja til með hveríum nefndar manne .vi. aura. En firir sunnan amot .iiij. menn. ok skulu bøndr leggja til með hveríum nefndar manne halfa mork.

Svo er mælt at nefna skal vtan or þrondæimi xl. bonda or hueriu [119] fylki. En íi. men skal/ nefna or naumudal ok huerri skipreiðu ok or Raumsdale ok skal hværr

þeirra hafa ^[9v] J. þingfarar fe .iii. aura hværr þeirra er til þings er nemdr En af norðmøre/ skal nefna or huerr skipreiðu .íi. menn ok suo or updale ok hafe i farar øyri .ii. aura / En innanfiarðar allt øyri. En innan or þ^rondeimj .xl. bonda or huerriu fylkj skal fara

Nv er sua mællt at nefna skal or egða fylki .xij. menn oc skal huerr nefndar maðr þeðan taka i farar øyri sinn .x. aura *silfrs*. En or rygiafylki skal nefna .xxx. manna oc skal huer nefndar maðr þeðan taka ^[120] mork *silfrs* sunnan fiarðar en .vij. aura norðan fiarðar. Or horða fylki skal nefna .xl. manna oc skal huerr hafa af sunnhorðum .v. aura *silfrs*. en af norð horðulande .iiij. aura huerr nefndar maðr. Or sygna fylki skal nefna .xx. menn oc skal huerr nefndar maðr taka .v. aura *silfrs*. Or fyrða fylki skal nefna .xx. menn oc skal huerr nefndar maðr taka .vj. aura *silfrs* or sunn fiarðum ^[121] en .vij. aura or norð fiarðum. Or sunnmøra fylki skal nefna .xij.. men oc skal huer nefndar maðr taka .x. aura *silfrs*. en mork or nørðra luta. Af ualdrese skal nefna .iiij. men oc af haddinga dale .ij. menn. af sættre .iiij. menn or otrodale .iiij. menn hafe huer r nefndar maðr .v. mánaða mate smørs. þat skolu bønðr gera at fear magne. oc skal huerr nefndar maðr taka mork *silfrs* i farar øyri sinn. skal þetta fe vpplukazt i biorguin af logmanni oc þeim sem bœarmanna fe uarðueita.

^[122] Nu er sua melt at nefna skal til logþingis sua sem uant er ok hafe huar farar fee sit eftir fornóm vana or huariu fylki eða bygdalage. En ef Barrun eða syslu menn nefna eigi menn suo til þings sem nv/ er mælt þa ero þeir seckir mork *silfrs*. við konung firir ^[123] hværn er .o./ nemder er Engan skal til lausnar nefna ok þui at eins skipti a / gera at þeim gange logleg forfoll til er fyrr var nemder En hvær r/ nemdar maðr er siðar kómur til logþingis nauðsynia laust en / søre ero flut er sæckr mork *silfrs*. En logmaðr ok logretto menn mete/ nauðsyniar Hværr ok sem eigi greiðir nemdar monnum til logu fe / suo sem skillt er ^[124] þa seckizt mork *silfrs*. Nu ero Barrunar ok suo / sysllu menn ok umboðs menn bæðe konungs ok biskups aller skyllidugir at/ koma til logþingis En þeir sem eigi koma forfalla laust þa ero/ seckir .íii. morkum. *silfrs* ok þat frammar sem konunge virðazt saker til

vm þing ok þings skipan

^[125] ÞJng skal standa suo lenge sem logmaðr vill ok honom þyckir fallet vera firir mala mana saker / ok logretto menn samþyckia Skal logmaðr lata gera vebond a þingstað/ rettom. a frosto suo við at þeir hafe rum firir jnnan sem i logretto/ ero

nemder En þat skulu vera iii. tylptir manna *ok* skipta þo / suo til at or hueriu fylki se [126] nokorer J nemder þeir sem væl þyckia / til fallner En þeir sem i logretto ero nemder skulu eið sueria með/ þema eiðstaf aðr en þærir gange J logretto at hann skytr þui. til/ guðs at hann skal þat til allra manna mala leggja sem hann væit sannazt / firir guði eptir sinni samvizsku suo með sakaðom sem með sifiad/om *ok* suo skal hann Jafnan gera þegar hann er J. logretto nemdr/ Fyrsta sini skal maðr þenna eið sveria þegar hann. gengr J logretto / en eigi [127] opptar þo at hann se nemdr. Engi þeirra manna sem eigi ero / J logretto nemdr skal setiazt innan vebanda orlofs. laust En ef [10r] hann sæzt. *ok* gengr eigi þegar ut er við hann er mælt þa er hann sæck / halfre mork .*sil frs.* Menn skulu fastande til [128] þings ganga *ok* sitia / þing þa er sol er iaustri *ok* vera a þingi til noons En logmaðr/ skal. lata ringia hinni mesto klocko þa er hann vill til þings/ með bok søkia En þeirri klocko skal eigi til annars ringia / meðan þinget stendr En ef nokor slæzt J mat eða J mungat / *ok* røker þat meir en þinget hann. skal enskis sins mals upp ræist / eiga. a þeim degi hvat male [129] sem hann .a. at drifa .a. frosto þingi / Dryk skal engi maðr til þings bera. hvarke til solu ne annan/ veg En ef boren værðr þa er upp næmt *ok* eiga þing menn þat / Aller menn skulu J logretto sitia suo lenge sem nu er mælt þeir/ sem i ero nemder nema þeir gange at nauðsynium En ef. hann. gengr [130] otan vebanda nauðsynia laust sæckr .íí. avrum .*sil frs.* Þærir/ menn sem ero vtan vebanda *ok* gera þar hark eða harøysti suo/ at logretto menn mega eigi gøyma doma sínna eða þeir kæra / mal sin er logmanz *ok* logretto manna orlof. hafa til sæckr hværr/ øyri .*sil frs.* er at þui værðr kunnr *ok* sannr *ok* [131] er honom til sagt adr.

vm vitni a frosta þingi Capitulum

Eptir gognum *ok* vitnum skal/ hvært mal døma Suo er ef einn berr vitnj með manne sem/ engi bere En .íí. sem .x. ef maðr hyggr eigi andvítanj amote Nu ero/ þau vitni er eigi skulu andvitni J mote koma. Þat er heímstefnv/ vitni *ok* þingstefnv vítaní quøðu [132] vitni *ok* nauðsyniar vitni ef þat er/ vitnat vndir mann *ok* forsagnar vitni *ok* þau vitni er menn bera. vm/ dæilld manna at samkundum Þeir menn sem i logretto ero nemdir / skulu døma log vm oll þau mal er þangat ero skoten *ok* þar ero log/lega framboren Þau mal skal fyrst døma er til logþingis ero [133] logð / *ok* logbok segir at størst ero En þa þau er þangat ero stæmnd *ok* oll/ þau mal er menn leggja hendr sínar saman firir vattom tvæim [10v] ef þat vitni kømer fram a þingi Siðan þau er þar værðr a sæzt *ok*/ smæst ero En allt þat. er logbok skiler eigi or þa skal þat or hueriu/ male hafa er þeir værða [134] asatter aller En ef þa skil a þa raðe logmaðr/ *ok* þeir er með honom samþyckia nema konunge með hinna vitrazto manna / raðe litizt annat loglegare

[135] **Um grið a frosta þingj Capitulus /**

Aller þeir menn sem .J. frosto þings logum *ok* for ero skulu J griðum / vera hvær við annan þar til er þeir koma heim til sins hæimi/lis En ef einn hværr gengr a þersse grið suo at hann veger mann eða/ væitir lemstrar saar þa hefir sa firir gortt fe *ok* friði [136] J. lande *ok*/ lausum øyri *ok* kome alldri J land apptr En ef menn værða særðr / a frosta þingi eða fa einn hværn annan ^olut af manna völdum./ *ok* vilia þa øyktz retter þeirra at hælmingi En konunge .víí. ertogom / *ok* .xíí. morkum .silfrs. En ef menn bera vopn a frosta þingi giallde/ halfa mork [137] .silfrs. *ok* late vopn en eigi konungr holf vopn *ok* halfa sæckt / En þing menn halft þui at J. ollum stoðum høfer monum at / gæta spæktar *ok* siðsemdar En þo einkanlega J þeim stoðum mest er / til siðsemdar ero skipaðer af anduerðu *ok* [138] flestum værðr mestr skaðe/ ef nokot skærst J. Hveruitna er menn verða vittir a frosta þingj/ þa .a þat fe allt halft konungr en halft þing menn vtan þægn gilld/di *ok* friðbrot þat .a. konungr eínsaman En oll þingviti er til falla *ok* / eigi greiðazt .a. oðru. [139] frosta þingi þa take sysllu maðr *ok* føre til þings / En þeir sem eigi greiða þetta firir þriotsko saker þa se þeim sialf/stæmt til nesta frosta þings *ok* svare þar secktum *ok* domrofom ef/ þa greiðizt eigi *ok* hafe þann hælming er þing menn æiga til þeirra / luta sem konungr læggr raða Nu ef maðr ryfr dom þann er [140] dómðr er / a frosta þingi *ok* vapna tak er at aat innan vebanda *ok* otan. þa/ seckizt sa .ííí. morkum .silfrs. við konung er þann dom ryfr en mork .silfrs. / við sakar. abera. Þvi skal *ok* sysllu maðr lysa .a. frosta þingi hverso \111r\ marger mandraparar eða aðrer vðada menn vrðu J hans sysllu a / hinum nesto .xíí. [141] manaðom *ok* segia skil a. vm voxt eða ifir. lit/ þeirra er hinum vrðu at skaða. at værði þui hælldr kender at li/kendom hvar sem þeir kunnv fram at koma

Um van profan

[142] Ef annar hværr fryr a lutt sín þa er mal kómr hæim J/ herað *ok* kallar rangt vera upp boret firir logretto ^{menn} þa skal þo/ eigi brigða dome sæktar laust En hann. ma stæmna [143] honum nesta ar eptir / er mal .a. vid. hann. til frosta þings *ok* hafe þar hvartveggia mal sit / uppi *ok* ef mal røynizt með sama hætte *ok* aðr þa hafe hann costnað./ sin holfu avkin af hínun er hann ylfði til rangs mals *ok* søke hann / þat. sem aðrar fiar sokner Provazt *ok* suo at hann hafe rangt upp / [144] boret firir logretto menn er fyr dómdezt malet. *ok* dømdezt þa aðrum / þa take sa kostnað sin holfu avkin *ok* konunge mork .silfrs. *ok* søke suo sem / aðr vattar. *ok* suo skal hveruítna þar sem logmaðr *ok* aðrer skynsamir. menn/ sia at menn verða rangllega eða aflaga sottir eða til laga stemdir [145] eða / aðrarlaga soknir *ok* dømdezt

honum hvarke fe ne eiðar nema hinn er sotte/ sveri firir eín eiði at hann. hugðizt eptir retto male sokia

Um sysllu/ mana þing Capitulus

Svo er mællt at sysllu menn skulu þing^{eiga} / innan þeirra .ííí. [146] vikna er þeir koma hæim af logþingi ok lysa / firir monnum hvat talat var .a. þinggínu ok einkanlega hvat alykt / a fell þeirra mal er or hanns sysllu váru. Nu skal sysllu maðr þui lysa a^t log/þinggi skal hvært sumar uppi vera at Botolfs voku þa skal ok þvi/ lysa at menn skulu eigi taka þa menn J bygðir til sin er þeir laupa/ norðan eða sunnan vestan eða avstan [147] nema menn viti at þeir se skila/ menn þui at slikir menn ero þuí vaner at vera nokoro likt vetr eða / íí. ok hylla sik suo við menn Siðan skiliazt þeir eigi bætr við en þeir / stela fe manna eða laupa brott með konom manna eða frenkom. / En hværr sem oðru [148] vis tækr er sækk^r mork .sil^fs. við. konung. ef hinn provazt \11v\ at illum manne

Um dom rof um viga ferðj ok quena legorð

Alla þa doma er vm vigaferði skal setia eða vm þeirra quenna / legorð er firir eiga at koma full manz giolld eða holf [149] þa/ skal þa alla með logum setia ok griðum til fyrsta salls En sa er/ ryfr dom logsamdan firir sal eða at fyrstum solum þa genggr/ hann a grið sin ok er trygrofe ok hefir firir gortt fe ok friði En þat / ero nauðsyniar þærss er greiða .a. ef hann er sivkr eða sar eða/ aðrar þær nauðsyniar [150] er goðr menn bere vitni vm at hann matte eigi/ til koma J æindaga En sal þat fyrsta skal fram koma innan./ þærss manaðar ok flytia heim til hanns ok se boðet honom með vatta/ tva En hinn take þar við eða hans vmboðs maðr nema hinn vili/ indælla gera vm er taka .a. En vm oll onnur [151] mal er menn <...> a / logdoma a. millum sin þa seckizt sa mork .sil^fs. við sakar abera er/ þann dom ryfr ok hallda dom sem aðr en við konung .íííí. morkum/ ok søke sysllu maðr badom til handa ok take hinn fyrst skulld sína. / suo sem domendr dømde En sækt hvarstvæggia se siðan skipt at / fiar magne ef eigi vinzt til hvarstveggia En ef hann vill eigi/ [152] en dom hallda þa skal sysllu maðr honom þing stæfna ok gera hann/ vtlægan nema hann giallde slikt upp sem nu er mælt

Um laga/ stefnur til logmanns

Hveruitna þar sem menn gera laga stefnur / manne a þingi eða heima til logmanz þa skal gera halfs / manaðar stefnu innan fylkis [153] ok vtan fiorðongs Manaðar/ stefnu vtan fylkis ok innan laga varra Tveggia manaðar stef/nv innan landz ok otan

laga varra Tolf manaðar stefnv er / maðr er otan landz Erfingi skal eða vmboðs
maðr male hans svara ef maðr er otan landz Nv er erfingi skylldr at gera honum
boð elligar / þing menn ef erfingi er eigi a þingi viðr mæles er hværr maðr / værðR
at hafa firir ser

Ner eigi skal stefna til logmanz Capitulus

[154] \12r\ A þessom timvm skal eigi til logmanns stæfna frá mariu messo/ J langa
fostu ok þo at hana bere ner paskom þa skal eigi/ stæfna siðar en holfum manaðe
firir pasker ok fram til halvarðs/ messo Fra seliu manna messo ok ^{til} cross messo
um haustet Eigi neR / iolom en stæmndr mege firir stundar saker vera .ííí. netr hia
log/manne ok koma hæim at [155] iolom at føro veðre Eigi skal ok stefna / vm iol En
aðrer timar en nu eru vndan skilldir ero rettir til stef/nu En hværr sem logmanns
orskurð ryfr sæckr .ííí. morkum .silfrs við/ konung Nu þar sem sa stefnir er loglegt
mal hefir. a hende manne / til logmanns með retre laga stefnu eða [156] hanns
fulkomen vmboðs maðr / þa seckizt sa er stæmt var ef hann kómr eigi forfalla
laust. mork/ <...> konung En ef stæmndr kómr en stæmnande eigi þa seckizt hann /
sliku sem stæmndr ef hann kóme eigi nema nauðsyniar banne eða / loglegr vmboðs
maðr hans kome eða se þar firir retta stefnu Nu sa/ [157] er fællzt at male þa hallde
þat allt er logmaðr hefir skillt þeirra j/ millum ok giallde kostnat allan holfu aukin
þann sem hann hafðe firir/ þui male siðan logmaðr skilaðe fyrsta sinn imillum
þeirra Nu skyteR/ nokor male sínu vndan logmanne til frosta þings þa skoðe þat /
logretto [158] menn invirðlegga ok þo at þeim synizt ollum sa orskurðr/ eigi loglegr
vera er logmaðr hefir sagt þa skulu þeir eigi rivfa/ logmanz orskurð en rita skulu
þeir til konungs hvat þeim lizt þar / sannazt J þui male ok slikt ranzsak sem þeir
hafa frammas provat / þui at þann orskurð er logmaðr veitir skal engi maðr riufa
nema konungr/ se at logbok vatte J mote [159] ok hann. se annat sannare með
vitrazto manna/ raðe þui at hann er ifir skipaðr logen Nv fær maðr eigi rettyndi / i
bygðum heima eða firir logmanne þa er sakar abere skylldr at / stefna honum til
frosta þings er hann fær [160] eigi rett af ok ef hann/ hefir til þerss sanleg vitni at
hann hefir honom þangat stæfnt \12v\ er mal a við hann ok þatt annat at mal hafe
suo faret sem hann hefir/ hærmt þa skulu þing menn dóma þatt mal at logfullu
hvart sem/ ner ero baðer eða sa einn er fram berr ok logmanne ok logretto
mon/num þyckir firir bita nema hínun banne full nauðsyn [161] er/ stemt var ok suo
þo at heima se til logmanns stæmt

Kristendomsbolken

[162] **her hæfr cristins doms/ bolc vm cristilega tru er menn skulu hafa.**

[163] Þat er upp haf / laga vara frosto þings manna sem upp haf er allra [164] goðra / luta at ver skulum hafa *ok* hallda cristilega tru./ Ver skulum trua a guð foður alldzvalldanda hymins *ok* iarðar./ ver skulum trua avarn droten iésúm *christum* hanns einga son. er/ geten er af mariu møy pindr vndir pilaz velldi crossfester *ok* / døydr *ok* grafen for niðr til hælfitis *ok* löysti þann allan fiollda / sina vina Þriðia [165] dag epptir er hann var døyddr i sinum mandome / vskoddum sinum guddome ræis. hann upp af dauða *ok* var siðan með / læresvæinum sinum .xl. daga frá pascha degi *ok* til upp stigningar/dags *ok* stæig þaðan til hímna upp *ok* þaðan skal hann koma a. / øfsta degi þerssa heíms at døma hværn eptir sinum værðlæika ./ Ver skulum trua. a hælłan. anda at hann er sannr guð sem ./ faðr *ok* son *ok* þær [166] þriar skilningar er ein guð Ver skulum trua / allt þat er truir oll cristin þioð *ok* heilagra manna samband / *ok* heilog kirķia hefir aðr samþyct með obrigðilegre samþyct / Ver skulum trua at syndir firir latazt við skirn *ok* iðran *ok* so / skripta gang með holde *ok* blode vars drottens er ver kollum/ hvslł er J messonne hælğazt [167] með böna halde *ok* ollmoso gerðum / *ok* fostum *ok* með oðrum goðom lutum er menn gera hugssa eða / mæla Ver ^{skulum} trua at hværss manz ~~syndir~~ likamer er j er komen / hæimen eða koma kann til doma dags skal þa upp ræisazt *ok*/ þaðan af skulu þeir er illa gerðu *ok* eigi iðrazt með ifir bot \13r\ þerssa [168] hæims skulu hafa endan lausan ofagnað með fian/danom *ok* hanns ærendrekom ihæluiti En hinir er gott hafa gort/ þerssa heims skulu hafa ælifan fagnað með guði *ok* hanns / hælğum monnum vtan enda J hímíriķj

[169] **vm valld konungs *ok* biskups/ er þeir hafa**

Nv af þui at guðs miskun ser til þerss hværss/dagłlega mikla þorf otallegs lyðes *ok* ymis fiollmennes / þa hefir hann skipat .íí. sinum þionom at vera auðsynlega hans/ vmboðs menn vm þerssa hælğu tru *ok* hanns hælłagt logmal goðom/ monum til værndar *ok* rettynda en vandom monum til repsingar *ok*/ ræinsanar [170] Ero þesser .íí. annar konungr en annar biskup Hefir. konungr/ af guði valld til verallegra luta En biskup anłlegt valld til anłłgra/ luta *ok* a hvar þeirra at styrckia annars valld til

retra mala ok log/legra ok kennazt við sik at þær hafa valld ok ifir boð af siolfum / guði en eigi af siolfum ser En firir þui at þeir ero guðs vmboð/es menn ok hinns annars at ^{bat} sia aller menn at [171] þeirra ma engan veg mís/sa þerss hinns þriðia at sialfr guð virðizt at kalla sik. þeirra/ nomnum þa er sanllega ^{sa} J mikllum haska við guð er ^{pa} styrkir ei / til sins vallðz sem guð hefir þeim til skipat þar sem þeir bera/ suo miklla abyrgð firir ollu landz folkeno ok abyrgð firir guði / allra hælzt þar sem logen vatta með stoddum endda merkíum / Suo at hvarke mego [172] hofðingiarnar ef þeir gøyma at nauðga / eða þynggia folkeno með ofmikilli agirnd ok eigi mege fauítír / menn synia hofðingionom logleglegrar þegnskylldu firir þriotsko/ saker eða skamsynar favizsko

vm almenelega þægnskylldu Capitulus

Nv af þui at landz folket a miklla lyðskylldu konungenom. æt/[173] at væita þa være þat þarflegt at menn varaðezt þa miklo/ villi þoko er mestr lutr þerssa landz folks hefir suo hormulega / veret blíndat at J engu lande oðru finazt døme til þar sem [13v] teknir hafa veret ymisir menn ok kallaðr konungar ranglega mote / rettom konungom ok logum hinns hælga olafs konungs ok ollum þæim/ rettyndum er hværr bonde villdi oðrum vnna vm sinar erfðir/ þionada optt væl bornir menn þeim er varlla [174] matto vera knapar/ þeirra sem en vattar idag hvart þeir mistu fleiri oðala en hínir / er þeir kallaðo konunga sina ok suo hítt sama vm mana missurnar / Nu at menn þurfi eigi griplande til at ganga hværr retlega. a/ konungr at vera ifir noregs vælldi þa se þat kunict ollum no/regs monnum at Magnus konungr son hakonar konungs sonar son sverris/konungs staðfesti suo ok let [175] i bok setia hværr at rettom erfðum. a/ at vera noregs velldis konungr eptir logum ok þui. iattaðo noregs menn/ ok samþyctu firir sik ok sit afspringi við noregs með retto þing/ take at þersse skipan skal standa þar vm ævenlega er þa var gorr

[176] her hefr hina fyrstu konungs/ ærfð

J Nafe foður ok sonar ok heilags anda/ eins guðs J hælagre þríníngo skal ein hanns þion konungr vera/ ifir ollu noregs konungs velldi innan landz ok suo skatlondum. En / eptir fra fall konungs vars þa er su hin fyrsta ærfð noregs. konungs / at sa skal konungr vera ifir noregs konungs velldi sem noregs konungs son/ er [177] hinn ælztí einn

her hæfr aðra konungs ærfð Capitulus

Sv er onnur ærfð at sa sonar son *konungs* er skilgeten er hinn/ elzti ein skal *konungr* vera sa er faðer hans var skilgeten /

hin/ .iij. *konungs* ærfð segizt her

Sv er hinn þriðja ærfð at broðr *konungs* / skilgeten hinn ælzti ^[178] ein skal. *konungr* vera sa er samfæ(ð)ra er við/*konung* /

her hæfr hína fíorða *konungs* ærfð ok greinir eptir *capitulum*

Sv er hinn fíorða ærfð er foður broðr *konungs* samfædra ok / skilgeten hinn ælzti ein skal *konungr* sa er faðr hans var skilgeten

^[179] hin .v. *konungs* ærfð

Sv er hinn v. ærfð at broðor son *konungs*/ skilgeten hinn ælzti ein skal *konungr* vera sa sem faðr hans var ^{\14r\} skilgeten ok samfæðra við *konung* ef engi er hinna til /

her er hin vi/ *konungs* ærfð

Sv er hin .vi. ærfð at brøðrongr *konungs* / ein skal *konungr* sa sem faðr hans var foður broðr *konungs* / samfæðra ok skilgeten

^[180] her segir um hina vij. *konungs* ærfð *capitulum*

Sv er hinn .vij. ærfð at *konungs* son skal *konungr* vera hinn ælzti/ ein þo at hann se eigi skilgeten sa þo at hvarke se geten J hordo/me eða frenzsemis spellom ok *konungr* sialfr hefir við faðerni. hans / genget ok sagt sialfr skillrikum monum avene til firir samvistu / sinnar saker ok moðor hans ok suare su stund ^[181] sem barnet er føtt / þeirri til tolu sem til hýrir ok hefir moðeren ecki tvent til faðer/nis sagtt eptir þeim hætte sem logbok vattar vm slik mal./ þersso skulu þeir er vita eigi

løyndu ífir manað nema þeir ottezt of/riki ok skulu þeir þo eins huerium fleirum til segia at vitni mege/ vm bera með þeim er þess þarf

[182] Her segir um hina viij. ærfð

Sv er hinn víij. ærfð er dottor son konungs skilgeten hinn ælzti/ ein skal konungr sa sem moðer hanns var skilgeten /

her hæfr/ hina ix konungs ærfð

Sv er hinn ix. ærfð at systur son konungs hinn/ ælzti ein skal. konungr skilgeten sa sem moðr hanns var samfæð/ra við [183] konung skilgeten /

her hæfr hina x konungs ærfð ok greíníR/ hværr retter er arfr capitulus

Sv er hinn .x. ærfð at sa skal. konungr vera/ hin ælzti ein er nestr er eptir brøðra syni við konung/ ok skilgeten er ok [184] faðer hanns var skilgeten ok komen frá samfeddum / br<...> skilgetnom /

her hæfr hina xíj. konungs ærfð Capitulus

Sv er hin xi. ærfð at sa skal konungr vera hinn ælzti ein er/ systkina son er við konung ok komen fra þæim systkinum er/ bæde varo skilgeten ok samfæðra ef engi er hinna til sem aðr/ er talldr

[185] her hæfr hina xij. konungs retlega ærfð capitulum

Sv er hin xíj. ærfð at sa skal konungr vera hinn elzti ein er [14v] skilgeten er ok systrungr við konung ok moðr þeirra varo skilgetnar ok/ samfæddar af retre konunga ættene komnar /

hinn xiiij. konungs ærf...>/ capitulus

Nv ef engi er þerssara til sem nu er talldr þa se sa konungr/ [186] at noregr hinn ælzi ein er erfðum er þa nestr eptir þui sem/ landz boken vattar iærfða tale. karll þo en eigi kona ok þo af/ retre konunga ættene kominn

um stemfnu til at kiosa konung capitulus

Nv ef suo hardllega kann til at berast at engi er [187] þerssarra til / þa se sialfstæmt hærtoga ef hann er til ok iarlle biskupum ollum / ok abotom Barrunum ollum ok hirðstiorom með hirð. alla at sækia / norðr til niðar oss til staðar. hins. hælga olafs konungs til vmræða / við erchibiskup ok nefne hværr biskup or sinu biskups dømme ok sysllu menn/ konungs þeir sem þar ero .xij. hina vitrazto menn með ser eptir / sinni samvizku ok se afor innan þess manaðar er þeir spyria fra fall/ konungs Suo skal ok biskup [188] hvær ok sysllu menn ætlla menn til hæгнаðar / ok gæzllø með bondom at gæta landz firir þiofom ok illþyði suo/ marga af barrunum ok sysllu monum or logum huerium / sem þær sia at bæzt berr Skulu þær er eptir sitia iam hæimj/lir til gætzllø i oðrum sysllum sem sialfra sina elligar ero þeir / landrada menn við konung ef land hælldr eigi friði sinum firir [189] þeirra / vangætzllø En þann tima sem þeir ero norðr komner sem til ero/ nemder þa gange þeir olærðo menn með suornum eiði til þerss / vmdømes at þeir skulu þann til konungs taka er þeim synizt firir/ guði at bæzt se til fallen En þenna eið skulu iam væl. biskupar / abyrgiazt við guð þo at þeir sveri eigi sem hínir er sveria at/ hann l eggi sannendes vmræðe [190] til þerssa mals sem guð gefr honum / retlegast syn til En ef þa skill a þa skulu þeir sit mal hafa / er fleiri værða saman ok skilrikare ero ok erchibyskop ok aðrer byskopar/ fyllgia ok sanna þat með eiði sinum Nv ef nokor lætr sik oðru [15r] til konungs taka en nu er mælt þa hefir sa firir gort fe ok friðj / ok se i pavans forboðe ok allra heilagra manna ok eigi at kirkiu græfr/ ok suo hværr er honom [191] veitir lið til þerss Nu ef hirðstiorar eða / hirð firir næmzt þerssa færð er sæckr .viii. ertogom ok xij/ morkum .silfrs við konung En kngr mete nauðsyniar með skynsa/mra manna raðe En þerssa færð fare hværr a sinum kostnaðe En/ konungr inni þeim ollum kostnað sin er eigi hofðu aðr konungs fe.

[192] huat konor skulu ærfa/ eptir konung

Ef dotter eða sonar dotter systir / eða moðer eða þær konor aðrar er J ærfða tale/ ero talldar J landz bokene Suo ok karll menn þeir sem J ærfða/tale standa ok ero eigi af rettre konunga ættene komner ok ero þeir/ eða ner meir at skylldu til annars arfs en konungs domsens eptir/ þui sem allmennelegt [193] ærfða tal vattar

þa skal hvært eptir þui/ til ganga sem honom vatta log J almenelego ærfða tale. *ok* at þui / liosare se þa mego þeir þetta fyrst ærfa eignir þær sem *konungren* / erfir eptir aðra frendr sina eða þær sem *hann*. kaupir með lausa/ fe þær þo at *hann*. seli ecki *konungs* domssens iarðer til eða skipti þeim / J hinar Svo skulu þeir *ok* ærfa lausa fe *ok* gripi þa sem eigi [194] hœyra / korrunninj til nema *konungr* hafe aðra skipan a gort með skilrikum/ vitnum *ok* iarteignum ser til salo hialpar eða sœmdar *ok* sinum. holl/ostu monum hælldr hæill en siukr með goðra manna raðe þui at/ valskœytt er annars vinatta *ok* eptir gærð þo at allskyllt se finazt / *ok* fleiri dôme til þerss at erfingiar hafa [195] hælldr af dregit en til/ aukit skipan þeirra er atto *ok* fengo optllega með hollre þionostu / eða mann ravnum eða lifs haska

Um *konungs* eið er *hann a. at sveria*.

Nv at *konungr* viti sik þui hælldr skylldugan til log at hallda/ við þægna sína *ok* vm at bœta þa skal. *hann* þersso Jatta folke [196] \15v\ m<...> staðfestu fulkomene eptir þat sem er til *konungs* tekín þui iatta/ ek guði *ok* hans hægum monnum *ok* þui hanns folke sem ek em ovær/ðugr ifir skipaðr at ek skal þau cristin log hallda sem hinn hælgi / olafr *konungr* hof *ok* aðrer hanns retter eptir komendr hafa nu samþyct / millum *konungs* *ok* þeirra er landet byggia með. hvarra tveggia samþyct / *ok* með goðra manna raðe vmbœta eptir þui viti sem guð ler mer [197] En/ *konungr* er eigi at eins skylldr at hallda þenna eið við þa er þa ero J/ hia honom a þingi hælldr við alla þa er i hanns þægnskylldu ero / allna *ok* oborna En þann tima sem *hann* værðr korrunaðr þa skal *hann*/ sveria monum log *ok* rettyndi með þeim eiðstaf er *konungs* vigslu fylgiR

[198] vm eið staf hærtoga *ok* jarls/ Capitulus

EN hærtoge eða iarll ef þeir ero til / skulu þenna eið sveria a þui þingi er *konunge* er *konungs* nafn/ gefet þess lægg ek hond ahælga doma *ok* þui skyt ek til guðs at ek / skal vera hollr *ok* trur mínum herra *Nomino*. *konunge* bæðe lœynilega *ok* openberle/ga *ok* þat len sem *konungren* veitir [199] mer skal ek tryglega hallda með þeirri/ lyðni *ok* eptir læte sem Magnús *konungr* son hakonar *konungs* skipaðe mil/lum *konungs* *ok* hærtoga vera skal ek honom lyðni sem goðom hærtoga/ eða iarlle. berr goðom *konunge* at lyða Sstyrkia skal ek *hann* *ok* hans rikj / með hæilum raðom *ok* ollum styrk mínum hallda skal ek *ok* eiða þa/ alla sem *konungren* hefir [200] svaret lanðz folkeno eptir þui viti *ok* skyn/semd sem guð hefir let mer Guð se mer hollr ef ek sat segir gramt/ ef ek lygr

vm eið staf Barruna ok hirðstiora er þeir skulu sveria konunge

Nv skulu Barrunar ok hirðstiorar þenna eið sveria þess [201] lægg/ ek hond ahælga doma ok þui skyt ek til guðs at ek skal vera/ hollr ok trur mínum herra *Nomini*. noregs konunge bæðe løyðilega ok svo / openberlega Styrkia skal ek hann ok hans ríki með hælilum raðom ok/ ollum mat mínum hallda skal ok. eiða þa alla er konungren hefir / iattat ollu landz [202] folkenu eptir þui viti ok skynsemd sem guð ler [16r] mer Svo se mer guð hollr sem ek satt segir gramr ef ek lygr.

vm/ logmana eið er þeir skulu/ sveria

Nv skulu log menn þenna eið sveria/ þann tíma er konungr vill þess lægg ek hond. a hælga/ doma ok þui skytt ek til guðs at ek skal vera hollr ok trur mínum/ herra. *Nomini*. noregs konunge þau log skal segia þeim monum er minn/ herra skipar í mína log sogn [203] sem hinn hælgi olaf. konungr hof ok aðrer / hanns retter eptir komendr hafa nu samþyct við þa er landet/ byggia En hveruitna þar sem logbok skilr eigi skilvislega. or þa/ skal ek eptir þui hværss mal dōma sem ek vill anzsvara firi guði/ adoma degi eptir minni samvizsku ok þo með þeirra vitrazsto manna/ raðe er i hia mer ero Svo vm ríkan sem [204] fatōkan vm vngan sem/ gamlan vm sakaðan sem vm sifiaðan Svo se mer guð hollr sem/ ek satt segir gramr ef ek lygr

vm Bonda eið er þeir skulu sveria.

EN at bōndr ok alpyða viti sik þui skylldugare til hollostu / ok þægnskylldu ok lyðni við guð ok konungen þa [205] skulu þeir þenna eið/ sveria konunge suo marger menn or fylki hueriu sem konunge likar þess/ lægg ek hond. a hælga doma ok þui skyt ek til guðs at ek skal vera / hollr ok trur mínum herra. *Nomini*. noregs. konungr bæðe løyðilega ok openberle/ga með ollum mat mínum ok megni suo sem goðr þægn skal goðom / konunge veita alla loglega [206] lyðskylldu með þeim ollum logum ok suo ./ lunnendom sem hinn hælgr olaf konungr skipaði millum konungs ok þeirra/ er landet byggia ok hans retter eptir komendr hafa nu samþyct með/ hvarra tveggia vilia Suo se mer guð hollr sem ek satt segir gramt / ef ek lygr Abyrgi ek mer þenna [207] eið ok ollum þeim er ikonungssens þægn/skylldu ero allner ok oborner ok hanns eiðs eigu at níota Ero eigi at/ eins þeir skylldugir til at abyrgiazt. þenna eið er sveria. hælldr / aller þeir er i konungs þægnskylldu ero allner ok obornir ok hans eiðz vilia / niota þui at noregs konungr er iamskylldugr [208] þeim til retra mala [16v] er heima ero sem hinum er þa ero a þingi hia honom Suo ero ok honum / aller skylldir til allz truleiks þeir sem ilandeno ero þo at eigi sueri honum / aller trunaðar eið. Þat vita ok aller menn at þat barn sem fōtt er a siðaz/sta are konungs

æfar at *konungr* er iamskyldugr þui rett at *gera* sem þeim manne / er *honum* sor
eið afysta þingi. [209] Svo ero *ok* honom aller lydskyldir til allrar / loglegrar þægn
skyldu þeir sem laga vilia niota *ok* þeirra vilia verðir vera / En *konungr ok* aller
biskupar. lender menn *ok* barrunar *ok* oll alþyða skal fylgia / hínun hælga crosse
ok hægum domom aptr til kirkiu Siðan skal *konungr/* ganga til allteris *ok* taka þar
blezsan *ok* gange siðan til hærbyrgis. [210] *ok/* fylgi *honum* aller hínir bezstu menn

Landevernsbolken

[211] her hæfr upp vt farar bolc varn/ vm leidanger ok aðra tolla

[214] Þat er upp haf at landvarnar/ belki varom at iésús kristr hinn crossfesti sannr guð ok guðs / son ok møyiar marie af huerium allt valld stioirn ok virð/íng at hann se var værnd ok varðvæizlla allra noregs manna / eiliflega J þerss hinns sama vars herra iésú kristi nafne skal var loglegr / noregs konungr raða boðe ok banne ok vtforum varom ok raða at logum en/ eigi at ologum guði til dyrðar ser til gagns [215] en oss til þarfynða Eigi/ skulum ver honom leiðangers eða vtboða synia ef hann byðr ut með/ þui skilorðe sem her fylgir. konungr .a. eigi frammar utboða at krefia / J friði en halfan almeneng nema ein hværr su nauðsyn falle til / með honom at menn vili frammar gortt hafa firir astsemdar saker við/ hann ef þeir kenna af honom miskun ok goðvilia Enga almenelega tolla/ skal konungr eða [216] hanns vmboðs maðr a. oss leggja hvarke giafer ne veizllur / ne hæsta foðr ne viðar hogstr þar sem leiðangr gerizst nema reiðskio/ta ok þa aðra lyðskylldu sem logbok vattar Nv fyrnast skip iheraðe / eða naust eða forllazt reiðir suo at vmbota þurfi eða með ollu/ nyian til at fa þa skal konungr ut lata bioða J þeim luta [217] landz suo / mikit sem honom þyckir til bera ok arangre høfer eptir bæzstra manna\17r\ rade skal við þui taka. logmaðr ok ein hangengen maðr ok ein skilrikr bon/de i þeim luta landz ok skal þat til enskis annas suazst en þerss sem / aðr vattar með konungs raðe. Skulu konungs vmboðs menn þeir sem [218] þar / hafa sysllu sem einshværs þerss. þarf við at lata gera eptir þui / kaupi sem þeir semia við. þa. er varðvæizllu. hafa. ifir bonda./ fe. En .J. frosta þings logum firir starf sit skal logmaðr hafa/ .x. mærkr af bonda fe En .v. mærkr hvarr hinna. a huerium / .xij. manaðom Skulu þeir skylldir at gera [219] reiknan firir þesso / a hueriu frosta þingi hvat þeir. hafa in tekit eða hvat eptir/ stendr Suo ok hvat þeir hafa ut greit eða niðr lagtt

[220] Ef skip/ fyrnast iheraðe Capitulus

Nv søker skip fyrnsku. þa skal/ annat gera af bonda fe ok þar ræisa sem þeir. vilia suo at / hvarke spilli ackre ne eng. En ef spillir bote sem .vi skynsamir / menn meta af [221] bonda fe. konungs Jorð er skyllt til at ræisa skíp / a. ef hon. er innan fylkis Suo er ok konungs mork skyllt til / landvarnar skips. at fa ok allra. annarra manna

þeirra sem markir / eigu at iafnaðe þui at eigi skal eíns mannz mork öyða Nv/ skal smiði til krefia. alla þa sem ero innan [222] fiorðongs fylkis / viðare er þarf Stamna smiðr hværr er sæckr mork *silfs* er eigi/ kómr til En filungr hværr halfre mork *.silfs*. Nu hafa þeir sætt/ kiol a back stocko *ok* til smiðar tekít *ok* ef stamfna smiðr løypr / fra þeirri smið þa er [223] hann sæckr *.víí. ærtogom ok xíí. morkum/* En filungr v. morkum ef *hann. løypr* brot þui at þa fella þeir / landvorn firir. *konunge. Þerssa skulu smiðir felaun taka. / stamna. smiðr .íí. aura. a. syknum. dogum sunnv daga millum /* En filungr [224] hværr öyri. þar með mat *ok* dryk halfbolla skot / vm dag. Nv at gorfo skipi skal skip bræða *ok* navst til. *fa./ ok* isetia ef til er En ef eigi er til þa skal naust gera *ok* til fong \17v\ til fa i huærs mannz morku sem vill *ok* baat *ok* ackeri *ok* segll *ok* reiða/ allan [225] til fa *ok* allt þat sem til þarf skips *ok* tiolld með *konungs* raðe/ af bonda fe suo at skip se ialla staðe væl ført

vm orfar skurð *ok*/ gislingar menn

Nv fællr suo þunglega firir synda manna saker/ at heiðin hærr eða cristin gengr a noregs. *konungs* vælldi eíns/hueríum stað *ok* þo at. [226] a skatlond hanns gange þa skulum ver honom / *konunge* varom eigi synía halfan allmening at liði *ok* skipum *ok* vopnum / er hann ser með vitrazsto manna raðe. at suo mikít þarf við En ef / minna þarf við þa tokum ver þat með þorfum *ok* þockum er af fæll / En ef suo harðlega fællr at [227] nokor hærr hæfzt eða gengr a innan/ landz þa skulu þeir er sanna hær sogu. fretter skera upp hærorfar / *ok* lata fara landzenda millum Sv. or skal fara alande þioðgotur J. / mínzsta lage með þriðia mann fulltiða En a sio með skipi skipaðo / Hon skal fara með þioðlæið bæðe netr *ok* daga. Tre or skal ut skera [228] J./ bygðir af þioðlæið *ok* ut i bø öyiar *ok* i fiorðu inn *ok* bera með vattom *ok* / bere hværr oðrum En ollum monum er hon kómr til huss þa gerir/ hon stefnu til skips við sio en samnaðar alande En ef þa sitr nokor / kyrr þa er sa [229] utlægr þui. at þa skal fara þægn *ok* þræll ef þerss þarf/ við *ok* skal hværr fa ser vistir *ok* sinum heíma monnum þeim sem eigi/ hafa ser fong sialfer En ef nokor fellir hærboðz orfar eða fær / eigi eptir boðe vere utlægr *ok* allt þat sem hann a. nema nauðsyn / banne mete *konungr* nauðsyniar En ef *konungr* [230] mistruir menn at vér uilium / eigi ueria land hanns með honum sem ver hofum megin til þa eigum vér. / at selia honom gislla til trunaðar En ef ver holldum orðom va/rom *ok* landvornum við *konung* varn þa. a hann at selia oss [231] aptr gislla/ vara. o. meidda En ef vér gerom af þa er gisllum firir skotet *ok*/ ero þeir þa i *konungs* valde *ok* miskun *ok* svare þeir firir þat er firir / eigu at suara at logum

[232] **vm vita vorð ok ner a skal ganga Capitulus**

\18r\ Nv ef hærss er von i land vart þa skulu menn vita vorð sín / ræiða þa skal barrvn eða vmboðs konungs skera boð upp / En sa er eigi kómtr til er sæckr mork .silfrs. við [233] konung. / Bønðr ero skylldir til vita at gera þar sem veret hefir. at/ forno fare fiorðongr heraðz manna þeirra sem nester bua ok / varðhus með ok þak .a. ok .ííí. dyrr til Nv skal stæmna skip/ reidu þing vorð at bioða. Barrun eða vmboðs maðr konungs skal/ gera bondom til stemnv vorð at hallda Þa skulu bønðr. a verði / sitia hina v^{to} nott siðan vorðr er boðen [234] nema fyrr þurfi En/ þeir er vita vorð eigu at hallda ok koma eigi til þa seckizt varð/ viti þat er mork .silfrs. Þeir menn skulu vita vorð hallda er / avgna heilir ero ok øyrna ok foot hæilir frialsar menn ok full/tiða ok væl hær fører herlenzsker en eigi utlenzsker or annnara/ konunga rikium Menn skulu. [235] a vorð ganga. at miðium degi ok vera/ a verði til annars mið dags En ef seina er a genget eða fyrr / a. þa er hann. sæckr varð viti við konung nema einn gange ærenda / þeirra Averði skal maðr vaka en eigi sofa. En ef aller sofna .a./ vita verði ok brennr viti firir sunnan eða norðan þa er hann / sæckr varð viti við konung Nv skulu varð menn vita brenna at/ þrímr hær [236] skipum senom eða fleirum En ef þeir brenna ei / vita þa ero þeir seckir varð viti við konung En ef þeir efazt. J / hvart þat ero hærskip eða eigi þa skulu þeir kalla til sin hina skyn/samostu menn er ner þeim ero ok hafa þeirra rað við hvart vita skal / brenna eða eigi Sa vita vorðr skal varða .víí. ærtogar ok xíí merkr ./ silfrs við konung ef nørðzstr er ok suo sa er þar er nestr ef norðan kómtr/ hær aat Suo skal sa er austastr er ok suo sa er þar er nestr [237] er ok / suo skal hueruitna þar sem hærs er von mest En hværr annara / mork .silfrs. at varð ulti við konung Barrun eða vmboðs maðr konungs skal \18v\ fa til skilrika menn at ranzsaka vorð [238] hværn dag meðan er / þyckir við þurfa ok greiða vorð at rett fare En ef þeir gløy/ma seckir .víí. ærtogom ok xíí. morkum silfrs. við konung ef nokor/ værðr skaðe at.

[239] **Um þat er maðr berr hær sogu Capitulus**

Nv kómtr maðr iland vart sa er heðan var utlægr gorr ok berr / hær sogu sanna þa sem landz menn vita eigi aðr von a / þa er hann ilendr með konungs raðe ok skipan þo at hann være aðr/ niðingr Nv berr maðr hærsogu ok er eigi sonn þo at hann være [240] aðr J/ lendr þa er hann þa utlægr nema han sueri firir ein eiði at / han gerði firir goðo ok hann hugði þat satt vera Nu berr maðr/ hærsogu sanna sa er ilendr var aðr þa skal hann hafa .ííí. mærkr/ silfrs. af konunge varom En mork .silfrs. or fylki hueriu

[241] **Um mantals/ þing manna Capitulus**

Nv skulu aller menn leiðangr gera at/ iafnaðe En at utboðnom leiðangre skulu menn iafnað sin / ræiða at iarðar hofn *ok* at fiar magne En sa læiðangr er gerizt / þa skal sa gera er a iorðu byr af loð *ok* lausa fe sinv hværr sem./ iorð a. Nu [242] skal sa krefia iafnaðar sem þarf með *konungs* vmbods / mannz raðe skipreiðu menn sína En þeir. sem eigi koma til for/falla laust giallde eptir þui sem tala rennr til þo at siðar se. / *ok* svare leiðangrs falle .a. ofan við *konung* þat ero vi. aurar .*sil frs.* / En ef menn krefia iafnaðar með *konungs* vmbods mannz raðe *ok.* / annarra goðra manna J. aðra skip reiðu eða i annan [243] attongs fiorð/ong eða fylki þa skal. a þingi krefia En ef menn synia iafnað/aðar fare sem aðr er. skilt Nv skyzt *maðr* vndan læiðangre eða iafn/naðe *ok* løypr skipreiðna J millum fiorðonga eða fylkna *ok* gerir/ hvarke her ne þar þa geri leiðangr þo at siðar se *ok* sæckr leiðangrs/ falle .vi. aurum .*sil frs.* [244] við *konung* hværr *ok* sem gerizt þriotzskr *ok* er/ skoraðr til leiðangrs *ok* er sottr til *ok* vill eigi greiða *ok* løyptz vndan \19r\ sokn *ok* gerir hvarke her ne þar. leiðangr .a. þrímr arom þa skal *hann* / giallda fullan leiðangr þo at siðar se *ok* sæckr vi. aurum við *konung*

[245] **Um þat huar maðr skal leiðangr/ gera.**

Nv skulum ver vita hvar ver skulum / leiðangr varn gera Ef maðr a hus ikaupange eða / bu iheraðe *ok* færri þar a millum *ok* er ymízt þa skal *hann* gera læiðan/ger iheraðe eptir iarðar hofn þeirri er *hann* byr a. at iafnaðe við/ aðra bønðr [246] En af kaupøyri *ok* garða leígum i kaupstað Svo *ok*/ ef *maðr.* a .íí. bu iheraðe *ok* isinni skipreiðu hvart þa skal þar af/ hvaro gera sem stendr eptir eptir iarðar hofn *ok* fiar magne En / ef einløypr maðr færri millum kaupangs *ok* heraðes *ok* er fœddr .J./ heraðe *ok* kaupir kaupum sínum *ok* er *hann* iheraðe vm iol nu ef / *hann* bindr *ok* løyfir huðfat [247] sit allan vetren þerss a millum j kau/pange þa geri *hann* leiðangr. j kaupange Maðr sa er *hann* er fœddr / jheraðe *ok* færri *hann* j kaupangr at kaupum sínum *ok* hefir hvarke / heimili sitt J kaupange ne J heraðe sa skal gera leiðangr J heraðe./ af kaup øyri sínum Ef maðr slitr [248] bui sinv iheraðe *ok* færri til/ kaupangs firir iafnað manna *ok* mann tal *ok* færri *hann* siðan heím / i herað þa eigu bønðr gærð *hanns* Nu ef *maðr* gerir leiðangr J oðrum / stað en han a. at gera þa er sem *hann* hafe ogortt ef *hann* væit/ sik ogortt hafa.

[249] **Um styri men *ok* leidsogu manna kaup.**

Sa skal skipi styra er *konungr* nefner til eða *konungs* vmbods maðr / Nv skal styri maðr nefna haseta at fara með ser þa skulu / þeir aller skyllugir at fara er nemder

ero nema logleg nauðsyn / banne *ok* se þa aðrer J stað *nemfder* En styri [250] *maðr* skal hafa *firir* sitt/ *starf ok* vanda ef hann fær vael með sinu starfe halfa mork hverr / af bonda fe a manaðe sa þo er eigi hefir aðr leen eða væizllu. / af *konunge ok* take þetta þa er þeir koma heim aptr *Leiðsogu maðr/* skal hafa halfa mork or þronðæimj til Biorgvíníar Or [251] Biorgvín \19v\ halfa mork *.silfrs.* til tunsbergs or tunsberge halfa mork til lanzenda / Slikt hitt sama apptr Þar með mat *ok* drykk. Sa skal hværr fara/ er J. fyrstu er *nemdr ok* þui at eins skipti agera at logleg nauð/syn banne [252] Engi skal lausnir. taka En sa er tækr er sæckr. / víij. ærtogar *ok* xíí. mærkr. firir hværn er hann tok lausnir / af En sa mork *.silfrs.* er byðr við *konung* En sa er slikt mæler til/ annars *ok* fællzt at svare sliku firir sem log vatta þeim ahendr / er annan røgeR

[253] **Um boð skurð ok vista toku ok vopn Capitulus**

Nv skal styri *maðr* boð upp skera er skip skal vt setia *ok* / stefna svo viðá monum til sem hann ser at þarf En hværr sem eigi/ kœmr eptir boðe forfalla laust sæckr øyri *.silfrs.* við *konung ok* flyti/ skip til hafnar þeirra abyrgð [254] er a. þar til er fæst er Svo skal hann / *ok* gera *nemdar* monum. eindaga ner þeir skulu til skips. koma / *ok* eigi þa skipara stefnu *ok* skoðe *nemd vopn ok* klæðe manna En / ef nokor vopn vantar þa se þar vopn tekín með styri *mannz raðe* / sem hann ser at bæzt hœfer *ok* abyrgizt sa [255] vopn er hefir eptir *logum* / Nv skal hværr hasete taka øyri *.silfrs.* i farar øyri sin *ok* suo matgærðar/ menn sem hasetar Nu skulu bœndr gera .íí. manaðar mate smiors/ til homllu *ok* íí. miols Skal við þui taka styri *maðr* þann tíma / er leiðangr er vti *ok* hallda þar af *nemðar* monum [256] kostnað .íí./ manaðe með fornre vista toku En þat er forn vista taka .a. / huerium <...> manaðo <...> pund bygg miols *ok* þria laupa. þriggia/ punda smiors J tylpt hueria En sa er þetta greiðir eigi forfalla/ laust svare leiðangers falle sem aðr vattar *ok* søke sysllu *maðr ok/* hafe af .íí. luti en styri *maðr* þriðiung Nv vill hann eigi *søkia ok/* er honom sagtt till aðr þa *søke* [257] styri *maðr ok* hafe halft en sysllu *maðr* / hafe halft

her segir um þat er maðr fellir færð firi konunge

Boge skal liggia við þoppto hueria þan skulu sessar .íí. fa þeir \20r\ er fara *ok* streng .a. eða giallde halfan øyri *.silfrs. ok* fae [258] boga eigi at / siðr *ok* .íí. tylptir orfa skæpttra eða brodda þat skulu bœndr til / fa En firir ty^lpt orfa er missir giallde halfan annan øyri *.silfrs.* / *konunge* En ef *konungr* vill meir lata skipa þa vele þui fleiri menn/ *ok* skipræiður vm þat skip er fara skal Suo at hværr hasete hafe/ suo miklla vist sem aðr er sagtt Nu fær *maðr* a. annat skip/ en [259] hann er a *nemdr* þa

gerir hann bæde at hann ror leiðangren *ok/ gølldr viti* En ef frials maðr gengr imat gærð *ok* misfærr. hann / með mat gærð þa segi styri manne *ok* eigi hann skipara stemfnu *ok* repsi / með skynsamra manna raðe suo at hvarcke fae hann lemstrar saar / ne bana þui at styri *maðr* skal mesto raða innan borðz ahuerio skipi/ Nv [260] løyssa þeir skip or festum *ok* søker maðer eigi half rymí sit giallde / mork *.silfrs.* nema logleg nauðsyn banne En ef fellir færð firir þriot/sko saker eða olyðni vere utlægr *ok* allt þat er *hann* .a. nema nauðsyn/ banne mete *konungr* nauðsyniar eptir at vikum með goðra manna raðe

[261] **Um vapna bunað manna jbygðum/ Capitulus**

Sa maðr er a til .vi. marka/ vegenna firir otan klæðe sin hann skal eiga skiolld/ rauðan tvibyrðing spiot *ok* sværð eða øxi halfþynu En sa maðr / er a. til .xij. marka vegena firir vtan klæðe sin hann skal eiga / skiolld rauðan *ok* [262] stalhufu með hinum fyru anemdom vopnum / *ok* skal hværr skialdare hafa mot tekit mark a skiolldum þeim *sem/ hann* gerir at vita mege hværr gort hefir ef fals finzt J En/ hværr *sem* her hefir ^{eigi suo} se skilldir upp næmer *konunge* til handa En sa/ maðr er a til xvíí. marka vegen firir otan klæðe sin *hann* skal./ eiga stalhufu *ok* skiolld *ok* panzsara eða Brynío *ok* oll [263] folk vopn En / ef nokor missir þerssara vapna þa liggr við øyri *.silfrs.* við. *konung. firir* / hvært er missir En dreng maðr hværr *ok* þeir *sem* minna fe eiga. / en nu er sagtt þeirra hværr skal eiga skiolld *ok* spiot sværð eða øxi. [264] En breiðoxar ero gilldar ef ramlega ero skæpptar *ok* [264] spiot þau / er traustlega ero skæpt *ok* .íí. gæirnagllar ero i. eða ein sa er igiog/num stande *ok* se noðet. at baðom megium Gilldr skal *ok* treskiolldr/ hværr þema monum er spengr þriar liggia vm þveran or iarne / *ok* [265] þrir mundriðar J inan við traustlega negllidir En ef *verkmaðr* / gengr ifyrstu vist *ok* tækr fulla leigu þa kaupi *hann.* ser hitt fyrsta/ sumar øxi en annat skiolld en hitt þriðia spiot En ef *hann* missir/ einshværss vapns þerssa þriggia þa liggr við øyrir *.silfrs. konunge.* / En ef [266] *hann* missir allra sæckr øyri. *silfrs* við *konung* firir hværret er / missir *ok* vere halfrettes maðr til þerss er *hann* a. ser vopn

vm/ vapna þing Capitulus

Nv er þat þing eitt er hæitir vapna/ þing þat skal eiga firir endelangan noreg þat skal / eigi størrom saman eiga en [267] skipreiðu þing yrki a. at kyndils/ messo *ok* hafe oll aat at miðfostu þar skal boð upp skera firir/ þui þingi þat skal sækia bonde hværr er byzt firir *ok* bonda nafn / berr *ok* hafa folk vopn sin En ef *maðr* siter heima vm þat þing/ þa er *hann* sæckr .íí. aurum *.silfrs* við *konung* En øyri *.silfrs.*

firir vapn/ hværrt er hann skylldi þar haft hafa Nu er maðr [268] siukr eða sar þa/
þa skal leigu maðr hans bera vopn hans til þings elligar bote / bonde firir vapna
viti øyri .silfrs konunge firir hværrt er missir En / ef ein yrki liggr siukr eða sar þa
skal hann kalla til sin granna / sina ok syna þeim vopn sin a þing degi þa er hann
sykn saka ef / oll ero til En sæckr øyri .silfrs. við firir hværrt er missir Nu [269]
sæler/ maðr vopn sin suo at hann a eigi folkvopn eptir suo sem nv/ er mælt þa er
hann sæckr. øyri .silfrs við konung firir hværrt er missir / Hveruitna er maðr ler
vopn til vapna þings þa ero vopn vpp./ næm konunge til handa en hinn sæckr
vapna viti er let var firir/ hværrt er missir Nv skal sysllu maðr þui lya firir monum
\21r\ a þui þingi huerssu þeir skulu a ganga at logum En þa [270] er / at logum a genget
er þrir ganga a þiuct ok gange tomlega / suo at sysllu maðr mege væl skoða vopn
þeirra En handgengnir/ menn aller ok suo væizllu menn ero skylldir til at skoða
vopn / með sysllu monum [271] En ef þivekare er a genget en her segir / ok fær sysllu
maðr firir þui eigi skoðat vopn manna giallde / hværr er þat gerir mork .silfrs. firir
olyðni sína En hvær er / sæckr øyri .silfrs. er eigi hefir vopn sem nu er mælt ok log
vatta

[272] Ef maðr løypr af skipi Capitulus

Nv huerfir styri maðr skipi / a leið með konunge ok løypr maðr af skipi meðan
konungr/ liggr til landvarnar hann er sæckr viii. ertogom ok xíí. morkum/ .silfrs.
við konung En ef styri maðr løypr þa er hann með ollu vtlægr/ ok landrada maðr
við konung Nu ma eigi hæppta leiðangr lengr vti/ en menn hafe halfs manaðar [273]
mat miols ok smiors ok lysi þui a/ onur skip ok syni þeim mat sín at þeir hafa eigi
mat meira / Nu fara þeir hæimleiðis ok verða mat þrota þa mego þeir hoggva /
naut .ii. firir bonda at oseckiu ok leggi upp hofuð ok fotr ok íí./ aura firir ku. ok suo
firir vxa. þri tiðung En halfan þriðia øyri / firir olldung ok late leggja upp fotr ok
hofuð ok huð þa ero þeir o/seckir [274] En ef aðrer hoggva firir bonda þeim er aðrer
hiuggu./ aðr firir þa hoggva þeir at oseckiu er þeir leggja fe fram suo/ mikit sem nu
er mælt ok late liggja eptir hofuð ok fotr ok suo huð / Nu hoggva þeir eigi sem nu er
mælt þa er styri maðr sæckr vííí./ ærtogom ok xiii. morkum. silfrs [275] við konung
er at hans raðe var hoggvtt / En hasete hværr mork .silfrs. konunge ok bote þo
bonda fyrst fullum bo/tom firir bu sit þat sem þeir hiuggu En af sæcktene take
bonde / slikan rett sem hann er maðr til En konungr þat sem auk er Nu er/ þeim
kentt at þeir hoggva annan veg en mælt er ok ef þeir dylia \21v\ þa skal styri maðr
synia með [276] lyritar eiði firir suo marga menn sem/ hann vill En ef hann vill eigi
sveria firir þa sveri hværr firir sik./ lyritar eiði En ef maðr gengr af skipi fyr en skip
kome / til lundz ok lofar honom engi maðr þa er hann sæckr mork silfrs.

[277] **Um skipdratt ok matar laan**

Nv koma skip heim til lundz / þa skal styri maðr lata boð upp skera suo viðá sem hann / ætllar at skip mann vpp ganga. Hveruitna þar sem styri maðr/ lætr boð upp skera þa eigu aller þat boð at bera en engi at fæl/la hvart sem þeir ero i þeirri skipreiðu eða annarre En hværr/ sa sem þat boð fellir [278] sæckr øyri *sil frs. ok hværr* sa sem eigi kómur til / skipdrattar *ok* boð kom til huss nema. nauðsyn banne En þess/ar sectir hvart sem hælldr skal skip upp setia eða ut þa søke / sysllu *maðr ok* hafe .íí. luti en styri *maðr* þriðjung En ef syslu *maðr* / vill eigi *søkia ok* er honom sagtt til [279] aðr *søke* styri *maðr ok* hafe halft/ en sysllu *maðr* halft Nu ef skip gengr eigi upp eða ut *ok* firir/nemzt fiorðongr skipreiðu holf eða meira svare secktum *ok* se / skip i þeirra abyrgð ef lestizt Nu koma menn .v. nattom fyr eða / siðar þa skulu hvarer oðrum vist reiða En ef meiri [280] muner *verðr* / þa skulum þeir oðrum vist reiða er ræiða eigu eptir þuí sem / tala renner til. Þeir skulu seglle varðueita er venazter ero til/ skilrikis *ok* nester bua *kirkiu* þeiri er nest er skipi En aller hasetar/ ero skylldir at fylgia. seglle til *kirkiu ok* ollum ræiða *ok* bua suo vm / at eigi spillizt [281] Nu ef nokor tækr þat sægll ibrott vtan løyfi / *konungs* eða bonda abyrgizt at ollu þar til er aprt kómur *ok* seckir / vííí. ærtogom *ok* xííí. morkum *.sil frs.* við *konung ok* bøndr En ef *kirkiu/ b'enner ok* segll. *innj.* abyrgizt bøndr sialfer segll sit nema menn *bren/ne* at vilia sinum Nu skulu þeir þar upp saat hafa sem þeir/ hofðu at forno fare En ef .a. bryter upp saat eða siorr þa er [22r] *konungs* iorð skyllid til vera ef hon er innan fylkis En ef *konungs./* iorð er eigi til þa skal kaupa tupt þar sem þeir vilia suo sem / skynsamer menn meta af bonda fe

[283] **Um reidskiota ok reiðskiota/ boð**

Svo er mælt at bøndr skulu gera reiðskiota *konunge* / suo mikin sem hann þarf En *konungs* vmboðs *maðr* skal ske/ra reiðskiota boð upp suo viðá sem hann ætllar at *konung* skorte / eigi reiðskiota En bøndr aller er reiðskiota boð [284] kómur til garðz / þa skulu reiðskiota gera hværn øyk er soðull eða sele hefir. a/ komet En ef *konung* skorter reiðskiota gialde hværr bonde er boð/ kómur til huss *ok* eigi gerir reiðskiota øyri *.sil frs.* firir øyk hværn / er eigi kom til reiðskiota skiptiss forfalla laust

[285] **Um rans menn/ ok orfar skurð**

Nv ero rans menn obota menn hvar sem þeir / værða stadder *ok* hværr sa er þeim veitir lið til þerss eptir/ þui sem segir iobota malom imannhælgí Nu koma þeir *ok* a eigi/ sa kost til eptir farar er firir hærnaðe værðr þa skal hann orr/ [286] skera ef hann vill nu skal hværr þangat fara sem orr stefnir/ honom eptir hær Nu fara þeir

eptir þeim þa skulu þeir aller/ fara er firir sitia En ef þeir vilia eigi þa er fe þeirra upp næmt / nema nauðsyn banne Nu koma þeir þar sem hinn er firir sem orr / skar upp *ok* hefir hann rett skoret þa er væl En ef ^{hann} hefir rangt sko/ret *ok* er þar [287] eigi hærr til huss komen þa er þæim fe hanns upp næmt / *ok* skipti sin amillum Nv ef *hann*. hefir rett skoret þa skulu þæir fara/ með honom suo langtt sem hann vill Nu ef þeir hitta a hærr *ok* þurfu / at riöða odd eða eggjar til fiar þærss þa hafe sa fe er fyrr atte allt / þat [288] er hann kenner En þeir skipti sin amillum þui sem auk er *ok* / hær menn atto nema kennendr kome til með vítnum

Ef maðr/ kaupir af raans monnum

Nv fara þeir er heriat hafa firir land fram / *ok* kaupir maðr af þeim einn hværnn grip þa skal sa fe hafa eR \22v\ fyrri atte *ok* [289] koma til með tveggia manna vitni En sa er við vikínga / kóypti giallde mork .*silfrs. konunge* ef hann vissi En ef hann fær eigi / vitni ahendr þeim er fe rangfenget hefir kóypt þa skal stef/nu hallda til þings þa eigu þingmen honom fe at döma. *elligar* / lyritar eið firir ef þeir synia.

[290] Um landraða sok Capitulus

Nv ef *konungr* kenner manne landrað þa skal hann synia með / tylptar eiði En ef sa eiðr fællr fællr til utlægðar Nu gerir/ maðr langskip iheraðe *ok* lysir eigi færð sinni þa skal barrun eða / vmboðs maðr *konungs* fara til *ok* spyria hann hværnt hann vill fara En / ef hann vill ecki til segia þa skulu þæir æsta hann .víí. ærtoga/ *ok* xíí. marka taks En [291] ef hann vill eigi tak fa þa skulu þeir. / hoggva or hvarom tveggia megium kialar .v. allna borð langt / En ef þeir gera eigi suo þa skulu bønðr suo gera *ok* taka fra segll / ef til er *ok* lemia suo færð þeirra En ef þeir gera eigi suo þa ero þeir / mork *silfrs.* seckir við *konung* firir homllu. hueria En firir styri homl/lu hueria þrim morkum þat hæita þopto [292] giolld

Mannhelgebolken

[293] Her hæfr mann/hælgj vara Capitulus

[299] Þat er fyrst í mannhælgj varre / at var lande hværr .J. noregs konungs riki skal friðhæilagr/ vera hværr við annan innan landz ok otan En ef maðr vegr / mann þa hefir hann firir gort ollu þui sem hann .a. / nema oðalls iorðum sinum einum hvart sem karll maðr drepr / kono eða kona karll mann. nema hann hafe veget skemdar vig/ eða gort niðings værk

[300] Um þængilldj ok linan hakonar konungs

EN þo at allt þat sem vigande atte bæðe i lande ok lausum/ øyri felle aðr vndir konung vtan oðals iarðer þa gerði þa / hinn virðulege hakon konungr miskun ok skipan a. með hinna [301] beztu / mana bœna stað i landeno at hvart sem eptir ero eignir eða lau/sa fe þa skal konungr taka eigi meira þægn gilldi en víí. ærtogar \23r\ ok xíí mærkr af fe eða eignum veganda nema hann hafe veget / skemdar uig eða gort niðings værk En ef eign er iþægn gilldi / greidd þa skulu arfar viganda eiga lausn .a. ef þeir vilia løyst/ hafa innan .x. vetra ef þeirra oðall er Alldri skal erfingi [302] sælia þær/ eignir er hann tækr eptir hin vtlæga meðan hinn vtlæge lifir/ En giallda skal. hann allar loglegar skuldir af eignum ef eigi eR/ lausa fe til Nu kan sa ein hværr at burðr til gerazt at konungr/ gefr manz bana landz vist með bœna stað hofðingia eda annara/ goðra manna eða kœmz hann a fund konungs ok fær grið af honom / þa skal hann sik suo ifrið kaupa við [303] konung sem konungs er miskun til/ ok bœta þat sem eptir stoð með slikum sala stemnum sem goðr menn / sia at hann mege orka nema allar bœtr se aðr golldnar Sidan skal/ þeirra mal fara til sættar er eptir lifa eptir konungsdome En þeir/ menn sem fe hanns varðueíttv meðan hann var i utlægd þa greiði þeir / honom slikt sem þeir toko i eignum eða lausa fe vtan lanzskyldiR

[304] Um skemdar vig ok nidingsverk

ENgi maðr ma iorðu sini firir gera / nema han vege skemdar vig eða geri niðings værk þat er / hit mesta ef maðr ræðr vndan konunge sinum lond ok þæгна En ef konungr / kenner manne landrað þa skal hann nefna mann or hirð sini [305] þann/

er iamfn boren er við hann er þui male a. at svara En ef arboren / maðr a þui male at svara þa skal nefna bonda son or hirð ef hann/ er til ok hafe rit ok insiglli konungs ok søke þat mal at. logum En sa/ er arboren maðr er komen. er. til allz. rettar Þat er niðings vig / er maðr. vegr trygða mann sin Þat er [306] ok niðings vig ef maðr. vegr / mann .J. griðum. Hveruitna þar sem maðr a averka at heímta a seR/ eða þeim omaga eða eigi fulltiða manne er maðr. a umboð a. at / logum eða stendr til arfs hanns ok allra þeirra er hann .a. rett a. eða [307] / loglegkt vmboð hefir hann. til þerss tekit þa skal sa. sialfr grið \23v\ ok trygðir sialfr selia ok sætt með vattom Ero aller frendr hanns / vndir þeim griðum sem sialfr væiti hværr Þat er ok niðings vig / ef maðr drepr logman þann er til þerss er [308] skipaðr at segia monum / log þui at sa høggr niðr retyndi firi ollum monum þuíat hann. / er ollum iamskylldugr suo rikum sem fatøkom þar sem hann. er/ ifir skipaðr Þat er ok niðings vig er maðr brenner mann inni Þat er / ok niðings vig ef maðr myrðir mann Þat er ok niðings vig er maðr [309] hefnir þiofa. Þat er ok niðings vig ef maðr hefnir a oðrum en þeim/ er gerir eða ræðr Þat er ok niðings vig ef maðr høggr. hond eða fot/ af manne eða stingr vt augu mannz eða skerr tvngu or hofði mannz / eða meiðir mann at vilia sinum. Svo ok ero þeir obota menn er þa / hallda firir þersso [310] sem hinir er gera nema konungr late ræpssa til land/ræinssanar En ef þat. veitir i vappna skiptum fare þat. eptir þui/ sem konungr skipar með hinna bezstu manna raðe Ef maðr drepr foðuR/ sin eða broðor moðor eða dottor ^{eða} systur þa er hann obota maðr ne/ma oðz mannz vig vege Suo ok [311] ef maðr vegr kono sialfs sins eða kona/ bonda sin suo at þat. drap hefir horat eða hygzt at hora þat eR/ þa obota mal Suo ok ef maðr tyniR ser sialfr Þat er ok obota mal eR / maðr vegr mann inan stoks eða j garðe uti eða innan gerðis þerss /er hværfr vm akr eða eng at hæímili sialfs hanns [312] nema hann veri/ hendr sinar Suo ok þeir menn er at slikum oknyttum kender at þeir / laupa brott með eignum konom manna þa ero þeir obota menn bæðe/ firir konunge ok karlle dræper ok davða værðir hvar sem þeir verða staddeR

[313] **vm obota maal Capitulu**

EEen þæir er lif sit lata firir þyfsku / saker eða utilego hvart sem þeir rena askipum eða alande / oksuo firir morð ok fordæðo skap firir spar ok uti setor at veckia/ troll upp at fremia með þui heiðni ok suo þeir [314] menn sem gerazt flu/gu menn til þerss at drepa þa menn sem þeir eiga engar saker við ok \24r\ taka fe til nema konungs vmboðs maðr late ræpssa til landræinsanar/ ok friðar Svo ok þæir menn sem konor taka með rane eða hærfange / mote guðs logum ok manna hvart sem þæir taka frendkonor manna / eða annara mana døtrr eða [315] konor firir vilia þeirra hverssu sem/ vili þeirra verðr siðan samvista þeirra værðr ok suo þeir er þerssa obota /

manna hefniR eða heímtír giolld firir suoat vitni væit þat þa / hefir hann firir gortt fe ok friðj. [316] ilande ok lausum øyri ok ero þeir / friðhælgir er fe sit veria firir þeim ok frenkonor En hinir aller / ogilldir hvart sem þeir fa sar eða bana bæðe konunge okkarlle þat / er obota mal ef maðr falsar steðia bref eða insiglli konungs [317] vars / Þat er ok obta mal ef maðr drepr þann mann er hefir bref eða inn/siglli konungs vars firir ser til landz vistar eða ranzsaks ef hinn / vissi þat er hann tok af Þat er ok niðings vig ef maðr drepr þann / mann er i þui hærbyrgi er sem konungr er J eða J. nauistu. hanns eða J. / konungs garðe eða a [318] konungs skipi En ef innan bœar værðr þar sem konungr/ er i bœ eða i hofnum hia honom þa fare eptir þui sem konungs er þa / miskun til eptir at vikum Þat er en obota mal ef maðr tækr kono/ nauga ef þar ero .íi. logleg vitni til eða hon [319] segir samdøgres at/ hon var nauðig tekin þa dôme .xíj. hinir skynsamoztu menn eptiR/ þui sem þeim þyckia likende til vera ok hvart þeirra þyckir likt / til sannynda vera En þo at kona gete vart sik firir kvensko / sinnar saker þa at hann kome eigi vilia sinum fram þa hœfer með/ engu mote at hann hafe [320] eigi repsing firir eptir laga dome ef þat / sannprovazt at hann hafðe fullan vilia til þerss ok halde þo lifinv. /

vm giolld firir kono manz Capitulum

Ef maðr stendr mann með loglegom/ vitnum a kono sinni giallde hann full manz giolld bondanom / slik sem sa er maðr til er [321] konona la ef hann være laklauss drepenn / En holf mannz giolld ef maðr stendr mann a moðor sinni eða DottoR [24v] eða systur ef þær eiga eigi bøndr ser Skulu þessor giolld dœma/ xíj. menn loglega til nemder af rettaranom

[322] vm skemdar vig ok/ nidings værk capitulum

Hveruitna þar sem maðr vegr skemdar vig/ eða gerir niðings værk þa fare hann utlægr ok ohæilager / firir gortt fe ok friði i lande ok lausum øyri ok iam væl odals iorðum/ sinum ok kome all dri J land aptr nema hann bere hærsogu sanna/ þa sem landz menn vitu eigi aðr þa nae hann landz vist með sliku/ friðkaupi ok miskun [323] sem konungr gerir rað firir En engi maðr ma. / meiru fe firir gera. at sinni en þa er hann eigande orðen En ef/ manne tômezt arfr meðan hann er i vtlægð ok hafa frendr hanns/ þan arf tekit meðan hann var i utlægð þa skulu frendr hans honom / þat fe aptr greiða með sama skilorðe ok þeir [324] toko ok hann atte þa er var / brotto J vtlægð

hueriu maðr er sæckr er hann. sæler frialsan mann capitulum

EF maðr sæler frialsan mann af lande sæckr við *konung* .víj./ ærtogom *ok* xíí. morkum. *silfrs. ok* kome mannenom J land aptr *ok* bôte honum / eptir xíj. mana dome loglega til nemdom rette slikum [325] sem hann er *maðr*. / til En ef hann ma honom eigi aptr koma þa giallde þann mann fullum / giolldum aptr slikum sem hann er maðr til En ef hann syniar þa / halldu firir við^{tar} / eiði /

Ef maðr hysir vtlægan mann eða fœðer capitulum

EN ef maðr hysir eða hæimar vtlægan mann eter [326] *okdrekk* / með honom bonde eða einhværr annara manna þa er hann sæckr mork *silfrs.*/ við *konung* firir eina nott en tvæim firir .íí. En ef hann er .ííí. / neter með honom *ok* er hann gorr vtlægr innan þærss fylkis þa eR/ hann sæckr .vííí. ærtogom *ok* xííí. morkum *silfrs.* við *konung* nema þeim / se ovisa vargr er hysir En sysllu maðr er skylldr at lysa utlægd/ hanns a [327] þingi samdögres þegar hann var var at hann hefir utlægdar/ værk gort

huerir eptir skulu renna er maðr er hogvin aþingi capitulum

EN ef maðr værðr hogvinn .a. þingi þa skulu aller eptir. [328] renna til fialz eða skogs til fioru eða skips En sa er eigi rennr / eptir ersæckr halfre mork .*silfrs.* við *konung* oksuo sa er eptir ren/ner *ok* vill eigi taka hann ef hann ma *ok* ero vitni til þerss En ef eigi / ero vitni til [329] syni eíns eiðj Fermeningar at frendsemj *ok* suo at / mægðom skulu eigi eptir renna at logum nema þeir vili En hverr / sem biorg vætir honom þa er hann utlægr nema honom se ovisa / vargr *ok* sveri ein eiði firir En ef *maðr* er særðr a þingi *ok* renna allir / eptir [330] þeim manne er vig vakte til fiallz eða fioru *ok* værðr hann / faren *ok* vill hann at logum veriazt þa leggi hann niðr vopn sinni *ok* / þa er hann friðheilagr meðan hinn sare lifir Binda skal. þann./ mann *ok* fœra syslu manne eða hanns vmboðs manne vorð at væita / En ef sysllu maðr þarf liðes [331] til at gæta hanns þa skal nefna / til bœnðr með honom suo marga sem hann þarf En ef hann / løypr fra sysllu manne *ok* dœyr hinn sare þa er sysllu maðr J ueðj / sialfr til *konungs* miskunar *ok* skipi hann eptir mala voxtum eptir / hinna bezstu manna raðe Nu ef sysllu *maðr* eða [332] hanns vmboðs/ maðr synia viðr toko þa skulu þeir hafa vitni til *ok* setia hann. / bundin a flæt hanns *ok* vardar þat honom hitt sama nema ofrikj / take af honom En hværuitna þar sem sysllu *maðr* tækr utlægd/ar fe þa skal hann fa mann til at ræpsa þeim manne eptir

þing/ [333] manna dome En bændr ero skylldir hveruítna at fylgia. til/ repsingar
sæckr halfre mork *silfrs*. hværr er eigi fyllgiR

vm oðz/ mannz vig Capitulus

Nv værðr *maðr* suo oðr at *hann*. brytzt/ or bondum *ok* værðr *hann* mannz bane þa
skal bœta. af fe/ *hanns* fullum botom ef til [334]^{eR} En ef eigi er fe til *ok* værðr *hann* /
hæill þa fare *hann* orlendes þar til er *hann* hefir bœtt fullum/ botom firir sik En ef
menn sia *sanna* øðe a honom bindi sa eR/ vill at orseckiu *ok* hafe til þings *ok* bioðe
frendom *ok* lœysi þaR \25r\ þar *ok* segi af sína abyrgð *ok* take kostnað sin oaukín af fe
híns/ oða ef til er *ok* ollum monum oðrum oðom eigu menn [335] vorð at veíta / at
oseckiu En oðr *maðr* er omage arfa síns *ok* þo eigi fyr en / fundinn er øðe. a honom
ok *hann* ma koma hoptum a. *hann*/ ef *hann* vill En ef sakar abere kenner þat arfa
hanns at *hann*/ vili eigi varðueita honom hallde firir ein eiði En ef oðr *maðr*/ særer
mann þa skal. arfe uppi lata sar bœtr *ok* læknes fe. af fe ./ hins oða en *konungr* [336]
a. ecki a þui Nu er þat þui at eins oðz mannz/ værk at *hann* briotezt or bondum eða
skynsamer menn viti eða [337] mete *sanna* øðe. a honom

[338] Ef manne er kend bana sok vm mann

SA skal vera bane er nauistar menn bere vitni um *ok* þau / segia a hendr *ok* eigi
eiðum vndan komazt nema þui at eins/ at *hann* hafe suo fiarre veret staddr a þui
døgre er [339] vig *var* vegett / at *hann* matte eigi tviueges til vigs komazt *ok* i fra *ok*
være *hann* stað/der i heraðe at *kirkiu* eða a þingi eða at samkundum eða a skipi /
þa bere þeir .xij. þægnar *hann* vndan er þa váru. i hia honom frialseR/ menn *ok*
fulltiða En ef *hann* er i engum þerssom stað *ok* þo suo fiarre / sem nu er mælt þa
kome *hann* firir sik [340] tylptar eiðum En ef. / navistar menn mego eigi til þings
koma firir einar hværrar navð/syniar saker at bera vitni þa skulu bera .ij. menn *ok*
boka sogn / þeirra a þingi En ef *maðr* er særðr *ok* ma *hann* mæla er menn hitta
hann / þa skal sa vera bane er *hann* segir a hendr ef *hann*. mæler af viti *ok*/ ma
hann. kenna *hann*. *ok* saga *hanns* [341] kœmr bokað a fyrsta þingi nema/ hinn skiri
sik með tylptar eiði

Um vig lysingar vitnj capitulum

EF *maðr* drepr mann til dauðz. þa a sa at vera bane er vig / lysir ahendr ser En lyst
skal vigi samdøgres inan [342] fylkis *ok* nefna / sik þa a nafn *ok*
þat sem *hann* er or *ok* lysa firir/ friolsum monum *ok* fulltiða þa skal a orfar þingi

fram koma vig^{26r} lysing ok natstaðr mannz ok skal bonde sveria at þar var hann
 vm not/tena ok hann kallaðe sik suo anafn Viglysingar vitni skal fram/ koma a
 þingi En ef maðr vill eigi bera viglysingar ^[343] vitní eða sveria/ nat stað þa fare til
 erfingi hinns dauða ok gera þeim fimtar stef/nu til þings at bera vitni um sem
 framazt væit hann eptir sini / samvizku ok engu löynir hann af En ef þeir uilia eigi
 sveria giallde / mork .silfrs. hværr þeirra hafe konungr halft en sakar abere halft
^[344] ok suo / skal vm oll þau vitni er i manhælgí ero Upplyct þessa fiar skal /
 greiðazt a fimtar þingi eða geri at for at taka firir honom holfu/ meira Eigi skal
 vigande fara suo um þria bœa at eigi se vigi lyst / fra ^[345] þeim er vig var ueget a
 nema þar se inni firir fermeningar at/ frendsemj eða at mægðom eða nanare hinns
 vigna eða aðrer fiand/menn viganda þeir er honom liggi við lifs haske buin En ef
 hann lysiR/ eigi suo uigi þa er hann morðingi retrr firir gort fe ok friði ^[346] En ef /
 bæðe kœmr fram a þingi viglysing ok saga hinns sara suo boren sem/ fyr var sagt
 þa skal saga hins sara standa en eigi viglysing ok berr þo / morð af viganda at hann
 se utlægr En ef eigi kœmr fram saga hins/ sara fram a fyrsta þingi en fram kœmr
 sionar vitni ok viglysingar ^[347] vitni þa skal sionar vitni standa ef þat er boret at
 logum af .íi./ manna hende frialsa manna ok fultiða en eigi viglysing En erfingi
 hins/ dauða skal fara J herað þar sem hinn let sik or vera ok ef sa gengr eigi við / þa
^[348] skal honom til þings stefna ok a þui þingi skulu en frialser menn hann/ vndan
 bera en eigi nemdar vitni ok fœra þar fram a þingino En ef hann / vill eigi vndan
 fœrazt þa er hann sanner at male En ef hann hefir vndan/ fœrzt þa skal erfingi hins
 dauda sœkia suo marga menn sem ^[349] hann vill. til/ tylptar eiða með hinu fyrra
 skilorðe En ef maðr er losten eða særðr suo./ at hann ma eigi mæla skere upp orfar
 þegar hann ma mæla en þa skal / þat. orfar þing iamfullt sem samdögres være
 orfar upp skornar En ef ^{26v} maðr er losten eða særðr suo at hann ma eigi mæla eða
 dœyr hann ^[350] af / þa late erfingi orfar upp skera ok late þing stæfna en sysllu
 maðr/ ef erfingi er eigi til En ef maðr ræðer manne bana rað eða sara / okallt þat er
 maðr lytr skom eða vanuirðing af hans raðom bôte/ eptir laga dome þeim sem þat
 mal a með logum at sœkia ok suo konung/ Domenom nema hann fœrzt vndan at
 logum En hann er gerði halldes/ þo ^[351] upp at ollu fullum botom eptir laga dome En
 ef sa maðr værðr / vegen er eigi er j foður ^{ætt} komenn at logum þo at hann. se
 nokorom kendr/ at syni þa eigi moðor frendr bœtr eptir hann En ef hann. er barðr
 eða / særðr eða skemdr þa take hann rett eptir moðor fæðr sinu

^[352] Um rettar/ bœter Hakonar konungs

Þessar rettar bœtr gaf Magnus konungr son/ Hákonar. konnongs ollum noregs
 monum með raðe ok samþyct hina / beztu manna j landeno ok bœna stað alpyðu at

vm þa menn sem mon/ [353] num værða at skaða fare sem aðr vatta log En af fe uiginda dō/me vj. menn skilrikir iamlega til nemder slik giolld eptir laga skil/orðe sem þeir sia retlegazt firi guðj ok mala uextir ero a. erfingia / hins dauða einum En allar aðrar frendbøtr ok saktal falle niðr/ suo vanlega at hvarskers frendr aðrer take ne giallde frammar en/ nu er skilt Nu vinzt eigi fe [354] uiganda bæðe til þægn gilldis ok bota/ þa skerði suo firir hvarom sem tala rennr til eptir fiar magne / En ef nokor gengr a þetta þa hefir hann firir gort fe ok friði J lande/ ok lausum øyri ok verðj all dri bota maðr siðan ok suo aller/ þeir er rað leg/gia til at þerssor skipan se rofen eða a hana [355] genget Þessar rettar bøtr / let Magnus konungr ok fylgia at þo at niðings vig eða skemdar vig se ve/get þa skal þo fyrst af luka bøtr af fe uiganda en konungr hafe þat/ sem auk er En ef minna løypr af en þængilldi þa skerði suo firir hvarom / sem tala renner til Suo iattaðe ok magnús konungr at konungr skal huergi. / fyrr taka fe mannz [356] bana ok engan annan utlægan øyri nema aðr se. \27r\ loknar allar loglegar skulldir þær sem fyr varo gorfar. en./ fe uiganda felle i þa sok

Um vaða værk oll. er værða Capitulum

Vaða værk ero með skynsemd greinande með huerium at burð/um þau kunnu til at falla þui at J ollum stoðum þeim [357] eR / menn skulu ser til þarfynnda vinna eða með monum til haglegra / luta lið at væita þa ero þerssor vaða værk meir uirðande en hin eR/ engi nauðsyn drægr til nema galøysi ok ofmikit skamsyni Nu þo/ at tveir menn fare i skog saman ok skyzt annars øx .a. annan at/ ovilia þerss er a skapte hællt ok døyrr hann af þa skal hann bota / fiorðong [358] bota erfingia hins dauða ok syni uilia sins með settar eiðj/ at hann. villdi þat værk eigi gortt hafa ok suo skal hueruittna þessi / vaða værk bota ef þeir hafazt þat at sem til nytsemdar hofer / hvart sem menn fa af sar eða bana at ovilia þerss er gerði En suo / sem at [359] kasta ifir hus eða skip eða aðra þarfloyssu at gera ok ef menn/ fa þar af mein eða sar. eða bana þa skal bota holfum giolldum / ok syni þo uilia sins með settar eiði ok er þat sæcktar laust við konung/ ok ecki a konungr a vaða uerkum Þat ma eigi vaða uærk kalla ef / maðr høgr [360] eða lystr til mannz þo at a. annan kome ef hann villdj / með þui eins huerium illt gera En ef maðr gengr til fangs eða skinn/drattar at vilia sinum abyrgizt sik sialfr at ollu En hinn sueri firir / ein eiðj at eigi varð at uilia hanns þo at hann fenge [361] mein af ef sa / tortryggir er firir varð

Um rytninga er menn bera Capitulum

Þat er flestom monum kunict at rytningar ero firi boðner / at bera en sa er berr er

sæckr .ííí. aurum .silfrs við konung [362] En sa er brigðr / knífi at manne ok kómr eigi fram hann skal bœta honom fullrette / eptir laga dome er hann bra aat En konunge .ííí. aurum silfrs. Nu ef maðr læggr/ mann með knifi þa er hann vtlægr ok bœte þeim er hann lagðe sem .xíj. / skynsamer menn døma ok þeir sia at hann se væl sœmðr af En konungs soknar \27v\ maðr skal lata taka þann [363] mann er lagðe ok fœra kníf þann er hann / lagðe með ok kœyra þar a þinginu giognum hond hanns. er./lagðe ok skal hann suo kaupá sik J frið með þersse repsing ef/ hinn lifir ok abyrgizt sialfr sar sin huerssu sem honom tækzt / til En ef sa dœyr er lagðr [364] var saklauss. þa er sa dræpr ok dœyddr / er lagðe En ef hann kœmzt vndan fare utlægr ok kome. allðrj / i land aptr nema konungr virðizt nokor nauðsyn til hafa komet / En viganda fare eptir fyrra skilorðe bæðe þægn ok bœtr Með/ sama skilorðe skal vera ef maðr skytr at manne þo at ecki take / þa bœte konunge .ííí. aurum .silfrs. en [365] þeim fullrette eptir laga dome / er hann skaut at En ef hann særer mann með skote þa skal sa / er skaut slíka repsing firir taka sem hinn er lagðe með knífi/ ok vndir sama skilorðe bua ok suo þo at sa dœyi er skoten var þa skal/ sa er skaut vndir sama skilorðe vm repsing [366] ok hinn er lagðe bæðe / þægn at græiða ok suo bœtr at luka

Um þat er menn bitazt sem hundar

Þat er oviðrþomelegkt at menn bitizt vm sem hundar/ eða hestar En sa maðr er mann bitr þa skal sysllu maðr [367] lata taka / þann mann er bitítt hefir ok fœra a þing ok lata briota or framn/ tenner or hofði honom ok se siðan sæctar laust við konung firir þa / repsing vm þetta mal nema skynsomum monum virðizt nokor / nauðsyn til hafa komet suo at hann mege botom við koma [368] ok / bœte þo fyrst þeim er hann bæit eptir xíj. manna dome ok þeir sia / firir guðj at sa se væl sœmðr af er bitin var

[369] huerir taka skulu mannz/ bana

Svo er ok mælt ok staðfastlega tekit vm allt landet at / ef maðr drepr mann eða veitir þar nokorar akomor eða gerir / nokor þau værk sem hann a. at lata firir lif eða límu at logum / þa skulu þeir er nester ero eða þeir [370] er fyrst mego na taka þann/ mann ok fœra sysllu manne bundinn eða fiotraðan En ef þeir gera eigj \28r\ suo ok mega þeir þui^{vid} koma suo at þeir fa enga skom. eða/ oluti af honom þa er hværr sa sæckr halfre mork silfrs við konung / nema fermenigar at frenzsemí eða at mægðom þeir ero eigi/ skylldir at taka [371] hann nema hann vili þa er sysllu maðr skylldr til / at taka þann mann ok fœra a þing en bœndr ero skylldir at døma / hann

eptir logum a þingi en systlu maðr a at lata repsa honum eptir / logum Nu er þersso firir þui suo skipat at engi mego þetta / synda laust gera nema sa domare er konungr [372] hefir til þerssa ski/pat þui at logen ræpsa en eigi hann. þo at hinn geri sina skylldu/ eptir þui sem logen bioða ahond en aðrer gera með hæpt ok suo/ með ofund ok þui veitir þat all oppt at þeir fa fyrst mannskad/an ok svara storom scriptum með frekom fiar giolldum Nu hveir / sem oðruvis gerir ok provazt suo at hann [373] matte þui við koma þa/ er hann utlægr til þerss er konungr gerir skipan^a eptir mala voxtum / hvat nauðsyn til dro þann sem gerðj Nu hefir sa eigi liðes kost / til sem at tæler þa skal hann segia systlu manne En ef systlu maðr/ kræfr liðes með ser þa er sa hværrr sæckr mork .sil frs. við konung er [374] eigi/ færre nema fermeringar at frenzsemi eða at mægðom við þan er/ drap eða akomor væitti Nu ero aller friðhælgir er til sækia En/ hínir aller vtlægr er mote standa hvart sem þeir fa af mein/ eða / sar eða bana

[375] **Með hueriu mote ranger domr ma gerazt**

Nv af þui at suo vattar logbok við a at vm þa menn sem til/ repsingar hafa gortt þa skal a þing föra ok dōma ok eptir þeim / dome repsing a leggia þa berr þeim [376] ínviriðllega at ranzsaka eR/ til domara ero tekniR ok með mikilli hofsemj hvart misgort eR/ við saklausan eða firir litllar saker ok þo nokorar eða firir mik/lar saker ok þo eigi nokorar eða suo nogar at full nauðsyn þyckiR/ til hafa dregit þann er gerðj Svo ok hvart nokor laga boð hafa \28v\ [377] J millum komet eða engi eða þat sem harðazt er at sa hefiR / bota bæizt er misþyrmt var ok þo engar fenget Svo ok hvart / nokot var kært firir rettaranom er laga orskurðen er skip/paðr þeim er a saklausum monum vinna En þui er domren / til nemdr at þa skal ranzsaka ok meta saker ok misgerningar/ ok tempru suo domen eptir mala voxtum sem þing menn ok ret/taren sia sannazt firir guði eptir síní samvizku [378] En eigi sem/ margr snapr hefir svarat her til at þeir dōma ecki annat en /log þui at sanlega skulu þeir þui firir suara sem log vatta þeim/ a hendr sem vanda menn lata odōmda vndan ganga ef vanræpst/ er af domarans hende ok suo er ofræpst er þeim er miskunnar ero/ verðir af þarnan þeirra til logu Finnazt ok nog dōme til þerss / at þeir hafa lotet [379] harðar hemdir af gudj er van dōmt hafa / en þo hinir harðare er of dōmt hafa ok þui skal domen hueruítna / til hins bætra föra at þeir vita iam vist hvartveggia þui at/ allmiot er mundangs hof en þui miorra sem eR þa ero þeir þui / sælle er suo fa høft þeirra .ííí. systra hofe sem J ollum rettom / domom eigu at [380] uera suo at guði likar en monum høfer En þat/ er Miskunn ok Sannynddi. Retvisi. ok Friðsemj. Miskunn a at va/razt at eigi kome grimd eða hæipt J doma. Sannynddi .a. at/ gøyma at eigi verði lygi fram boren. Rettvisi a. at varazt. at/ eigi verði með

rangyndum hallat rettom dome. Friðsemj a. at varð/ueita þar til er retrr domr fællr a. at eigi verði með reiðj. [381] akafr / afellis domr alagðr ok þúi gøyumi domaren þerssa at þetta er þuj/ þarflegare er giorr værðr at røynt J allum domom En at menn / varezt þui meirr ranga doma þa ma varlla illt varazt nema / vitj ok þúi minizt menn a. at með fiorom hattom verða rangeR/ domar Annat hvart með rætzllo at maðr ottazt þann er hann skal \29r\ ðøma vm Elligar [382] með fegirnþ þar sem maðr snikir til nockor/rar mutu eða með hæift þar sem maðr hatar þann er hann / skal døma vm eða með vinatto þar sem maðr vill væita lið felaga/ sinum ok er þa illa skipat er þerssom horbornum er in visat / en hínun skilgetno systurum er brott visat þeim sem aðr váru / talldar þui at illa mann sa domr virðazt firir [383] allum monum/ en allra værst firir guði ok er æ þui bætr er þersse capituli er optar/ lesen þar sem vm stor mal skal døma Mínnízt menn ok einkanll/ega .a. at fa þeim monum prest sem til bana eða líma latz ero / dømder ok gefe til þerss goða stund ok tom aðr en honom se [384] ræpst / þui at illt værk skal hata en ælska salena

Ef bærst j griða/stoðum Capitulus

Ef menn beriazt J læiðangrs færð með konunge / eða a þingum eða stefnum firir logmanne eða fimtar/ [385] stefnum eða J gilldum eða J bruðlaupum J iola griðum eða .J. / silldfiskj Skirdag ok umfram paska viku ero sialf sætt grið .J./ ollum þerssom stoðum. En retrr þeirra øyckzt at hælmingi er firir/ skemdom eða sars aukum værða a þerssom tímum eða J þerssom / stoðum En [386] konungr. a her a. firir sar hvært eða steins hogg eða / lurks hogg eða øxarhamars hogg ok kafstøyting. víí ærtogar/ ok xíí. mærkr En firir pustr ok hueria grein er þar fylgir .ííí. / mærkr En firir hueria grein um blak ok þat sem þar fylgir .íí./ mærkr En ef maðr særer mann eða bærr eða skemmer fulrettes verkum / J hæimili sialfs hanns þa øyktz retrr þeirra [387] at hælmingi er firir skemdom/ ok sarsaukum værða Sua ero þeir ok holfu meira seckir við konung. er/ heim sokn væita ok heíma frið briota ef hinn lifnar en með ollu/ utlæger er hínir døyia

[388] huat taka ma hæst firir hogg

Ef maðr bindr frialsan mann at osyniu giallde v. mærkr .silfrs. / konunge en hinum fullrette er bundin var eptir .xíj. manna dome \29v\ En binda ma maðr þiof at oseckiu ok [389] alla þa er hann. kenner / at odaða værk hafa gort ef hann hefir uitni til at hann gat ei/ oðru uis ført hann til rettarans En ef eigi ero vitni til þa / sanne þat med eins eiðj En ef maðr lystr mann þar sem eigi ero griða/ staðer með øxi eða lurki eða steini bôte konunge firir [390] hogg mork/ silfrs. En ef slær annat samfløyt

böte konunge ^{íi}. morkum .silfrs. En ef sæl / hit þriðia samfløyt böte konunge .ííi. morkum .silfrs. En ef slær hitt / fiórða samfløytt böte konunge .iiii. morkum .silfrs. En ef hann slær hitt/ fimta samfløyt böte ^[391] konunge vííi. ærtogom ok xííi. morkum silfrs En / þeim er firir varð eptir xíj. manna dome loglega til nemfdom af/rettaranom hvart sem er eit hogg eða fleiri En ef maðr lystr/ einn mann i hofuð eit hogg eða rindr manne a kaf eða særer mann / lemstrar sarom eða hofuð sarom böte hvart sem er hogg eða sar / .íi. morkum .silfrs. konunge firir hvært ^[392] En hinum er firir varð eptir / xij. manna dome loglega til nefdom En þat. er lemstrar sar er maðr / er síðan værr förr en aðr eða eigi hylar har eða klæðe ok iafnan ma / a sia En ef sa vill eigi böta er misgerði loglega til sottr fare utlægr / Nu vill sa eigi taka bōtr er firir vanuirðingu varð eða syslu. maðr / þa friðhælgar hann sik til doms ^[393] hvart sem hinir taka við eða eigi / Nu ef einn maðr lystr eða særer .íi. menn j enu at uigi eða fleiri/ böte sínum rette firir hværn þeirra konunge slikum sem aðr er skilt / ok suo þeim er firir varð En ef .íi. menn eða fleiri liosta eða/ særa ein mann þa er hværr þeirra sæckr firir sik ^[394] fullri sæckt við/ konung eptir þui sem aðr er skilt ok suo við þann er firir varð Nu ef/ annars sar groa en annars eigi. ok fær sa af þui bana þa er sa ut/lægr er þau sar væitti er eigi groa En hann halde upp mannz giolld/dum at ollu sem xíj. skynsamer menn dōma loglega til nemder ^[395] af/ rettaranom ok suo þægn þeir menn er monum væita lið til eða \30r\ foru nōyti hyllda eða samþyckia með þeim þann ofrið / at taka menn af svare sliku firir konungdomenom ok erfingia / hins dauða sem rettare konungdomssens ok aðrer skynsamir menn með/ honom dōma eptir at vikum en landz uist þeirra se vndir konungs/ ^[396] miskun

Um ifir boot ok hæmnd

Nv uill sa eigi böta/ er misgerði þa skal sa er misgort er uið kera firir umboðs/manne konungs þeim sem hann hefir sit rettynda valld J hendr feng/get þa skal rettaren baðom til sin ^[397] stæfna ok nefna til sin .xij./ hina skynsamostu menn at dōma millum þeirra ok setia a. sala stef/nur En ef sa uill eigi böta er misgerði slikt sem dōmt var. þa. søke/ ut með domrofom ok atferðum Nu ef sa vill eigi böta er misgerði ok / konungs umboðs maðr af rōkezt rett at gera ok hefnizt sa síðan. eR / misgort er við sínna vanuirðinga ok ^[398] værdōr hæmden meiri en til / var gort þat sem millum fær með skynsamra manna vírðingu / þa er þeir sættazt þat skal halft giallda sa er hefdi sin en halft/ konungs umboðs maðr bæðe konunge ok þeim er firir vanuirdingu varð þui/ at hann afroktezt ret at gera En ef hann hefnir sin suo at eigi/ var hæmden meiri en til var gort þa er hann saklauss við ^[399] konung þui at / hann beiddizt rettar sin aðr En umboðs maðr konungsS einn saman

giallde þa / slika sæckt konunge sem við liggr þui at hann afroktezt rett at gerra /
Huer uitna þar sem sa kærer firir rettaranom er misgort er [400] við / þa a rettaren
fyrrí þeim rett at gera er mishallden eR en taka / konunge sæckt til handa en siðan
konungr ok hueruitna þar sem domren / væger eptir mala voxtum þeim er misgerir
ok fellir rett hanns / er firir varð þa berr rettara konungs domsens eptir þui at fælla
konungs / sæckt ef þeir [401] vilia ret með fara firir þui at suo gerir konungr sialfr vm
/ þægn gilldi

Um Bardaga ok suo vm aat laup Capitulus

EN ef maðr lystr mann pustr eða nefa hogg eða beriazt menn með\30v\ nefom eða
stingr maðr oxar skapte eða spiot skapte [402] annan með / hæiptugri hende bôte
þeir er gerðu eptir vi. mana dome sin. a/ millum En konunge halfa mork .silfrs.
firir hueria grein þerssa En/ um blak allt annat ok ef maðr rindr manne eða nyckir
til sin ok i fra/ eða fellir mann eða rifr klæðe mannz ok allt þat er manne værðr
með/ ofund [403] misþyrmt með þema hætte at hinn gefr sok a. er firir varð ok/ hafa
skynsamer menn set a. þa skal sa bóta er misgerði eptir. þui / sem .vj. skynsamer
menn døma loglega til nemder af rettaranom En / hinn er misgerði bôte. konunge .íi.
aurum .silfrs. En þo at eigi se vítní til/ þa eigi hann kost at beiða ut rettar sins
þegar hann vill En ef hann / syniar er [404] firir sok værðr syni með lyritar eiði
elligar fare sem aðr / er skilt En ef maðr løypr at manne ok er hallden bôte eptir .vi
manna / dome þeim er hann liop at En konunge .íi. aurum .silfrs. En ef maðr
løypr/ at manne ok hælldr ser sialfr þatt eitir arga fas ecki a konungr a þui ./ Sakar
abere skal vera firir huerri sok en engi skal gefa sok. a an/nars [405] sòmdom ne
fiarlutum nema heimils quiðar vitni fyllgi ok / þo þui at eíns at verði lemstrar sar
eða þau onnur er konungdomenom / høyri þuilik sæckt til eða þaðan af meiri En þo
at smærre se þe/gar sa gefr sok a. er mal efni aa þo at hann sættezt siðan eða gefe /
upp þa a [406] konungr rett sin ok mego konungs soknarar sokia þegar þeir/ vilia En
engan a konungr rett a þeim sem enga a sialfr a ser

ef hestr/ eða ross bitr mann

Nv er þiorr J yxna tale þar til er hann. er .v. vetra/ gamall Allt þat [407] er siðan gerir
hann þa. a eigande at abyrgiazt / En ef hann værðr manne at skaða þa skal erfingi
bæiða ut vxa / en eigande leggi band a ok fae honom i hendr En ef hann vill eigi ok
/ fòðr hann uxa siðan bôte v. morkum .silfrs. ok vxan ofan. a ok falle / niðr
frendbòtr ok retrtr konungs En ef hestr eða ross bitr mann eða/ lystr eða naut
stangar eða [408] svín høggr bôte sa er a. holfum botom \31r\ til þess er suo. mikit er

bøtt sem þat kyquende er vært er hann / fekk mein af eptir .vi. manna dome loglega til nemdom nema/ þeim synizt af þerss völdum komet. hafa er mein fek af hafe/ firir eptir. dome En ef hundr bitr mann þa skal sa bæiðazt [409] hundz er/ er bitin var nema skynsomom monum virðizt hanns völd til hafa/ genget er bitin var hafe firir eptir dome En ef føðer hund siðan ok/ biter hann mann anat sin bôte sem sialfr hafe gortt

[410] **Um fiolmæles/ orð er menn mæla capitulus**

ENgi skal þatt við annan mæla at hann / hafe þeget skom a ser huarke sysllu maðr ne annar maðr / nema honom fylgi .x. menn til þings at sanna mal hanns sem mælt/ er i logum manna at .íí. skulu sueria en .vííj. sanna mal hanns ok [411] þeir .íí. hafa bok J hendr ok sueria suo. Þess lægg ek honð a. hælga / bok. at þat hofum ver hœyrt en eigi vitum ver huat satt er En ef/ hann missir vatta þessa þa er hann sæckr .íííí. morkum .silfrs. við konung / ok bôte þeim er hann mælte til eptir vi. manna dome loglega til nef/ðom En hinn [412] er til er mæltt skal þo hafa lyritar eið firir ser at/ hinn hafe alla þerssa vatta En ef maðr mæler þat uið mann at hann raðe / lond ok þægna vndan konunge þat skal huarke mæla sysllu maðr ne annar maðr / nema heimils quiðar vitni fyllgi En ef þat mæler nokor þa er hann / sæckr .íííí. morkum .silfrs. við konung ok hinum slikum rette sem .vj. / skynsamir menn døma En [413] ef maðr mæler þa skom við kono mannz at hon/ liggi hia oðrum manne en bonda sínum þat skal engi mæla nema/ heimils quiðar vitni fylgi ok eigi við dottor mannz ne systur mannz / En ef mæler þa er hann sæckr .íííí. morkum .silfrs. við konung en hínun / eptir vi. manna dome loglega til nefdom En ef maðr mæler oquæðess/ orð við karll eða kono þat er [414] þerssor sæckt liggr við þa skal þo full/rette uppi eptir .vi. manna dome við þann er mælt er til at hann / helgi sik með heímils quiðar vitni nema hinn eigi at logum sok\31v\ ok sokn a þuí male þa er þar eckj. rettar far a ok suo skal vm oll / fiolmæle ok fullrettes orð

[415] **vm þa menn er røgia aðra Capitulus**

Svo er ok mælt um rogs menn alla at sa maðr er hann værðr/ kunnr ok sannr at þuí at hann røgr mann við konung eða biskup. Jarll eða / Barrun svare sliku firir sem sa ætte er røgðr var ef hann være/ sannr at þuí male nema [416] hinn er gerði syni ok hafe firir ser settar/eið En ef maðr kennir þatt ^{rog} manne at hann hafe fenget oþocka konungs / af hanns orðom hallde firir ein eiði eða giallde eptir dome. / sakar abera En engi a sok a sonnu

[417] **vm yrking ok heimilsquidar vítnj**

Ef maðr yrkir um mann þatt er monum virðizt til hæðen/gar niðz fiordonge lengra þa skal sakar abere stæfna þing / ok queða a þingi En hinn førezt vndan ef hann ma með lyritar eiðj / elligar giallde konunge .ííí. mærkr .silfrs. ok [418] hinum rett sin eptir .vj./ mana dome loglega til nemdom Nu mal hvært er maðr mæler/ við annan suo at honom horfir til nøyxlla eða kennir manne heim/sku ok fordæðo skap ok a hann eigi sialfr sok a þui male þa er hann/ fiollmæles maðr nema hann hafe heímills quiðar vitni a hendr / honom þa skal hann sueria firir settar eið En ef hann missir / heímils quiðar vitnis a þingi þa er hann sæckr .ííí. morkum silfrs/ við konung ok hínun [419] rett sin eptir vi. mana dome Ef maðr gerir suo/ mikit ohæfo værk at hann lægzt með kono mannz þa skal hann / bota eptir þui sem .xíj. menn døma loglega til nemdr af rettarans/ hende þeim er kono a. En ef hann er før til vndan førslllo syni / með tylptar eiði Nu ef maðr sættezt við þann [420] mann er leget hefir/ kono hanns þa skal sa veita trygðir er kono a. En ef tækr kono/ sina i hivnskap aptr ok liggr hann hana annat sinni meðan þau ero/ saman þa er hann trygrofe sem hinn er vegr a trygðir ospilltaR /

[421] **Um þa menn er ganga J samkundir manna ok sitia slimusetre þar**

\32r\

EEn þeir sem til þerss vilia hafa sik at ganga J samkundir / manna uboðet af þerss hende er væizlluna. a. ok sitia þar / siðan slimu settre at þo at þeir uerði harðlega J brott [422] rekner / eða þar nokot misþyrmt þa skulu þeir vera halfrettes menn / ok sæckr øyri .silfrs. við konung er þetta firir þui gortt at margr goðr / maðr hefir fenget skemdr ok vandræðe firir þeirra lutuende

vm þa menn er ganga með vonar vol

MAðr hværr fulltiða er gengr husa/ millum ok þiggr olmoso [423] hann. a engan rett a ser þo at hann/ se nauðigr J brott reken meðan hann gengr með vonar vol ok er hann/ heill ok værks førr nema hann biði vistar ok fae eigi En þegar hann/ fær ser matar sialfr klæða eða vapna eða frendr hanns þa. er/ hann þegar rettnæmr

[424] **vm laga rette. a konom Capitulus**

Konor þær allar er monum ero skylldar ok menn vilia enga / røkt a leggja þa take engi meira rett a. þeim en mork .silfrs. En / ef frendr kononnar vilia leggja til hennar heiman fylgiu slika / sem .vi. skynsamer menn sia at hann [425] mege væl við taka er kono / hefir legit ok vill hann eigi fæsta þa skal hann giallda slikan rett/ firir

þa kono sem .xij. skynsamer menn dōma En ef frendr/ vilia ecki til leggja þa skal sa er kono hefir leget bioða ok bōta / laga rett En ef sa vill eigi við taka er þann rett a. með [426] logum/ at taka ok vinner hann a þeim manne er konona hefir leget þa/ vinnr hann. a saklausum manne ok svare sliku sem log vatta En/ allar þær mōyiar eða konor er menn leggja rōkt a. ok værða þær/ legnar þa skulu þat dōma .xij. menn loglega til nemder bæðe / rett ok rað spell eptir þui sem þær sia at sa se væl sōmðr af er/ retten a. at hæimta En ef maðr venezt kono at hann hafe / leget hia henne þo at hon førezt vndan at logum [427] þa giallde hann / slikan rett firir þa kono sem hann være sannr at þui male ok heití maðr [32v] at uerri Erfingi skal taka rett a kono huerri karll maðr þo / en eigi kona þo at hon erfingi Suo sa er J umægð er sem aðrer / take umboðs maðr hanns honom til handa ef hon er legen ef hon/ a [428] ser eigi bonda kona siolf a rett a ser ef hon er borð nema honn/ siolf eigi ser bonda

Arvebolken

[429] **vm gipting ok huat heiman skal gefa i klæðom**

[431] FAðer ok moðer skulu raða giptingum döttra sina ef þau / ero til En ef þeirra missir við þa skulu foður frendr hinir/ nanasto giptingum raða Giptingar maðr skal skilia hei/man fylgiu ok til gíof firir frenkono sína suo sem þeim kómR asamt / þeir skulu þa ok eindaga ner brullaup skal uera En ef þa skill a um/ maldaga [432] þa late fæstar maðr bera .íí. manna vítní vm hæiman fyl/giu huat er mælt var þeir er i hia váru. En ef þa skill a um til gíof þa/ niote giptingar maðr tueggia vatta með fyrri skilorðe Eigi skal / J klæðom meira heiman gefazt með kono en þriðjungR En þat sem/ giptingar maðr gefr meira þa skal uera i þeim lutum er verði [433] þeim/ nokot til affla er kono fær eða til avínings En enga heiman fyl/giu ma arfe giptingar mannz riufa þa er suo er gorr sem nu eR / mælt En ef dötter værða foður sins arfar moðor eða broðor eða/ hværss arfar sem þau værða sumar gipttar en sumar ogiptar þa/ skulu þær sem ogiptar ero taka iam mikit af [434] oskiptum arfe sem/ þær hofðu er heiman varo giptar En þo at allar se heiman gip/tar ok er eigi skipt heiman fylgiu til iafnaðar með þeim þa take/ þær af oskiptum arfe iam mikit sem su hafðe er mest hafðe J / heíman fylgiu heiman æ [435] meðan fe er oskipt Gripir þeir alleR/ er leðer ero til heiman fylgiu ok ero þær metnir ok myndir J hendr / þeim er kono fær þa a hann iamhæimola sem faðer eða moðeR/ lete heiman fylgia En ef maðr segir at hann leðe eigi til þess / þa gripi þa sueri hann ein eiðj firir suo karll sem kona ok søke [436] til [436] giptingar mann kononnar ok skerði þat til gíof hennar eptir rettre/ til tolu

Ef kona eða mæR giptizt otan rað giptingar mannz

EN ef kona giptizt otan rað foður síns eða broðor [437] eða moð/or eða þess er giptingar maðr rettr er firir raðe hennar hafe firir/gortt orfum þeim ollum er vndir hana kunnu at falla þaðan/ ifra ok take sa þann arf er arfe er nestr suo sem su kona være eigi / til þerss arfs komen nema giptingar maðr vili firra hana iamræðe / þa ma hon gefazt með skynsamra manna raðe frenda sina ef / þeim synizt iamræðe eða bætr ok mego [438] þeir þat með eiði sinum / sanna ok a þo at læita þessa við giptingar mann En giptingar maðr/ er faðr eða broðr samfæddr eða moðer

ski^lfengen Nu er hon eigi / til þa er karll maðr .xx. eða ældri sa er erfðum er nestr / eptir þa kono er giptizt En sa ^{er} sliks dirfizt giallde giptingar manne/ fullrette eptir .xij. manna dome nema oðrum frendom virðizt / iam ræðe sem fyrr [439] segir Eckia ma siolf gipta sik huerium sem/ hon vill við nokors frenda sins raðe En konor þær sem liazt / til þerss at locka til sliks eða annars saurlifis born manna eða/ frendkonor ok værðr þatt vitnis fast bôte eptir .xij. manna dome/ peningum su er fe hefir til en hinn hafe repsing eptir [440] laga /dome Engi mæR skal hafa fyrr forræðe fiar sins en hon er .xx. / þo at undir hana hafe borete nema hon se gipt með frenda sina / raðe ok a þa sa er fær bæðe forræðe firir henne oksuo firir peningum / hennar Hværr er giptingar [441] maðr er retrr at kono late allt vera / iamheimollt J heiman fylgiu En allt þat er sökia skal með / logsoknom þa skal þar engi til giof mote koma En ef eckia gip/tir sik siolf ok lætr meta fe annara manna J heiman fylgiu ok ler hinn til er atte þa a hann þat iam heimollt sem þat. er eckian atte [442] En ef maðr kuezte eigi til þerss let hafa syni með eins eiði en heí \34v\ man fylgia hennar se þui minni

Um felag hiuna millum

FE kono sinnar skal engi maðr fœra af lande J brott [443] raða/ skal. hann fe þeirra ollu. til þarfa þeim. hvarke. þeirra skal / firir gera ne firir mæla. annars fe. Slikan rett a hværr maðr / a kono sinni sem a siolfum ser ef henne væðr með ofunð mis/ þyrmt [444] Engi kona a. at synia bonda sínum. felags En með./ þui mote mego þau leggja. felag. sinn amillum. at hvartt þeirra / leggi til felags allt þatt er þa .a. eða eigande værðr með erfðum / ok [445] oðrum lutum Falla siðan omagar til annars. hvarss þa skal/ þat iam mikit beggia þeirra kostnaðr vera þo at engi kome a./ annars fe En ef misdauði værðr þeirra millum þa skulu o./magar þeirra huærfa þeim. ahendr er firir laga saker a fram/ at fœra En þatt hivna er meíra lagðe til felags þat skal mei/ra fram fra upp taka eða þess erfinggiar Siðan skipt ihæl/minga þo at [446] øyzt hafe En ef aflazt þa. a hann eða hanns / erfinggiar taka .íí. luti en kona þriðíung þurfu þau eng/gan mann at þersso felage at spyria En ef þau leggja oðru viss þa skal þatt ecki halldazt þo at erfinggi kunni eigi. eða / vili eigi riufa [447] þui at logen rivfa þat felag Nu er felag / hiuna millum þa skal su til giof hæimol kono vera er til hennar/ var gefen ok vattar vita at lyst var. a giptingar degi ef hon lifir / honom lengr lysa skal giptingum kuenna ok til giofum. a huerium/ x. uetrom ok lysa at fiollda annat hvart at kirkiu eða. a þingi En/ ef hann missir hennar við þa take arfar hennar heiman fylgiu / en til giof falle [448] niðr Nu þo at mæR hafe fiarhalld broðor síns / þa skal hon ecki taka af hans fe ser til heiman fylgiu En ef / arfe gefr sok .a. þa er hann er fulltiða. at giptingar maðr hafe gefet / hanns fe með

systur hanns þa stande sa firir með eíns eiði er su sok\34r\ kómur a honnd En ef hann værdör sannr at þui giallde slikt upp sueininum [449] sem hann gaf hans ok heiti drengr at værrj

[450] **Um olhusvitni/ ok ef oreigar koma saman**

Nv ef hiuna annat hvart hiuna missir/ annars uið ok þrytr brullaups vítiní þa skal þat hiuna er lengr lifir leggja fram fe ok [451] skipti J sundr suo sem hann vill suara. firir/ guðj at rett se eptir þui sem igipting þeirra kom ok þa er hvarke / van halldet af oðru ok sueri þar at fullan eið ok .íí. skilrikir menn / með En ef maðr kaupir Jorð með gripum eða lausa fe eda bu / kono sinnar ok lifir hon honom lengr þa skal hon [452] þat eitt hafa/ or iorðu af fe hanns ok þat er hon hafðe heíman þat eina meira/ sem erfingi vill En ef hon tækr fe iærfð siðan þau ero saman/ komen ok værdör þat fe firir iorð greitt þa er su iorð hennar / En ef or eigar .íí. [453] koma saman at landz logum rettom ok afllapt / þeim fe þa hafe þat .íí. luti er lengr lifir bæðe J lande ok lausum/ øyri er við ut arfa. er. at skipta. En hælming er við. born er at/ skipta

Ef karlmaðr kuangaz eda kona giptiz vttan frenda sinna rad. capitulum

Ef mæer hæfir færhallð broðor sins þa se foður frenðr ok moðo(r) frenðr suæinsens skyllðughir at skilia hæimanfylghis slika af [454] fearlutum suæinsens sem þæim synizt er skynsamastir ero. En ef þa skil a þa raði þæir foður frenðr er arfi þeirra ero nestir æf þæir hafa vit till ok gefi æighi mæira hæiman en døttrom vattar æptir iafnaði i fyrstu ærfð. En æf karlmaðr kuangaz æða kona giptiz firir vttan rað frenda sina. hafui firir gortt landz skyllidum ok auæxti fear sins a þui æinu are. En ef arfui gefr þa sok a þæghar han er fulltiða at þeir hafui tækit fe a gipting systur hans. þa standi sa firir æiði [455] er su sok kómur a honð. En ef maðr verðr at þui sannr at hann hafui til þærs mutu tækit. ræiði slikt vp sueininum sæm hann tok i mutuna ok hæiti ðrengr at verri. En vm fram rað þeirra manna er nu ero tallðr þa skal ængi æigha kost at taka ser mæira til hæiman fylgio. En ef nockor tækr a annan vægh en nu er skillt þa halldes þui at æins at broðer vili þæghar hann er fulltiða. En ef broðer giptir systur sina með frenda sina raði sa er ællztr er ok ero sumir i [456] omægð þa skal þat hallda sua sem þeir vere allir fulltiða ef hann gefr hænni æighi mæira hæiman en sægir i fyrstu ærfð

Ef kona lægzt með manne

Nv ef kona lægzt með/ manne vndir bonda sin. eða skilst við *hann*. mote guðs logum / þa hefir hon firir gortt til gíof síní En [457] ef bonde hennar byðr / henne samvist *ok* vill hon eigi þa skal hann ollum fiarlutum hennar / varðueita meðan hon lifir En síðan take sa heíman fylgiu er/ arfe hennar er nestr en eigi til gíof En þau sættazt a. mal sín / *ok* tækr hann við henne þa fare þatt sem mal þeirra være ospellat / En [458] ef opptar hender hana sa gløpr þa skal hann þo fiarlutum/ hennar raða at hann vili eigi við henne taka En síðan fare sem/ aðr er mælt En ef hon hefir eigi fyrr meir við þann gløp kend / veret *ok* hæitr hon ifir bot við guð *ok* við bonda sin *ok* byðr bonda/ sinum samvist En ef hann vill eigi hana [459] hafa þa hafe. hon./ heiman fylgiu sina en eigi til gíof En ef bonde vill firra hana [34v] heiman færð sinni *ok* segir suo at sa gløpr hefir hana fyr hennt/ *ok* var susok eigi fyr meir við hana af hanns hende suo at monum/ være kunict þa [460] stande hon firir með eins eiði *ok* hafe firir / heiman fylgiu sina ef hann vill eigi við henne taka en eigi til/gíof Nu ef giolld koma ahendr oðru hvaro þeirra þa a þatt með / sinu fe bøta sin misværka er gort hefir En ef þau hafa lagt/ felag sin amillum þa a þat þeirra sem eigi hafa giolld. a hendr [461] komet hafa iam marga aura af oskiptu avaxtar laust eða/ þerss þeirra erfingiar þann tima er misdauði þeirra værðr eða þau / skiliazt loglega Nu kómr legorðz sok a þa kono er maðr hefir/ ser fæst *ok* handsællda þat legorð er fyr gerðizt *okef* hann fær þeirrar / kono þa a. hann rað spell en giptingar maðr rett En ef síðan eR/ lagzt með henne en hann handsælr [462] hana eða festir ser *ok* fær hann / hennar síðan þa. a hann bæðe rett *ok* raðspell En ef han fær eigi / þa a sa karllmaðr bæðe rett *ok* raðspell er fyr skilr En ef maðr/ gengr J seng til kono *ok* vill koma legorðz sok a hana þo at hann/ kome eigi vilia sinum fram bøte eftir xíj. manna ðome

[463] Um þat/ er meinleikj sundrar sam/vist

Ef meinleiki sundrar samvist híuna / með þess raðe er raða a. at Guðs logum hafe hvart / þeirra sitt fe En ef þau skiliazt firir þann hiunskap at karl/ mannz völd hafa til genget *ok* vissi hann þatt þa er hann festi/ kono *ok* löynir [464] hann þui þa bøte hann firir suik sin eptir .xíj. / mana dome hafe kona . halft en halft giptingar. maðr En firir/ hværn meinleika sem þau skiliazt þa fare eptir þui sem./ fyrr segir En ef maðr fær kono at landz logum rettom *ok* gefr/ til hennar til gíof *ok* fællr síðan i fra þa skulu lukazt henne/ þing sin *ok* heiman fylgia af fe hans meðan [465] þat vinzt til En ef / þat vinzt eigi til þa skulu frendr ecki til leggja af sinu þui [35r] at engi skal ser kono kaupa með annars fe

[466] Um almenelegt/ ærfða tal laglegt Capitulus

SU er hín fyrsta ærfð/ er born skilgeten taka arf eptir foður *ok* moður/ skilfengna at guðs logum *ok* manna *ok* sa sonar son er *hann* / er skilgeten *ok* suo faðer *hanns* nema faðer *hanns* hafe/ aðr haft allan sín lut af arfe *ok* tækr þa ^{sonar} sun arf [467] fyrr en/ J aðra ærfð gange En suo skal fe skipta eptir foður *ok* moður / at.íí. döttr skulu taka við ein son. *ok* slikan lut skal taka sonar/son af arfe sem *ðottir* ef hon er til eða *hann* Nv er einn son *ok*/ ein *dottir* þa tækr hon þriðjung en *hann* .íí. luti En ef/ faðr a oðoll eptir þa skulu synir snuazt til oðalla en döttr / til vt iarða *ok* lausa fiar ef eigi ero iarðer til *ok* skal hinn ælzi/ ein eignazt hofuð bol ef hínun lutnazt aðrar oðals iarðr [468] J / sín lut suo at iam goðar se at loglegre virðingo En sonar son / J sin lut þau oðol sem faðr *hanns* stoð til þa løyssi *hann* af foður/ brøðrom sinum fimta lut minna en værð ero En eigi skal *hann* / fyr løyssa af foður brøðrom sínum en foður faðr *hanns* er/ andaðr nema faðr *hans* værðj omage sona sinna En ef faðr/ missir sonar síns eða ðottor eða sonar [469] sonar þa tækr *hann*. arf / eptir þau. ef þau eigu eigi born skillgeten eptir sik *ok* þo tækr / barn eptir foður sin *ok* aðra menn at þat se getet *ok* eigi føtt/ ef þat kómer lifi i lios *ok* værðr skirt Slikt fe sem moðr/ læggr till barna sinna *ok* andazt þau barn laus þa erfir / hon þat allt eptir þau En ef moðer er andað þa. eigv / born hennar skilgeten at taka þat fe fyr en faðr En ef/ *Dottir* er legen i foður garðe eða [470] broðor þa a hon hvarke at/ taka arf eptir foður ne moðor nema hafe þa miskun sem/ faðr vill gort hafa eða broðr ef eigi er faðr til Nu er eigi [35v] son til arfs en til er sonar son suo til komen sem aðr. var / sagt *ok* su *dottir* er eigi er legen þa take su er ibroðor garðe/ var legen holfu [471] minna en huart hínna En ef engi er hín/na til þa tækr hon þann arf allan sem mal hennar være /ospellat Hueruitna þar sem felag er hiuna millum þa/ skal gipting döttra *ok* heiman fylgia greiðazt af beggia/ þeirra eptir þui sem felag/ var gortt En ef eigi er felag hivna millum þa skal eptir fiar magne huart leggja til/ barna síinna Eigi a. . faðr eða [472] moðer at kvanga son sin / eða gipta döttr sina með meira fe heiman en slikt ko/me alut þeirra sem eptir ero ef þa være ærfðum skipt ./ nema þeir lofe er nester ero arfe En ef meira gefr heíman / þa iamfnezt þat mund er ærfðenne er skipt æ meðan/ fe vinzt til En ef eigi vinzt leggi aptr til iafnaðar / hværr er meira hafðe en log vatta Svo er [473] staðfæst / vm allt landet at þegar *maðr* festir ser kono at guðs / logum *ok* samþyct beggia þeirra. þa ero þau born er *hann*/ a með þeirri kono oll loglega til arfs komen huart sem/ ero geten firir festing eða eptir

Su er onnur almenings ærfð

Sv er onnur ærfð er ætlæiðingr tækr sa er með / logum er til arfs leiddr ok sonar son skilgeten þo at / faðr hans se frillu son ok sonar dottir skilgeten ef faðr/ hennar er skilgeten ok dottor son [474] skilgeten ef moðer hanns eR / skilgeten sin fiorðong huært þeirra bæðe J lande ok lausum/ öyri En þoat sonar dottr se ein en þeir allmarger þa/ tækr hon fullan lut við þa Nu þo at ein þeirra se til en / þær allmargar þa tækr hann fullan lut við þær þo at flei/ri se iannarre ætquislene en j annarre En ef eitt er þessa \36r\ til þa tækr þat þann arf allan Nuer ecki [475] þessa til þa tækr/ dottor dottir skilgeten ef moðr hennar er skilgeten

Su er hin .íí./ ærfð

Sv er hin þriðia ærfð er broðr værðr broðor / arfe ok ero þeir samfæðra ok skilgetner En ef broðor/ missir þa tækr systir samfæðra skilgeten Nu er hon / eigi til þa tækr moðr skilfengen eptir barn sit En ef hon / er eigi til þa tækr frillu sonar dotter skilgeten ok frillu/ dottor son skilgeten En ef þau ero eigi til þa tækr [476] frillu / dottor dottir skilgeten Nu er hon eigi til þa tækr moðor faðr / ok foður moðer skilgeten En ef hvarke er þeirra til þa tækr/ moðor moðer skilfengen

Su er hin fiorða almenings ærfð

Sv er hin fiorða ærfð er tækr foður broðr skilgeten/ samfæðra er faðer hans er samfæðra ok broðor son / skilgeten samfæðra ef faðr hanns er skilgeten ok broðr sam/møddr skilgeten ef moðer [477] hans er skilgeten sin þriðiung hvert / þeirra ef þau ero oll til Skal iafnan sa fyrri taka arf er / skilgeten foður a eða skilgettna moðor huart sem hælldr læið/ir hann til þerss arfs faðer eða moðer þar nest iamskylldr / þo at faðr hanns se frillu son eða moðer frillu dottir En ef/ foður broðr er ein en broðor synir fleiri þa skal hann taka / iamt við þa . [478] Sama mal a broðer sammoddr ok suo skal hver/uítna upp heðan af at iam mikit tækr æin j sina ætquisl / i sin luta þo at allmarger se i aðra quisl til sins lutar / En ef ein er til þa tækr sa þan arf allan Nu ero þeir eigi til/ er fyr ero tallder þa tækr foður systir skilgeten samfæðra/ ok broðor ðotter skilgeten komen af samfeddum broðor ok systir/ sammodd [479] með fyrri skilorðe En hueruitna þar sem oðals/iorð er J skipti þa hafe þat oðal er til er boret en hínir lausa \36v\

hin. .v.ærfð

Sv er hin fimta ærfð er tækr moðor broðer/ skilgeten samfæðra *ok* systur son skilgeten samfæðra *ok* systur/ dotter skilgeten af samfeddri systur komen

[480] **hin vi ærfð cap/itulus**

Sv er hin vi. ærfð er takazt brøðra synir arf eptir / skilgetner ef fæðr þeirra ero skilgetner *ok* sammøder þa þeir nest / þo at fæðr þeirra se frillu synir En ef þeir ero eigi til þa taka brøðra/ döttr skilgetnar með sama skilorðe Nu ero þær eigi til þa taka syst/kina synir ~~synir~~ skilgetner af [481] samfeddum komner En ef þeir ero / eigi til þa taka systkína döttr skilgetnar Nu ero þær eigi til þa/ taka systra synir skilgetner af samfeddum systrum komner En ef/ þær ero eigi til þa taka systra döttr skilgetnar Nu er engi þessa / til þa tækr frillu son ein eða fleiri ef til ero *ok* eigi i hordome eða / frenzsemis spellom geten ner meir en lofat er at logum

[482] **hin víj./ almenengs ærfð**

Sv er hin víj. ærfð er tækr foður broðer/ skilgeten sammøddr *ok* broðor son skilgeten af samfeddum / broðor komen Nu ero þeir eigi þa tækr foður systir skilgetin / sammodd *ok* broðor dotter skilgeten af samfeddum broðor komen

[483] **hin / viijra almenings / ærfð**

Sv er hin víj. ærfð er tækr moðor broðer/ skilgeten. af sammøddre systur komen Nu er hann eigi/ til þa tækr moðor systir skilgeten sammød *ok* systur dottir skilgetin/ af samfeddri systur komen *ok* værðr huar annarrar arfe *ok* suo er / huervitna þar sem. íí. eða fleiri standa til eins arfs ef engi er

[484] hina til sem aðr ero tallder

her segir um hina ix almenings ærfð

Sv er hin ix. ærfð er maðr tækr arf eptir brøðrongs barn/ sitt af sammøddom komner nema manne skyllidare finnist/ þar

[485] nest iamskyllidur af sammøddom systkinum komner ok/ take æ fyrr J karllæg en ikvænlæg En ef þeir ero eigi til þa/ tækr maðr arf eptir systrungs barn sitt [37r]

hin x almenings ærfð

Sv er hin x. ærfð er þeir menn taka er eptir ero brøðra / born skilgeten ok komner af samfeddum Nu ero þær [486] eigi/ til þa taka þeir er eptir ero systkina born skilgeten En / ef þeir ero eigi til þa taka þær menn er eptir ero systra born/ skilgeten þridia manne at fresemí ok take fyrr iamskyllt karl/ menn en konor

her greinir um hina .xi. almenings ærfð capitulum

Sv er hin xi. ærfð er takast brøðra synir arf eptir / skilgetner [487] ef fæðr þeirra ero sammødder þar nest þo at/ fæðr þeirra se frillu synir En ef þeir ero til þa taka brøðra döttr / skilgetnar með sama skilorðe Nu ero þær ei til þa taka systki/na synir skilgetnir af sammøddom systrum komnir þæim nest syst/kina döttr skilgetnar En ef þær ero eigi til þa taka systra/ synir skilgetner af samfeddum [488] systrum komner En ef þeir ero / eigi til þa taka systra döttr skilgetnar af samfeddum systrum komnaR

hin xij. almenings ærfð capitulum

Sv er hin. xij ærfð/ er maðr tækr eptir broðrongs barn sítt af sammøddom / komner nema menn skyllidare finnist þui at hær nemer hinn / nanare þar nest tækr iamskyllt af [489] sammøddom systkinum / komner Þar nest tækr maðr arf eptir systrungs barn sitt af/ sammøddom komner þa taka þeir menn er eptir ero brøðra/ born skilgeten af sammøddom komner Þar nest þeir er eptir ero / systkina born skilgeten af sammøddom systkinum komner Þar / nest þeir er eptir ero systra born skilgeten af sammøddom komnir / [490] þrimenningar at fresemi oktaker æ fyrr karl maðr en kona

hin/ xiiij. ærfð capitulum

Sv er hin xíij. ærfð er tækr frillu/ dotter Nu er hon eigi til þa tækr broðer sammoddr / frillu son En ef *hann* er eigi til. þa tækr systir sammöðra . / frillu *dottir* Nu er hon eigi til þa tækr iamfram foður broðr \37v\ samfæra *ok* broðor son samoddr [491] frillu son *ok* broðor son ~~sammöddr~~/ samfæðra þeir eigu aller ein arf at taka *ok* værðr hværr / þeirra annars arfe Nu ero þeir eigi til þa taka konor iam/skylldar En ef þær ero eigi til þa taka brøðrongar fyrri/ karll maðr en kona En þessa missir allra þa take þeir er at / frorða manne ero at [492] frenssemí nema nanare finizt skilgetnir / fyrri af samfeddum en sammöddom oksuo sem greínir aðr .j. ærfða tale aðr en vndir konung gange

[493] Um ættleiðing Capitulus

Nv ma maðr bota rað sonar síns *ok* læiða *hann* i æt ef *hann*/ vill ef sa iattar er arfe er nestr Nu ef *hann* a syni / skilgetna þa ma sa huær iatta firir sik er fulltiða er / en ecki firir þa er o allner ero eða i omægð Tækr [494] ættlæiðingr / þa eigi meira arf en sa stoð til er arfe iattaðe Sa skal oðlle / iatta er oðal amed þeim Nu skal sa er mann ætleiðir *ok* sa er/ iattar arfe eða oðlle *ok* sa er ætleiddr er ganga aller saman *firir* / *kirkiu* dyrr *ok* hallda aller a einni bok þa skal sa er mann ætt/leiðir mæla suo Ek ætleiði þenna mann til fiar þess er ek/ gef honom [495] til giallz *ok* til gi afar til sess *ok* til sætes *ok* til allz þess / rettar sem ættleiðingr a. at hafa at logum Nu ma læiða / broðer broðor i ætt *ok* foður broðer broðor son Suo mego *ok* / fleiri menn iætt leiða suo sem nu hefi ek taltt *ok* suo kona sem/ karll maðr ef sa iattar er arfe er [496] nestr Nu skal *hann* þat fe/ allt hafa sem *hann* er til leiddr meðan þeir lifa er ætleiddu *hann* / allt til þerss er arfr berr vndir *hann* siðan berr *honum* vít ní/ vm alldr *okum* æfe lysa skal maðr ættleiðing sínni a hueríum/ xx. vetrom til þerss er *hann* tækr arf En *hverr* sem oðru/ vis er ætleiddr þa er sem ecki se gortt

[497] Ef maðr veget mann / til arfs

So er mæltt ef maðr værðr firir þeirri villu \38r\ at *hann* veget mann til arfs þa hefir *hann* firir veget þeim/ arfe En arfr sa fare at erfðum rettom sem sa maðr være/ eigi til er [498] mann va til arfs En ef menn falla i orostu *ok* kómrr / engi brott eða druckna aller eða inni brenna fare arfe þeirra / suo sem þeir hafe aller isenn latett lif sit nema annat pro/uezt með loglegom vitnum

[499] **Ef erfingi er eigi til arfs**

Hveruitna þar sem maðr andazt *ok* er eigi erfingi i nand / til at kalla þa skal arfr standa virðr iþerss heimili er maðr / er daen at xíj. manaðe En ef eigi kómr erfingi til innan/ xíi. manaða þa take. *konungr* þann arf *ok* [500] varðueítí virðan / *ok* eignizt ef eigi kómr erfingi til inan x. vetra En vtlenz/skra manna erfðir liggi sem aðr er skillt um þat er ein dag / *ok*xíj. manaðe aðr en undir *konung* gange

Um arfs svik Capitulus

Þat er nu þui nest at engi skal gefa arf vndan oðrum/ [501] otan loggiafer vela kaup skal at vettoge hafa engi / skal oðrum arfs suik gera Nu er *maðr* dauðr arfe skal i anduege/ setiazt *ok* gere hann skulldar monum stemnu at þeir kome. þaR / aller at siaund *ok* hafe huærr sina skulld ibrott slika sem vítní / berr til Nu er eigi fe suo mikít þa skulu aller þarnazt sem/ tala rennr til sa skal meira þarnazt er [502] meira a til fe þar / En sa er eigi kómr til at siaund søke sitt með vattom ef fe/ er til *ok* stefni erfingia til vatta sogu En þeir er firir naudsy/nia saker koma eigi til at siaund *oker* fe eigi meira en hinir/ hafa aðr tekít er fyrri komo þa giallde þeir apptr er fyrri / toko *ok* missi aller sem tala rennr til En erfingi er uið skilldr/ ef hann bauð til [503] loglega

Um omaga øyri okmala kono Capitulum

Nv er þar omaga øyrir igarðe *ok* male kono þa er væl ef / þeim vinzt baðom fe En ef þeim vinzt eigi þa skal hon [38v] þarnazt gialldz *ok* giafar En ef eigi hendezt ialla staðe fe / þa skal sa mest þarnazt er mest hefir til *ok* fe [504] a at honom / suo kona hanns sem aðrer menn skulda nautaR hanns tolu skal/ hafa til þerss nema *maðr* ætte væð ieinum huerium grip þa skal / hann þann fyrst hafa hælldr skal kona þarnazt til giafar sín/nar en þeir menn er fyrri atto fe at honom en hann fenge/ þeirrar kono þui at engi skal ser kono kaupa með annars fe / Nu skal hon hafa [505] heíman fylgiu sina en omage sit fe Nu er/ eigi fe suo mikít þa missi suo huartuegia sem fiar megin er til / Engi maðr a skulldir at giallda þar sem hann tækr ecki huarke/ son hanns ne annar *maðr* Nu eigu hiun felag saman *ok* døytr an/nat tveggia þeirra þa skal suo skulldum gægna sem felag þeirra var/

[506] **Um forllags øyri/ capitulum**

Svo skal korllum skipta *ok* kerllingum/ sem oðrum skulldum En bornum þeirra *ok* fe skal sa / væita vorð er arfe þeirra er nestr hvart sem hælldr verðr halldz / *maðr* karll maðr eða kona þa skal i virðan øyri setiazt föra / eigi [507] fe omaga or fylki

nema hann fae vorðzllu mann þann er / þar eigi iarðer at þar se fe golldet sem hann tok þegar o./mage er retnæmer Nu virðizt þat fe suo at þar er instøðo / öyrir fullr .iiii. mærkr *.silfrs.* firir omaga hværn væl er ef / meira er þa skal hann þat fe hafa þat [508] skal huarke þuerra/ ne vaxa giallde slikt upp sem hann tok En ef omage a suo micllar iarðer eða lausa ^{fe} at frendom hanns þyckir hann varlla / hallden af forllags öyri þeim sem mæltr er ilogum þa skal / ætlla honom klæða værð *ok* matar *ok* væl at hallda hann *ok* þeim/ firi starf sitt er fiar halld hanns hefir suo at hann se væl hall/den af *ok* a þa [509] omage allan avøxt fiar sins En frendr hyg/gi at a huerium xíj. manaðom huerssu með er faret *ok* fae \39r\ oðrum með fullum vorðzllum ef sa dugir eigi amote at / leggja þeim er tækr Nu ef eigi vinzt instøðo öyrir þa skal/ omage nøyta halfrar mærkr iarðar leigu ahuerium .xíj. ma/naðom til þerss er hann er .xíj. vetra gamall siðan skal hann *vera* / matlaunaðar *maðr* [510] Nu skal su uirðing standa iarðar leigu er / fyrsta aret varð huart sem siðan þuerr eða væx omage skal / nøyta halfrar mærkr iarðar leigu Fiar halldz *maðr* skal eigi/ selia oðrum fe at hallda en ef hann sælær oðrum manne fe at/ hallda þa a omage kost at ganga ahendr huarom sem [511] hann vill/ at heimta sit Ef omage a halfrar mærkr bol þat er *innstøðo* / öyrir En ef *maðr* lætr omaga öyri lausan nema dømt se or hende / honom adome þa skal hann setia sit fe firir þui at skulld er engi / gollden nema vattar viti en ef hann dyler þa værðr hann at giallda/ aðra [512] Nu er bonde dauðr en kona lifir eptir *ok* er fe eigi meira/ en hon a at hafa þa skal hon veita vorð bornum sinum *felausum*/ En ef hon a onnur born þa huerfi þau til foður frenda sína

Um þrotz menn capitulum

Nv søker þrott bonda i heraðe þa skal/ suo skipta omogum þeirra [513] sem felag þeirra var lagt Skal moðr / föra sina omaga a hendr frendom þeim er arfe ero nester ef þeir/ eiga forlags öyri til firir omaga huærrn .iiii. mærkr *Silfrs.* Nu / ef af ganga .iiii. mærkr af þui fe þa skal sa taka ein omaga / *ok* suo marga sem hann a forllags öyri [514] til En þeir fare sem um fram/ ero þeim a hendr er nester ero arfe ef sa a forlags öyri En ef sa / a eigi forllags öyri þa skulu omagar fram rett ^{fara} þar til er þeir / hitta forllags öyri Suo skal þeim *ok* skipta er [515] fæðrenom fylgia / Nu festir *maðr* omaga ivist þa skal þatt hallda En ef hann visar / honom or vist *ok* gengr hann husa millum þa skal hann giallda ví./ aura *silfrs konunge ok* varðueita honom sem aðr Suo skal huærr giallda \39v\ sa er ganga lætr sin omaga husa millum sem nu er sagtt [516] þegar han uæit firir víist at hann er hanns omage

Hvar/ arf skal sækja Capitulum

Arf skal sækja í þui fylki sem arfr / er daen En ef hann leiðir i öðru fylki vatta sína / en arfr er daen eða at kaupangs manna logum þa hefir / han firir skotet þui [517] Allt þat er ikaupange er gort þat / skal allt at kaupangs manna rette sækja En allt þatt er J/ heraðe er gortt *ok* huaruar var imillum heraðz manna *ok* bðar/ mana þa skal þat at heraðz rette sækja

[518] huersu mann skal sækja/ or arfe

Nv siter maðr i arfe *ok* læggr dom firir en annar / kallazt til komen þa skal hann stefna honom heim/stemnu retta *ok* krefi hann arfs *ok* orfarar Nu uill hann eigi/ or fara þa skal hann stefna honom þing firir ran *ok* i seto / En ef þa [519] fullnast honom gogn *ok* vitni til sins mals *ok* kòmrr / ecki andútní i mote þa eiga þing menn honom arf at dðma / firir þat at hann lagðe log *ok* dom firir arf þann sem hann atte/ ecki i Nu uill hann eigi or fara þa skal hann þing menn suo/ marga sem hann þarf at fðra hann or arfe sínum [520] er huærr/ sæckr øyri *Sil frs.* við konung er syniar honom til farar Nu koma/ þeir þar þa værr hann odde *ok* eggju hann er sæckr x. morkum/ *sil frs* við hinn huærr vi. aurum *.Sil frs.* er forstoðu væita með honum / Nu beríazt þeir þa fællr huærr [521] utlægr er firi stendr arfe/ dðmdom: en hinir friðhælgir er til sækja

Nu er her vm arf skiptj/ Capitulus

Hueruitna sem maðr kallar eigi til arfs firir fa/frðdes saker *ok* er þo til komen þa hafe sottan innan/ x. uetra þeirra er hann er innan landz *ok* or umægð ef hann hefir [522] uitni til eða skylld nauðsyn bannar Nu eigu menn arfe at/ skipta þa er væl ef þeir fara til er lut eigu i *ok* skipta þeim\4or\ þeim arfe Nu ef sumir vilia eigi til fara þa skal gera þeim / stemnu til at skipta En ef sumir [523] koma eigi til þa skal skipta / firir vattom *ok* leggi luti a. þa skal hann þan lut hafa sem lytr/ hann Nu ef hann kallar misskipt þa skal hann synia lyritar eiðj/

[524] hvart maðr er arfgengr

Nv læikr atueim tungum huart maðr/ er arfgengr eða eigi stemni þeim til þings er honom / stendr firi arfe þa skal hann seggia með vattom sínum at hann/ stemdi honom þing Nu skulu þat aðrer vattar bera ver uarom / þar sem moðer hanns var. fæst loglega i þeim stað *ok* nemna [525] stað / þa eiga þing menn honom arf at dðma Hueruitna þar sem maðr / vill sik til arfs fðra leiði vatta sina *ok* stemni þeim öðrum til / er þeim arfe er nestr En ef hann stemnir þeim eigi til þa er / vattom firir

skotet þar skal um arf dōma sem daen er eða / oðals iarðer ero eða [526] bu híns dauða Engi maðr skal fe fyrr skipta/ eða arfe nema þerss se løyfi til er aðr a. eða menn sia at með/ spellom færre ef maðr hefir vit sit ok ma bui sinu raða okkaupum / ok er hæst før ok bryggiu før þa skal hann sialfr fe sinu raða/ Ma þui engi maðr [527] skipta en þo at nokorr skipti þa ma þat eigi/ hallda

vm omaga skipti Capitulum

Nv skipta menn omogum / sin amillum felausum huar sem ^{þeir} skipta okluta siðan / þa skal þat skipti halldazt þeirra millum siðan þeir skulu orfum / fylgia ef sa er omage er fe a

[528] vm log giafer ok testamentum capitulum

Nv skal þær giafer telia er halldazt skulu Þær giafer / skulu halldazt er konungr gefr oss eða ver honom Huærr / maðr ma ok gefa fiorðongs gíof af allu þui er honum hefir/ afllazt bæðe ilande ok lausum øyri huerium sem hann vill [529] En tiundar gíof af þui sem han hefir at erfðum tekit/ bæðe i lande ok lausum øyri þo at hann spyri ecki erfingia at \40v\ huart sem hann. er heill eða siukr En þat fyrst lukazt af / fiorðongs gíof ok tiundar gíof er [530] maðr gefr guði firir saal/ sina huerium sem hann gefr ~~suleschig~~ log gíof sina

vm omaga/ skipti Capitulum

Ef maðr kōmr j omaga skipti þa er hann / or omægð [531] er hann er xx. uetra gamall ok a. at fa hue/rium fiar halld sit sem hann uill ef hann kan eigi sialfr firir/ at sia ok oll onnur forræðe En ef karll maðr kuangazt eða kona/ gíptizt firir vtan frenda rað hafe firir gortt lanzskyll/dum ok auexti fiar sins við erfingia [532] Nu kōmr sa omage a/ hendr manne er hann a eigi at varðueita þeim skal hann heim / stemna er varðueita a. Suo skulu vattar hanns mæla her er/ sa omage er þu skalt varðueita en eigi sa er hingat førðe þa / skal fela honom abyrgð a hende þerss omaga Nu kōmr omage/ [533] a hendr manne gere huart sem hann vill at late fara apr a/ hæl eða til þings ok mete þing menn huært føra skal ef ef / ahæl færre þa skal hann fara at natstoðum þeim er þangat / hann sæckr øyri .sil/frs. við konung huærr er eigi tækr við honum Sa er/ eigi vill [534] uið taka bōte eptir laga ðome fullar bōtr ok suo / þægn ef hann. ðøyr af biarglōysi Nu eigu menn omogum at / skipta ok vill annar skipta en annar eigi þa skal sa stemna honum / til omaga skiptis Nu ef hann kōmr þar þa er væl En ef hann/ kōmr eigi þa leiði han [535] fram vatta at hann hafðe stemt

honum/ þangat Skipti síðan valenkunigir menn þeim omogum ok luti / síðan hafe hann sin lut i brott með ser En abyrgi honom / sin lut er eigi kómr þar

[536] **Ef maðr fører fram omaga**

Ef maðr fører fram þann omaga er hann er skylldr til / firir laga saker fram at föra þo at onnur se erfingi ok/ berr síðan arf eða rettar far vndir þann sem omage var aðr \41r\ eða með huerium hætte er honom aflazt fe ok ef [537] sa a fe/ eptir er fram var förðr er hann andazt þa skal sa eða hanns / erfingi er hann förðe fram taka avaxtar laust iam mikit / sem hann lagðe firir hann En erfingi þat sem auk er Nu/ væitir maðr manne firir guðs saker þeim er hann er firir laga/ saker eigi skylldr til fram at föra. þa skal guð ambuna honum / en eigi koma fe firir huarke [538] við hann ne hans erfingia

Um/ brullaupa gerðir

Þat er ollum monum kunict um þann / mikla kostnað er menn hafa meir her J vandda haft / um brullaupa gerðir J þuisa lande en iengum oðrum suo sem/ [539] marger hafa raun af með storom okmikllum skulldum okaf / þui gerom uer ollum monum kunnict at nu er suo tekit vm/ allt landet at engi skal brullaup sit gera en .ii. daga En hværr / sem lengr gerir þa er hann sæckr við konung .iii. aurum .silfrs. / er veitir en huærr öyri silfrs. hínna er lengr þiggia en nu er skiltt

[540] **Um erfi ok þa sækt Capitulum**

Erfi þessor er menn gera þa synizt / oss at þau se meir gorr til ofssa ok frasagnar entil salo/ bota við þann er fram er faren ok þui gerom vér ollum monum / kunict at oss þyckir þui bætr er meiri ollmosa er gorr firir sal [541] manna En þat firir bioðom uer at þar se nokorar dryckiur / meðan þat erfi er gort En sa er oðru uis gerir en nu er mælt / þa er hann sæckr .iii. aurum .silfrs. við konung En huærr hinna / er þiggr öyri silfrs. . hafa þessor erfi ueret gor með mikllum / kostnaðe optlega ok ouiðr komelega þui at feet er öytt með/ enggarre nyttsemd en þess skulldir [542] oloknar er feet atte ok/ optlega stor vandræðe ok manndrap af vorðet

Odelsløsningsbolken

[543] **vm oðals skipti/ mana j millum.**

[546] Nv skipta brøðr tveir eða fleiri oðllom / sin a millum eða konor þær sem oðllom eigu at fyllgia \41r\ Þat er dotter ok sunar dottr foður systir ok broðor dotter þa / skal kuisl oðol huærfa sem loten ero bæðe at boðom sua ok at / abuð bioða þui at eins i aðra quisll at þrot søke eða alðau/ða arfr verði En eigi skiliazt oðoll millum þeirra fyr [547] en./ huar ma eiga dottor annars En ef bæðe er iamskylldr til/ oðalls karll maðr ok kona þa skal sua skipta oðllom millum/ þeirra sem arfe Nu ero brøðr .íí. eða fleiri ok andazt einn hværr / þeirra fyrr en faðer ok lifir eptir sun eða dotter þa skal þat þeirra / løyssa at fimtungs falle vndan foður brøðrom sínum sem faðer/ hans [548] stoð til at taka eptir foður sin En eigi ma hann fyrr/ løyssa en foður faðer hanns er dauðr

Um þær iarder er oðolum/ fylgia

Nv skal þær iarðer telia er oðllum skulu fyllgia / Su er ein er vattar i rettar botom vars hins virðulega / herra Magnus konungs hins [549] korrunaða er hann gaf ollum norð/monum at ef iorð liggr vndir sama ætlægg .lx. uetra eða/ lenggr þa uærðr þeim er hefir su iorð at oðlle suo at þa/ iorð ma engi maðr vndan honom løyssa Su er annur er konungr/ gefr manne nema hann hafe með oðru skilorðe gefet Su er hín/ þriðia er þrir langfæðr hafa aat ok [550] komet vndir hín fiorða/ samfløytt Su er hin fiorða er menn skipta oðals skiptum sín/ a millum en eigi oðllom annarra manna ok værðr þa þat huars / oðal er i þui skipti fær

[551] **Um oðals skipti ok taum burð**

Nv uilia menn oðllom sinum sín amillum ok skipta / oðals skipti sem þeir uilia ok leggi luti a hafe þatt huar er/ lytr ok lysi a þingi huat huær hefir lotet ok ef þeir iatta þui [552] aller þa skal þat skipti halldazt Nu vilia menn oðolum sinum / skipta ok hafa heraðz menn uið þa skal sa er skipta. vill stef/na þeim ollum til iarðar er i motz eigu suo longu firir at \42r\ vm lið mege syslla at openne iorðu ok vsaenne Sa skal raða/ er størstom vill skipta Með skapte ma iorðu skipta innan/ garðz En með

augna skote vtan garðz nema tavn burðr / þyckir betri uera Mark steina [553] skal þar setia ok grafa niðr / þar sem menn værða asattir ok leggja hia þria steina þat ero/ kallaðer lyritar En ef ein hværr vill eigi til koma skiptis/ sa sem stæmmt var þa skal þo skipta suo sem aðr er skillt vítni/ skal sa lata bera at hann stemdi honom þangat til iarðar / skiptis við sik luti skal þa iskaut [554] bera suo marga sem þeir/ eiga i iorðu til Sia skulu skilrikir menn mark luti þeirra ok/ vita huat hværr þeirra lytr j husum eða j iorðu Aðrer menn / skulu lut þeirra i bera er eigi uilia sialfer A þing skulu þeir/ þa fara ok lysa oðals skipti sínu þa hafa þeir oðllom sínum / at logum skipt Nu ef sa maðr er eigi [555] innan lanðz er oðal/ a með þeim þa skal gera honom xij manaða stemnu apr / til iarðar skiptis uið sik En ef hann kómr eigi at þeirri stefnu / þa skal stemfna erfingia hanns til skiptis uið sik ok skipti / sem hann være sialfr i hia Nu ujll hann eigi til koma þa skal/ stæmna honom til hofuð böless með vatta tva ok níote þar / vatta sinna at hann stemdi honom til iarðar [556] skiptis Sa skal/ skipti raða er størstom vill skipta ok skipta heilum bœom j/ sundr eða holfum nema þeim þycki annat sannare Nu / skulu valenkunigir menn skipta ok luta a þingi siðan Merki / huærr sin lut sialfr en valenkunigir menn kaste i lut þrioz / o markaðom ok lysi þar þegar huat huærr þeirra [557] lytr þat skipti / skal hallda siðan um alldr ok um æfe Engi maðr skal oðrum / taum burðar synia innan þriggia vetra Sa skal af láta/ er meira hefir en al segir til ok leggja til hins er minna hefir [42v] ok hafe þa þann lut huarr er laut

[558] Ef maðr vill oðals iorð sina / selia

Ef maðr uill oðals iorð sina selia þa skal með þema hætte / oðal bioða ef fol værða at fara a þing þar innan fyl/kis sem iorð liggr þa er sysllu maðr er a þingi ok tala suo haat/ at aller høyri þeir sem þar ero er þeir uilia ok nefna eignena / a [559] namn með þessom orðom Eign þerssa er oðal mit er ok ek / værð nu at selia þa byð ek ollum mínum frendom þeim sem/ til laustnar ero komner ok geri ek stefnu ollum oðals monum / þeim fyrst er nanaster ero ok eigu þo aller oðals menn boð at løy/sa með slikum værð aurum sem vi. skynsamer menn meta ok / gere ek stemnu til værðz lyctingar at fullnaðe ok at frosta [560] þings / logum rettom En su skal laga stæfna vera at þeir skulu løyst/ hafa iorð þa innan vi. manaða nauðsynia laust Þerssa boðs / vatta skal hann eigi lengr abyrgiazt en x vetr þerssar ero/ nauðsyniar ef maðr er fe lauss ok lysir hann a huerium .x. / vetrom innan lx. vetra at hann er syn at brigðar [561] manne ok/ hans oðal er ok ef han kann fe at fa þa skal hann ganga til oðals/ sins þo at hinn hafe løyst er honom er nestr at oðlle Su er/ onnur nauðsyn er maðr er otan lanðz ok suo ef konungr gerir/ mann ærenda sína eða er hann siukr eða saar eða vissi hann / eigi at iorð var boðen Nu ef nokorer hafa [562]

løyst vndan honom / oðol sin þau er þeir eiga loglega at løysa þa skulu þeir løysa / innan xíj. manaða er þeir koma heim i þat fylki er su / iorð liggr j ok þeir verða uarer uið at iorð var boðen

[563] **Um mistrunað/ hvær aura eigi ok kaup rof**

Nv ef hinn hefir fe til fenget/ er oðals maðr gerir stefnu til at løysa en oðals maðr vill þa / eigi selia honom sem hann gerði honom stemnu til þa skal hann/ løysa iorð sina með kauprofom. øyri af x. aura kaupi huerio \43r\ En ef hann tortryguir [564] er selia vill huærr aura þa eigi er hann / vill firir iorð ræiða þa sueri sa er kaupa vill ein eiði at/ hefir þat isinni ætlan at kaupa ser til oðals en eigi með arfs/ suikum vndan draga þui at eigi skal annars oðal at fiand/boðe hafa ok kaupi slikt sem hann hefir værð til En hann skal/ suo dyrt iorð kaupa sem skynsamer menn meta bæðe iorð ok hus/ ok oll lunnende þo at [565] hinn hafe dyrra kóypt er eigi var oðals/ maðr til Nu værðr þerssom manne falt oðal er kóypt hefir / þa skal hann bioða þeim er kóypti hann af ef hanns oðal var / eða hanns orfum ef þeirra oðal var

[566] **huerssu menn skulum konunge varom oðoll bioða**

Svo skulum uer konunge varom oðol sin bioða ef vndir / oss bærr þau sem hann hefir eigi gefet oss þegar oss verða / fol sem konungr skal oss bioða þegar vndir hann berr [567] ok suo skal/ hann bioða ollum sinum oðals nautum sem þeir skulu bioða / honum þau er þeirra oðol ero i þeirra oðals nøyti eptir þui sem/ logbok skyrir um þetta

huerssu ver skulum konom iorð bioða

Sva skulu konor karl monum iorð bioða þær sem til/ oðlla ero talldar sem karl menn konom En systir skal/ systur iorð [568] bioða ef þær værða arfar oðala Oðals iarðer/ þær allar er konor ærfa eptir born sin eða konom er gefet / j til gíof eða menn gefa itivndar gíof eða aflaga genger / vndan monum þar skal alldrígí fyrnska afalla meðan skil/rik ero vitni til þa ma oðals maðr sa er boðe er nestr brigð / hefia ok søkia til laustnar þegar hann vill eptir þui sem log/bok vattar

[569] **Um anzsuoer j oðals brigðum Capitulus**

Þat er nu þui nest at anzsuoer vallda oðals brigðum/ doms er huær maðr værðr firir sini iorðu at hafa/ En ef maðr uill oðal sit brigða þa skal hann fara til vm\43v\ haustet er garðe er vm loket með vatta .íí. ok segia þeim firir/ iorðu er hann uill

iorð vnðan brigða [570] huar sem hann hittir hann / Hann skal þat gort hafa firir nottena hælgu Hann skal/ stænna ho nom til iarðar þeirra tysdagen nesta eptir paska/ Uiku at lyða þar oðals vitnum firir dome ok taka við aurum/ slikum sem iorð virðizt eptir skynsamra manna metorðe / En ef hinn suarar þui þar segir þu mer firir þeirri iorðu eR/ leget hefir vndir oss langfeðrum bætr en lx. [571] vetra. hann/ ma þui oðru suara þu segir mer þar firir þeirri iorðu/ er yðr var logboðen frendom oðals monum ok oðals nautum/ ok trygð ok skøytt vndir minn ætlegg ok vær ek þerssa iorð logum/ ok dome Nu koma þeir baðer til vm varet þa skal søkiande / dom setia vi. menn skilrika af sini hende ok bioða verianda/ at setia halfan dom j mot ser ok nefna aðra vi. menn J [572] þema / dome skulu eigi vera frendr ne magar fermeningar eða / nanare ok eigi vitni bera eigi fiand menn ne ofundar menn/ En ef annar huar ser þann idome þa skal nefna þann or/ dome með .íi. manna vitni ok setia istað skilrikan mann Nu/ skal søkiande leiða fram vitni sín þau fyrst er hann [573] sagðe honum / firir iorðu firir iol ok stemdir honum til vitna ok til aura toku. tys/dagen liðini paska viku til vitna ok til aura toku Þar nest/ skal. hann. fram leiða oðals vitni sin. arofa þria þa er .xx. / váru þa er faðer þeirra andaðezt ok þar oðal borner i þui fylki / ok þat ieiði at þeir skulu bera orð foður sin en [574] enskis manz / annars En þa skal hann hafa aðra .íii. er vitní þeirra sanne / ok xv. vetra váru þa er faðer þeirra andaðezt Nu fullnast honum/ þetta útní þa skal. hann. bioða verianda at leiða fram sin vitni ok / vilia þeir ettiazt and vitnum a. þa skal huarge sveria lata til logmannz\44r\ skulu þeir þa stænna ok skal sa lata sueria sem logmanne þyckir / at [575] sanare hafe ok þar aura greiða at iamfullu sem at dome / eptir þui sem iorð er meten En ef logmanne synizt sa rettare / hafa er varðe þa liggi iorð sem komen er þar til er loglega verðr / vndan sott Nu kómr. hann. eigi til iarðar er stæmt var þa skal sökian/de lata bera stemfnu vitni sin siðan oðals vitni sin þa skulu dómendr / dōma honum iorð en hinum aura slika sem vi [576] skynsamer menn meta ok/ syni aura ok hafe at lane þar til er hinn heimtir ok abyrgizt sem/ sit fe Nu ef honom fælzt þessorr brigð firir æinar huærrar / nauðsyniar saker er skynsamer menn meta þa brigði þeirri iorðu / suo sem nu er mælt þo at siðar se

[577] **Um anzsuar verianda**

EN ef hann þui suarar at þesse iorð hefir leget vndir varom / ætlæg frenda þeirra er oðllom eigu at fylggia .lx. vetra eða bætr ok / vær ek þerssa iorð logum ok dome ok geri ek þer stemfnu til at lyða/ hæfðar vitnum mínum tysdagen nesta eptir paska viku til / þeirrar somu iarðar sem þu sagðer mer firir þa [578] skal veriande lata/ bera hæfðar vitni sin firir doms monnum ok skulu þeir menn þetta vitni/ bera er

þat. mego muna at þessor iorð kom vndir þenna ætlægg/ En ef þeir ero eigi til þa bere þeir er .xx. váru. þa er faðer þeirra/ andaðezt ok bere sogn foður sins en enskis mannz annars En ef honum / fullnast þerssor uitni þa værðr honum su iorð at oðlle þo at/ hins oðal være aðr En ef verianda fullnast eigi þessor [579] vítní/ þa niote siekiande oðals vitna sina suo sem logbok vattar

Um logbod a oðals iorðu

EN ef hann þui suarar at þerssor iorð / var logboðen yðr frendom trygð ok skøyt vndir mik ok mín/ ætlægg ok vær ek þerssa iorð logum ok dome ok gerri ek þer stemfnu/ til iarðar þeirrar er þu segir mér firir tysdagen nesta eptir paska/ [580] viku at lyða þar boðes vitnum minum ok skøytingar Skal þa\44v\ veriande leiða vitni sín firir dome þau at suo bere at þar. váru./ ver uið at þerssor iorð var logboðen ok skøyt vndir þenna mann ok hans/ ætlægg ok ef honum fullnast þessor vítní þa værðr honum su iorð at/ oðlle nema hinn leiði fram nauðsyniar vitni sin at hann. var fe lauss/ þa er iorð var [581] boðen ok þatt með at hann lysti a huerium .x. uetrom/ at hann var syn at brigðar manne ok late þar fylgia odals vitni. / Slika iorð skal huærr aptr selia sem hann. tok^{en} ef betri er iorð þa/ stoðar honum þat En ef verri er þa bôte sem vi. skynsamer menn/ meta

[582] Um forsolu iorð capitulum

Nv ef maðr uill iorð sina selia/ at forsolu til aptr laustnar Sa er forsolu male retter / at slikan øyri skal maðr taka sem hann ræiðir Nu vill hann løyssa iorð/ þa skal hann hafa boðet honom fe sit firir nottena hælgu ok eptir/ michials messo ok [583] geri allt isenn at stefni honum til iarðar tysdagen/ nesta eptir paska viku til aura toku nema hann. uili þegar við/ aurum taka slikum sem vattar vitu at hann. greiddi honom En / ef hann. dylr þerss halde fram sokn sini ok niote vatta sina huerssu/ hann. sagðe honom firir iorðu eða hann stemdi honom til aura toku / En ef þat berst með fullu þa skal [584] hann niota vatta þeirra huerssu/ miklla aura hann a. i þeirri iorðu þa skal hann honom slika aura/ bioða sem vitni hafa honom til boret Hann skal greiða honom / i sliku fe sem hann hefir til J gulli eða i brendo silfri eða J / gangs silfri korn eða kyr smior eða voru iam mikit sem hann/ matte kaupar með þui verði er hinn køypti þa iorð með ok [585] vi / skynsamer menn meta at þetta fe se eigi værra en þat sem firir var græit / En ef hann missir vatta þeirra er i hia váru þa er hann fekk fe firir/ iorð ok skil þa a huerssu mikit fe þat var ok hefir sa eigi vitni til/ er greiddi þa sanne sa með eins eiði at her er fe iam mikit ok/ iam [586] gott sem firir var greitt nema hinn late fram. íí. manna vítní \45r\ at fe var meira eða bætra Nu ef

søkianda fullnast sokn sín þa/ veiti hann vorð iorðu en hin aurum þui at þa hefir hann iorð/ sina løysta apptr at skilum *ok* logmale retto Nu ef hann vill hafa / fe sit er iorð hefir søke sem vita fe

[587] **Um lysing a iorðu capitulum**

Nv liggr iorð x. uetr *ok* er þar engi lyssing a. þa liggr hon/ til fullra aura sem atte En lysing er at engu nyt nema/ bæðe iatte kaupi *ok* sale En ef annar huar neittar þa niote *hann* / vatta sina er kaupi er kaupi þeirra varo i hia *ok* [588] skil orðe Nu a / kona eða mærl fulltiða boð a iorðu þa skulu þær fa umboðes/ mann iamfnan at rette þeim er veria skal *ok* søke suo sem huerr / var vndan oðrum *ok* suo skulum ver vndan þeim brigða

vndan/ konom at løyssa

Nv kómrl iorð su vndir kono er menn standa/ til laustnar vndan henne þa [589] skulu þeir segia henne firir/ iorðu um haustet firir nottena hælgu með vatta .íí. *ok* stefna/ henne til iarðar þeirrar er hann vill løyst hafa tysdagen nesta/ hin eptir paska viku at taka þar við aurum slikum sem/ vi. skynsamer menn meta Nu kómrl iorð vndir omaga su er/ menn standa til laustnar vndan honum þa skal hann vndan fiar/ halldz manne løyssa *ok* søkia suo sem aðr er skilt

[590] **Um stefnu iorð/ mannz**

Nv uill maðr stefnu iorð sina brigða eða mala/ iorð sina *ok* er sa vtan laga varra eða vtan landz er/ hond hefir at þa skal hann vndan vmbodes manne brigða ef/ *hann* er til En ef *hann* er eigi til þa skal iorð brigða vndan/ erfingia suo sem vndan hinum skyllði Nu sæler maðr iorð at / stefnu þa skal hann brigða [591] vndan huarom sem han vill þeim / er selldi eða hinum er þa er hand hafe at *ok* suo mala iorð

Um iarðfolget fe capitulum

Ef maðr fínder iarð follget/ fe hafe konungr þriðing en sa þriðing er nestr [45v] a til haugs oðals at telia *ok* sa [592] þriðing er fínnr ef *hann* hælldr / upp at logum elligar a konungr halft en haugs oðals maðr / halft En ef eigi er sa til er til haugs oðals a at telia þa eig/nizt sa þann þriðing er iorð a En ef maðr hittir fe i oðals iorð/ sini hafe hann .íí. luti en konungr þriðing En ef sa maðr hittir / fe i iorðu [593] sini er eigi er haugs oðals maðr til hafe han halft/ en konungr halft Nu fínder maðr i almenenge þa a *hann* þriðing /en konungr .íí. luti Nu brytr maðr haug eða

græfr *maðr* iorð mannz / til fiar at oløyfi þerss er a føre aptr þat sem hann fann/
þeim er iorð a *ok* leggi a. landnam [594] *ok* iarðar spell Nu mistruir/ sa sem oðal a at
hann hafe suo mikit aptr ført syni með/ lyritar eiði En ef eiðr fællr þa fællr til
slikrar sæktar sem/ hann hafe stolet iam mikllu en fe skiptist eptir fyrra skilorðe

[595] **Um umboð *ok* mala/ capitulum**

EN ef *maðr* er innan landz *ok* vtan laga / sa sem iorð a þa hafe sa umboð meðan
hann vill/ er hann fæk En ef *hann* uill af þeim taka umboð bioðe um þeim/ sem
hann vill at taka vmboð af *honum* En sa hafe til .íi manna / vítní at landzdrotten
bauð [596] *honum* vm at taka vmboð af *honum* / er aðr hafðe *ok* fae siðan huerium
sem *hann* vill at iamfullu/ sem landz drotten sialfr En ef landz drotten kallar suo
at/ vmboðs *maðr* hafe tekit af eign hanns *ok* ser nytt huartt/ sem þat er vtan garðz
eða innan *ok* vita a þui goðer menn skil/ En ef *hann* kallazt kóypt hafa af þeim er þa
var eigande er / *hann* quezt kaupa þa [597] hafe *hann* skilrik vitni til þerss at þat. se
/ satt er *hann*. segir En ef *honum* bresta þau vitni þa mete skyn/samer menn
huærss *hann* hefir þar mist *ok* søke landz *dróttinn* ut með / ut beizllum *ok* leggi
vmboðs *maðr* landnam a ofan *ok* skal/ þar eigi fyrnska a falla ne *firir* ganga *ok*
søke þann er af \46r\ dro eða *hans* arfa En hin til eignar er þa er handhafa at En / ef
sa sitr a [598] iorðu er af dro þa er sem *hann* siti .a. otekini iorðu En / ef annar byr. a
þa er *hann* sykn saka nema landz skyllid landz *drótni* / En landz drotten akost at
taka vmboð af *honum* þegar *hann* vill/ en male halldezt allt at einu suo sem *hann* a.
at byggia þat ero/ þrir^{xii} manaðer eða þriar arðer En umboðs *maðr* skal eigi byggia
/ fyrr annan mala en annar er liðin En ef landz drotten eða/ [599] vmboðes *maðr*
andazt þa skal halldazt ein arðar male siðan *ok* suo / ef *maðr* fær af lande þa
hallde vmboð þria veter nema landz *dróttinn* / andezt fyrr þa er vmboð sialf tekit af
En ef umboðs *maðr* / tortryggir fra fall landz *dróttins* þa hafe arfe eins úitní þan
tíma/ er þeir spyria til sanz þess er sueria [600] vill at þat hyggr *hann* satt vera / en
þa take arfe uið Umboðs *maðr* ma ecki løyfa *ok* ecki sialfr / i hyrkkia hollt eða haga
nema holfu meira en læiglendengr ma/ løyfa nema løyfi landzdrottens se til En
landz drotten ma løyfa / løyfa slikt sem *hann* vill suo at þeim er leigði verði eigi
skaðe at

Landsleiebolken

[601] **Her hæfr upp landz leigu bolk huerssu maðr**

skal ser bole taka

[606] Ef maðr vill/ annars iorð leigia vndir bu sit þa skal/ hann taka ser bole væl ok vanllega með .íí. manna/ vitni ok er þa bætr ef fleiri ero En ef hann leigir/ iorð af landz drottne þa skal han a þeirri iorðu suo lenge bua sem/ vattar vitu at hann tok ser arðar mala þo at maðr gefe iorð/ sina eða seli giallde eða skipti þa skal sa hafa [607] arðar mala sín / er tok En ef landz drotten andazt þa skal leiglendengr hafa / eina orð siðan þo at allmargar se tæknar En umboðs maðr ma/ eigi lengra mala byggja en þria veter Abuð iarðar heímílar/ tekio en landzskyllid heímílar loð ok allan aværka þan sem i kaup/ þeirra kom lykt skal lanzskyllid firir sumar maal eða slær [608] ok skerr \46v\ þeim er iorð a En ef landz drotten værðr busliz maðr ok/ vill maðr ok vill fara til iarðar þeirra er hann hefir aðr oðrum / bykt þa skal hann løyssa iorð sina af þeim er hefir eínum arð/ar mala ok segi honom til firir nottena hælgu at hann er bu/slizt maðr ok sanne þat með eiði sinum ef leiglendengr mistruir / hann hus skal gera sem skillt er En ef eigi er gortt þa a landz/ [609] drotten or loðene suo mikit sem huset mezt ok se suo sem iam/mikit se oloket i landzskyllidene En ef hus ero verri gorr en / skillt er þa skulu .vi. skynsamer menn meta hus en leiglend/denggr bote sem metet er ok varðe loð þar til er loket er

[610] **Um/ Abuð Jarðar ok þar/ sækt um**

Nv skal hann husum upp hallda ollum/ þeim er a iorðu ero þa er hann kom til : þeckia/ væl ok hallda dropa lausum Hann skal ok hallda upp torfollum / ok vinskæiðum ok krokroptum : þa ma leiglendengr eigi abyrggi/azt at hus fyrnizt En ef [611] hann føyrr hus niðer firir van/røktar saker gere annat nytt istaðen En ef maðr gerir hus .a./ annars mannz iorðu þat er eigi var skillt a hendr honom ok ecki var / þeim leigu fall i er iorð a. tok tymbri i annars mannz morku/ ok oll til fong ok sætr hus a auðar tuptir þat hæita allt auðar/ tupttir er enggi stoðo [612] hus a þa er hann. kom til iarðar þat er kal/lat høgenda hus þatt skal bioða landzdrottne at kaupa með/ .íí. manna vitni þa er leiglendengr færri af iorðu ok kaupi sem/ vi. skynsamer menn meta En ef hann vill eigi kaupa þa seli / huerium sem hann uill eða hafe

brott flutt at kross messo vm / varet En ef þa er eigi brotto þa a landz drotten huset
En ef / fornt hus er [613] skillt upp at gera *ok* værðr eigi upp gorrt þa skal / bota eptir
þui sem .vi skynsamer menn meta En ef hin vill eigi/ luka þa skal landz drotten
fæsta log firir lod hans ok\47r\ leggja fimtar stemnu til *ok* skulu bøndr dōma iam
mikit or loð/ hanns landz drottne sem huset mezt

[614] **Ef maðr vil eigi hafa leigu iorð/ sina**

Nv sælr maðr iorð a leigu *ok* vill eigi þann lata hafa/ er tok þa skal sa logfæsta iorð
er leigði *ok* leggja fimtar/ stemnu *ok* niota vatta sina huerssu *hann*. hefir iorð
tækna En ef/ *honum* berst at fullu þa eigu bøndr at dōma honom leigu iorð sina /
eptir þui sem vitni bera Nu leigir maðr iorð *ok* vill eigi hafa þa/ skal landz [615]
drotten fara til er halfr manaðr er af sumri *ok* sa þa/ iorð *ok* nyta ser suo sem hinn
hefði eigi leigða eða byggi oðrum ef / *hann* vill *ok* heimti þo leigu af hinum er af for
ok suare suo leiðang/gre sem lanzskyllid

[616] **Ef maðr Byggir tveim eina iorð huar skal hafa**

Nv sæler maðr eina iorð. tveim monum aleigu þa skal sa/ hafa er fyrri tok *ok*
hueruitna þar sem maðr sæler .ii. / monum hitt sama þa skal sa hafa er fyrri kōypti
eða leigði / hallda skal hinn skila dome firir *ok* niote vatta sina at *hann*. tok / fyrri
Aðra skal [617] *hann* hínunum fa ef til er En ef eigi er til þa/ skal landz drotten giallda
honum fe iam mikit sem *hann* skilldi ser / i landzskyllidena *ok* se siðan satter En
þetta skulu þeir røynt / hafa innan þerss halfs manaðar er iorð er .íi. bygd

[618] **Ef maðr/ tækr mutu til konungs iarða**

Nv ef *konungs* vmboðs maðr byggir/ *konungs* iarðer i heraðe at arðar male þa skal
halldazt / eptir þeirri abuð *ok* landzskyllid sem leigu liði hefir vitni til þui/ at suo
skal *konungs* iarðer byggia sem aðrar iarðer skil i logum/ þo at vmboðes manna
skipti [619] værði þa skal huær sín leigu/ mala hafa En ef maðr tækr mutu til
konungs iarðer att/ byggia eða annarra manna giallde apptr slikt sem *hann* tok/ J
mutuna *ok* giallde slik tven *konunge* En firir ^{bær} iarðer er *konungr*/ a ecki i giallde
hallft *konunge* en hallft iarðeiganda *ok* se þo \47v\ skilldr við umboðet *ok* heiti drengr
at verri En sa er mutuna / gaf giallde slikt sem *hann*. gaf til eptir þui sem aðr er
skillt *ok*/ skilldr við abuð iarðarennar Nu byggir maðr [620] dyrra en vande/ hefir a
veret *ok* þui framar til leiðangers *ok* landvarnar sem / leiga er meiri a logð se annat
huart aukit firi baðom eða/ minkat firi baðom eptir þui sem leigizt

vm abuð iarðar ok kallda/ kol capitulum

Ef konungs vmbóðs maðr lætr konungs iarðer vndan / ganga at [621] vilia löysi ok vanrøktar ok þo at konungdomren / fae aptr giallde vmbóðs maðr af sinu iam mikít sem vndan/ geck af hanns van røkt eða skaðe varð at. ef hann vissi Ef/ maðr segir eigi iorð manz lausa firir nottena hælgu þa skal/ hann hafa þa iorð ef landz drotten vill hallda við hond honum / þa .xij. manaðe at slikri leigu sem aðr var En eptir hælgu/ nott þa bioðe landz drotten [622] honom iorð þa Nv vill hann eigi/ hafa þa hafe landz drotten sialfr iorð sina ok leigu af hínun / er af for slíka sem aðr er skilt En ef maðr gerir kallda kol / a iorðu mannz þat er kallda kol er maðr fær af iorðu firir / nottena hælgu suo at engi maðr er a. eptir þa a landz drotten/ allt þat er eptir er ok giallde [623] honom a ofan mork .silfrs. En / ef maðr andazt sa er a iorðu byr ok kallar landz drotten o/lokna landzskylldena þa níote arfe hins dauða vitnis sins / at loken er ok suo vm alla abuð iarðar En ef hann hefir eigi/ vítní til þa hafe landz drotten En ef huarge hefir þa/ sveri erfingi ok husprøvia híns dauða at eigi [624] stendr abuð / suo eptir eða landzskyllid at þau viti skil a ok ef þau sueria / þa hafe landz drotten suo buit ok suo ef landz bui. er i utlægd

[625] vm fardage capitulus.

Sa er fardagr hinn fyrsti i frosta/þings logum er rumheilagr er nestr eptir mariu\48r\ messo i langa fostu han skal lata ryma holf hus er a/ iorðu byr til þerss er hinn hefir tekit ser iorð ok [626] manað / fra þui er han hefir ser iorð tekit hafa holf hus En at/ otekini iorðu hafe hann holf hus til sumar mala en fiorðong / til kross messo ef hann er bu slitz maðr Sa skal krefia husa/ skiptis er til færri iarðar ok hafe við .íi. vatta ok lysi þui vn/dir þa at hann kræfr husa skiptis ok gere honom fimt til/ En ef hann vill eigi þa skipta þa nefne hann grana sina tua / ok skipti [627] þeir til lut fallz ok luti siðan En ef hann stendr siðan firir/ giallde þeim mork .silfrs. er til færri iarðarennar ok hafe hann hus sín / eigi at siðer Nu vill. hann eigi giallda søke sem vita fe. En/ þegar er skipt er husum þa skal sinum husum huar raða/ en þo at eitt naut bindi a annars luta löyfis laust sæckr/ .ii. aurum .silfrs. við þan er til iarðar færri

[628] vm veter rugar sað

En af iorðu skal leggja fiorðong itroð Vetrar myki / skal alla reiða itroð þar sem omykiat er nema þa./ eina not er hann. færri brott vm morgonen eptir En ef troð er [629] mykiað þa skal þangat reiða sem mest er þorf at ok hann mege / þat með eiði

sinum sanna ef landz drotten vill En ef *hann* ./ vill eigi sueria þa giallde skaða þann allan eptir þui sem / skynsamer *menn* meta þeim er til iarðar færri ef hann hefir at/ ologum vnnit kyrllag i minzsta lage skal hafa a holfu [630] pundz/ saðe hveriu eða giallde halfan øyri *.sil f's.* landz *drotni* firir hvært/ er missir En ef maðr sær vetr rvg þar sem akr er *ok* færri/ *hann* af iorðu hafe af allz ecki En ef *hann* græfr voll til innan/ garðz hafe af frio mæle sin En ef *hann* græfr otan garðz *ok*/ gerðir um hafe halfan huar hinn er sere *ok* sa er til iarðar færri / Af iorðu ma sa maðr er leigir ecki veita nema. þriu loss [631] viðar [48v] *ok* eit skaps En landz drotten slikt sem *hann* vill suo at þeim / er leigði verði eigi skaðe at ollu þui er i kaup þeirra kom

vm/ husbrot ok hurðir capitulum

Nv ef maðr fær af iorðu þa skulu/ hurdir .iii. standa þo at engi [632] være þa er *hann* kom/ þar stofu hurð *ok* burs hurð *ok* ælld hus hurð *ok* standa allar / þær sem aðr stoðo En ef *hann* tækr eina hueria hurð þa / *ok* færri brott þa skal aptr föra *ok* leggja landnam a landz *drotni* / er *hann* hefir löyst ifra En ef þar fyllgir nokot af þress/skollda eða af ofdyri eða gattar [633] tre þo at ein flis fylgi / þa er þat hus brot bote mork *.sil f's.* halft *konunge* en halft þeim/ er iorð a En ef *hann* brytr setz stocka or husi eða brikr þær / er grøyping hefir nomet þa skal *hann* þat aptr föra *ok* gial/da mork *.sil f's.* halfa *konunge* en halfa þeim er iorð a. Allt þat/ er hus brot nemer [634] bote mork *sil f's* halfa *konunge* en halfa þeim/ er iorð .a. *ok* gere hus iam gott sem aðr var Nu skal *hann* flytia / af iorðu allt þat ^{hann} a af at föra með retto þatt er høy sitt / *ok* korn at lokene landzskyllid eptir hina fyrstu fardaga *ok*/ oll onnur andboð þegar þeir vilia *hann* skal brott flytia lafa / þili *ok* við [635] kost hialma *ok* hialmroðor. langþili *ok* þuerlili *ok*/ allt þat er eigi hefir grøyping N.t eða naglla fast vn/dir bialka eða bita *ok* værk við sin allan skal *hann* brott föra / með ser En ef maðr gerir ser huana garð eða lauka hafe / brotto at kross messo a varet [636] En þat allt sem eptir er at / øpstom fardogum eignizt sa er iorð a nema hinn hafe fört / a fioru eða a berg vtan garðz þar sem huarke er at aka / þaðan ifir akr eða eng *ok* hafe brott flutt at botolfs voku / En ef lengr liggr þa a landz *dróttinn*

[637] Ef maðr sitr a otekini iorðu

EN hueruitna er maðr sitr a otekini iorðu þa a landz *dróttinn* [49r] lod alla en *hann* löysi bu sit vndan með landname vid landz/ drotten Nu vill han eigi af iorðu fara þa skal iarðeigande / stefna honom þing *ok* bæida bøndr liðers at fara han af/ iorðu síni sækr hværr øyri *.sil f's.* er eigi fær til Vmboðs maðr / *konungs* er skyllid [638] til at fara firir bondom *ok* oðllazt með/ þui halfa mork *sil f's.* *konunge* til handa

Um korns solu eða hõys

Ef maðr a korn fallt i staða eða hõy þa skal bioða/ landz drotne at kaupa með vatta tva ok gera honum / halfs manaðar stefnu til værðz lyctingar sliks sem skyn/samer menn [639] meta þrir af huars hende En ef hann lykr/ eigi þa verði þa seli hueríum sem hann vill Nu ef tveir / menn eiga staða saman huart sem er korn eða hõy. þa/ skal huarge brott flytia fyr en skipt er En ef maðr / hõggr hõy a lut annars mannz þa seckizt hann eigi meðan / hann hefir suo mikit eptir sem hann þarf til at leggja En / ef hann flytr [640] allt i brott þa er hann sæckr .ii. aurum *silfrs.* við/ þann er hõyt atte ok ein eiði með at hann flutti eigi minna aptr / þatt er granne hans atte en hann flutti brott

[641] vm frio korn er menn/ þurfu kaupa j bygðum 12. Capitulum

Nv þurfu menn i bygðum frio korn/ at kaupa þa skal sa er þarf fara til sysllu mannz með/ tveggia manna ok biðia hann stæfna þing ok kveðia til skynsa/ma menn at ranzsaka bygðir allar suo viðá sem þarf ok þar sem ko rn/ [642] finzt til solu ætllie bonda fyrst frio korn ok hivna fostr þar til / er hann fær nyt korn Eigi skal ok mæltá korn i bygðum i slikum/ stornavðsyníum nema þar sem konungr lofar með brefom sínum / Nu þar sem finzt korn til aflaups eða miol þa seli þeim eR/ þarf eptir þui sem [643] gengr flestra manna millum En sa er eigi/ vill selia giallde halfa mork *silfrs.* hafe konungr .ii. aura en sa [49v] .ii. aura er korn kaups eða miols var syniat ok take korn eða miol / firir engan pening ok skipti þeirra i millum er [644] þurfa Nu bæiðazt / þæir lyklla ok fa eigi þa briote hus eða hirðzllur at orseckiu hverr/ sem a En umboðs maðr afrøkezt rett at gerra þa giallde. hann þa / halfa mork þeim er korn kaups eða miols var syniat En ef/ nokor værr odde [645] eða eggju vere vtlægr huart sem þæir fa af / sar eða ~~þana~~ eða aðrar akomor en ef þæir dõyia vere vndir konungs/ miskun

[646] Um stoðu garð mana

EN ef leiglendengr fær af/ iorðu ok hefir upp slitit stoðu garðe .x. foðmum skemra / gere garð slikan sem aðr var ok landz nam landz drotni En ef upp / slitr stoðu garðe .x. foðmum lengra. þat heitir balka brot giallde / landz drotne mork .*silfrs.* ok geri garð iam goðan ok iam langan sem/ [647] aðr var Traðar garðe i oðrum hælminginum skal hann. eigi upp slita / En ef upp slitr gerði annan iam goðan ok leggi a landz nam

Um/ myki reizllu Capitulus

Nv ef fleiri menn bua i husum saman / en ein huerssu [648] sem þeir skipta husum þa eigu þeir aller / dyrr iamheimílar þær sem oskiptar ero En ef hann. høggr fleiri / dyrr a. husum en þa váro er hann. kom til giallde mork .silfrs. landz drotni / ok bote hus sem skynsamer menn meta Nu skal maðr þat tað fall/ hafa sem þerss mannz bu felldi er [649] þar bio aðr sem hann. hefir sér/ bole tekit En ef maðr reiðir myki af annars mannz bolfestu / ok fører a akr sin þa er hann sæckr øyri .silfrs. við þann er myki/na atte ok teði honom iam mikin akr ok iam væl sem hann tadde/ ser með seto hanns er hann. flutti af aðr Nu koma leigu liðar / eigi aller i senn til iarðar þa skal sa krefia skiptis er skipta vill / með vatta .ii. ef [650] obygð er iorð. eða sa er eigi komen er tekit / hefir iorð þa mæle hann ser tæig iam mikin ok iam væl teði ok/ geri siðan huart er þeir. vilia luti eða hafe þat. huarr. sem\50r\ Tatt hefir En læigu liða skipti hælz æ meðan ein þeirra byr þar / En ef einn huærr fær af iorðu brott hafe sa þa [651] tæiga ok þau hus er/ til kómr sem hinn hafðe haft er brot for niote hværr sinnar. a/buðar Suo skal iorðu skipta at aller hafe teiga iam langa ok/ iam breiða ok iamgoða at leigu burð En ef einn hværr hefir lengra/ teig eða breiðare late falla fra sínum akre ok til þerss er minna/ hefir late af sanom akre sem vsanom ok hafe ecki firir starf sitt / En ef hann. vill [652] eigi af lata søke leiglendengr sem vita fe

Ef maðr vill/ bua. a oðals iorð sinj Capitulum

Nv skal maðr hafa oðals iorð sina / at bua .a. hælldr en nokor annar valenkunigr maðr allt. þat/ er samtynis liggr Nu ef oðals nautar vilia eigi byggia honom/ þa skal hann bioða þeim leigu firir fardaga slika sem aðrer menn vilia / leigt hafa ok se eigi at fiandboðe annars eigi skal hann at fiand/ at [653] fiandboðe annars hafa En ef maðr fær a nema sa uili er fe/ a i iorðu þa rener sa hann þa skal hann firir bioða monum a at/ fara En ef menn fara a þa skulu þær af lata iorðene ok giallde / konunge halfa mork .silfrs. [654] firir gras raan Nu liggr eigi samtynis þa skal/ hann. þo hafa ef hann hefir sina iorð fyrr þa sem hann .a. ok liggr samtynis/ eða. samheraðz ok etia þar oll anduirki a eigi ma hann iorð hafa / ef fiall eða forað [655] eða ar oførar banna Nu ef fleiri menn bua i/ husum saman en einn þa skulu þær viðá at hivna tale en eigi at / iarðar megni þui at hivn þurfu elldingiar en eigi iorð

Um auslla boot Capitulus

EN ef maðr høggr øyk firir arðre eða / ploge eða hörfi annars [656] mannz sa er at þui værðr kunnr / ok sannr hann er sæckr .v. morkum .silfrs. við konung ok bote

grip þann/ er hann spillti við þan er atte *ok* ofundar bot ofan a. sem. skyn/samer menn meta eptir mala voxtum loglega til nemfder En ef / steler iarn. af. ploge þrigilldi þat. sem hann. stal við [657] þann er atte. \50v\ *ok* vi aura *silfrs* i þocka boot en konunge .íí. mærkr *silfrs*. En ef maðr/ spillir arðre mannz eða ploge eða hörfi eða høggr tauma eða/ sela beizll eða festi skoklla eða bygil eða horn spenzll *ok* ef [658] þer/ssu værdr einu hueriu misþyrmt eða stolet bôte sem skynsamer / menn meta *ok* .ííí. aura *silfrs* j ofundar boot þeim er atte *ok* ætí / æ siðan hvin at orseckiu hogua ma maðr ser til arðes eða / plogs i annars mannz [659] morku sem hann. vill þo at hann. biði ecki løyfis / til

Um engia skipti *ok* akra

Nv skal krefia engia skiptis/ sem akra *ok* af oðrum skal huarge sla ne skera ner ser/ nyta En ef skær akr eða [660] slær eng annars mannz þa skal/ sa fara til er. a fæsta log firir akren *ok* enggena huart sem / korn eða høy liggr. a eða eigi *ok* leggi sa fimtar stemfnu er/ hælldr þyckizt þurfa En ef þerss værdr akr eða eng er log/festi firir þa skal hann bæiða aptr førslo at aptr kome *firir* / fimt *ok* leggi [661] ecki .a. annat en landnam *ok* ein eidi með at/ hann flutti eigi minna aptr en hann flutti ibrott En ef hann/ flytr eigi aptr beiði vt *ok* stefni heim innan halfs manaðar / En ef þa kómr eigi heim stefni honum þing firir raan *ok* / logløyssu *ok* late bera vitni sin a þingi huerssu faret er *ok*/ beiði bøndr doms *ok* at farar at taka sem log vatta leiglend/dengr skal engum [662] lofa reit at gera nema sonom sinum / *ok* værk monum *ok* huergi gera nema þar sem falle við akr/ eða eng En ef fleirum lofar eða oðru vis gerir þa a. landz/drotten þat sem a væx *ok* landnam ofan a. af þeim sem grof/ En leiglendengr bôte honom allt þat sem hann værdr sins i *firir*/ landz drottne firir sit orlof

[663] Um logfestingar allar Capitulus

EF maðr logfestir iorð sina innan garðz eða otan / hollt eða haga veiðistaðer þa skal logfæsta at kirkiu \51r\ eða þingi En sa er logfestir skal tala suo haat at aller høyri / þeir sem þar ero ef [664] þeir vilia En su logfæsta skal standa .xíj./ manaðe hina nesto ef eigande logfestir eða hans vmboðs maðr

[665] Um landnam a iorðum

EN ef i er ortt konungs iorð þa/ a hann aværka bot sína suo mícla sem auerki er værdr/ eptir skynsamra manna virðingu *ok* landnam iam mikit aværka/bot þar til er averki er værdr þriggia marka *silfrs*. En holfu/ meira ef logfæst er En þo at

averki [666] se meira værðr þa skal/ landnam eigi lengra fram ganga En ef i er ortt iorð erchibiskups/ ok hærtoga þa skulu þeir hafa aværka bot eptir virðingu huart/ sem averki er meiri eða minni ok suo skulu aller taka aværka bot / en landz drotten iam mikít aværka bot þar til er averki er værðr / xx. [667] aura en holfu meira er logfæst er En ef i er ortt iorð lioð / biskups ok iarlls þa skulu þeir taka landnam eptir aværka bot til/ þerss er averki er værðr .ii. marka en holfu meira er logfæst/ er En ef i er ortt iorð abbota ok abbadisar ok vmbods manna hæillag/rar kirkiu þa skulu þeir taka landnam eptir aværka bot þar til/ [668] er averk^{ia} er værðr .xij aura en holfu meira er logfæst er En ef / i er ortt iorð Barruns eða stallara eða merkis mannz þa skal hværr/ þeirra taka landnam eptir aværka bót þar til er averki er værðr / ix. avra. en holfu meira er logfæst er En ef i er ortt iorð hauldz / þa skal hann taka landnam eptir aværka bót þar til er averki er/ værðr vi aura en holfu meira er logfæst [669] er En ef i er ortt iorð / bonda eða þeirra manna er or annarra konunga rikivm er her i lande / staðfæstazt þa skulu þeir. taka landnam eptir aværka bót til/ þerss er averki er værðr halfrar mærkr en holfu mⁱera er logfæst/ er nema þeir. se hærre át nambotom Skal enskis mannz landnam / lengra fram ganga en her er a kveðet. En allan aværka iarðar \5iv\ [670] skulu .vi skynsamer menn meta

Um mork ok ut haga ok i nøytzllu

EN ef fleiri menn bua ok eiga iorð saman þa skal eptir hínun / bæzsta manne landnám taka at oskiptri iorðu [671] þeim er .í. / iorð. a með þeim ok skipti. aværka ok landnáme eptir iarðar megní / sem i iorð. a En mætake landnám eptir. fæðr sinum en eckia/ eptir þeim er nest atte hána En ef svmir løyfa i nøytzllu i iorðu / en sumir eigi þa take sa er eigi løyfði landnám sit fullt eptir/ þui sem hann. er maðr til en slikt af aværka sem hann. a i [672] iorð. En ef/ iorðu er oðals skipti skipt þa tækr fullt landnám hvær a / sinum luta eptir þui sem hann er maðr til Nu færre maðr .j./ mork annars mannz firir vtan løyfi þerss er a ok vinner i þa/ skal sa er a leiða skynsama menn til skiptis ok stofa^rs at lata sia ok meta/ markar spell [673] eða syni lyrítar eiði ef eigande hefir eigi vitni til / Hueruitna þar sem maðr hi ttir aværka í morku síni þa skal / hann brott taka at oseckiu [674] Nu ef fleiri menn eiga mork eða vtha/ga saman þa skal engi meira i vinna en i eign a vttan ællði við. / En ef einn hværr vill meira i vína en til kóm^r þa [675] skal hann søkia / þa til skiptis er motz eigu eptir þui sem logbok skil i oðals / skiptum þui at sa skal skipti raða er skipta vill en engi skal/ raða ne gera oðrum spellvirki ne fiar skaða En ef i yrkir at/ oskiptu meira en til kóm^r svare sliku firir við þann er mork ./ a sem sa skyllði er i vann at oløyfi ok ecki atte i iorðenne bæðe a/værka ok [676] landnám Ecki skal hoggva .i. annars mannz morku/ nema vmfærðar menn farar greiða bót ef Bilar at

skipi eða/ at sleða eða til ælldz nøyttis ef vti byr um netr saker i sama/ stað nema hann nae huarke at kaupi ne at orllofe eða gengr / nauðsyn við þa hoggvi meðan hann [677] þarf ok bote markar spell / landnáms laust ef eigande almagar. eða hans vmbods maðr \52r\ En ef a skipi byr hoggvi eigi meira en þeim vintz samdøgres / nema suo sem aðr var sagt En ef meira høggr bote markar / spell ok landnam landz drottne nema hann. lofe

[678] Um dagnad skips/ brotz manna

Nv þarf skip upp at setia skere styri maðr ^{bod upp} / suo við a at þeir verði full aflla til upp at setia ok vt / þatt skip sæckr hværr holfum øyri .silfrs. er eigi kómtr til/ þerss skipdrattar hueruitna þar sem ^{menn} briota skip sin ok [679] þyckiazt/ eigi sialfer fa borget ser þa skere þeir. boð bondom þeim er nestr / bua suo morgum sem þeir þyckiazt þurfa innan þeirrar skip/ reiðu með øykíum sinum þeir er þui koma við Skulu þær / hafa .ví. aura firir lest hueria er þeir na upp Skulu þeir þar / með biarga skipi ok [680] reiða En hværr er eigi kómtr eptir boðe sæckr / .vi. aurum .silfrs. hafe halft konungr en halft skipsbrotz menn

Um/ averka a akre ok engg

Allt þat er menn skill a. vm aværka a / akre eða eng. a hollte eða haga þa skal logfæsta firir / sa er iorð a eða hefir [681] leggi sa fimtar stemnu er hældr þyckizt/ þurfa ok skal nefna xí skynsama menn idom a þeirri stefnu. at / virða vitni þeirra ok malefni En allt þatt er maðr vinner .a. akre eða/ eng ok læggr til fimtar stefnu ok fører eigi vndan laga dome þa/ seckizt hann eigi Sa skal fyrri tia vatta sina er fyrri [682] lagðe log ok / dom firir en veriande siðar ok skal sa lata sueria sina vatta er doms/ monnum þyckir at sannare hafe ok þeir vilia suara firir guði at/ rettare hafe en eigi skulu baðer sveria lata En ef þeim sæmr / eigi leggi til logmanz

[683] Um fimtar stemfnur at eigi ma spilla

EN allar þær eignir eða landzskyldir er menn skulu / fimtar stefnu til leggja þa skal sakar abere logfæsta til / ok leggja fimtar stemfnu eptir ok skal þersse stefnu eigi spilla / mega En ef spillir þa giallde .ví. aura. hafe [684] konungr halft en \52v\ sakar abere halft En vattar skulu suo bera at hallda a. bok eíni / ok sueria suo at þeir váru þui i hia at fimtar stæmfna var logd / ok sveri eigi framar En ef þa skil a er i dome sitia ok værða eigi / samdoma þa giallde sa er rangare hefir .vi. aura .silfrs. halft/ konunge [685] en halft sakar abera nema hann sveri þerss at hann vissi / eigi annat sannare firir guði

hver maðr skal hafa ser vmbods/mann

Nv er maðr innan laga varra er iorð .a. skal hafa/ ser umboðs mann innan fylkis þess er iorð a. eða iorð liggr j [686] nema hann se sialfr innan fylkis ok þo ma hann hafa vmbods/ mann ef hann. vill En sa er umboð. hefir skal søkia landnám vm allan / aværka sem hann eigi sialfr halft til handa landz drottne/ en halft ser En ef hann søker eigi hafe af alldz ecki Umboðs/ maðr ma iarðer byggia oðrum en siolfum ser ok leigu af taka / ef landz drotten vill En ef umboðs maðr vill [687] taka leigu ok vill þo / eigi landz drotten lata fa þa beiði landz drotten vt leigunnar / ok søke sem vita fe En ef vmbods maðr dyllr ok quedzt eigi við/ vmbode tekit hafa þa hafe landz. dróttinn. til .íí. manna vitni En / ef landz drotten öyllr ^{ok} quezt honum eigi vmbod fenget hafa þa hafe/ sa er vmbod hafde tekit .íí. manna vitni til at landz drotten/ eða hanns vmbods ^{maðr} fek honum [688] vmbod ok hafe vmbod at logum /**Ef dræghit er af iordu manz**

Ef madr er vttan lagha ok innan landz sa er iord a þa/ halde vmbod medan þæim semr. En ef madr vil vmbod / af honum taka biode vm þæim er hann uil ok take/ af honum vmbod. En sa hafe [689] vithni til en landzdrot/ten baud vm. ok take af þæim vmbod er adr hafde / ok fae þæim vmbod er hann vil at iamfullu sæm landz/dróttten sialfr. En ef landzdróttten kallar sua at vmbods madr/ hafe dræghit af æighn hans ok sér nyt ./ huart sæm þat er innan gardz eda vttan gardz ok/ vita goder mann a þui skil. þa mete .vj. skynsamir / menn huers landzdróttten hefir mist. En ef sa / kalladz kóypt hafa en þa er handhafa at af þæim/ [690] en þa var æighande er hann kuaz kaupa. þa hafe / hann loglegh kaup vithni sin. En ef honum fallaz / vithni. þa søke landzdróttten hann með vtbæizlum ./ ok læggi landnam a ofan ok skal þa æigi fyrn/ska firir ganga. Ok søke þen er af dro eða hans/ arfa. En hin til æignar en þa er handhafa at ./ En ef sa sitr a iordu er af dro. þa er sæm hann/ [691] siti a vtæk(i)nni iordu. En ef annar byr a./ þa er hann sygnsaka firir vttan landzskyld ./ En landzdrotten a kost at taka af hinum vm/bod þegar hann vil. En male haldez alt at/ æinu sæm vmbods madr a at byggia. þat ero .iiij. arder ./ En vmbods maðr ma æigi byggia annan mala fyr/ en annar er lidin. En ef landzdróttten andaz eða/ vmbods maðr þa haldez æin ardar male sidan ./ Ok svá ef maðr fer af lande brot þa haldez vm/bod .iiij. vætr. nema hin andez fyr. þa hafe ar/f[a]e æins vithni til þæss en [692] sueria vil. ok suer/ia svá at þat hyggr hann sat vera. en æigi væit/ hann annat sannare firir gudi en at landzdrot/ten se andadr. þa take arfe vidr.

Um/ ælldz abyrgð hueriar ero

PRir ero aren ælldar at logum/ Sa er einn er bonde skal hafa [693] firir ser i þeim husum sem hann/ sittr j. Sa er annar er baka skal við ok sioða ok sa ældr er hivn/ skulu hafa innan huss til hibila bota Sa er hinn þriði er ætir/ kyllnv ældr við þeim ældi skal engi abyrgiazt frammar en sitt/ vtan þann einn lut at ef hann byr. a leigu lande hus [694] þau oll er/ i hanns leigu mala ero ok brenna þau upp af vaða elldi þa skal / hann koma timbbri a tuppt ok ollum til fongum til slikra \53r\ husa sem aðr stoðo .a. en landz drotten er skylldr til at gefa firir/ at lata upp gera [695] oll En vtburðar ælld allan skal sa abyrgiazt / er vt berr ok ganga fra sloknom En ef menn fa mein af þeim ældi/ þa skal sa giallda skaða þann allan eptir þui sem skynsamer menn/ meta engar liggia þar secktir við þat. vaða ældr En ef maðr visar / omogum sinum eptir elldi þa a sa at abyrgiazt [696] oll vmaga værk / er .a. En ef fulltiða maðr visar omaga annars mannz at gera/ þat. sem monnum er mein þa skal sa skaðan bota er omaganom / visaðe en hinn laupi lauss vndan

[697] Um Brenno varga alla capitulus

Nv skal engi firir oðrum brenna hus ne laða sætr buð ne / salltketils buð ne skip hæftugri hende En ef hann brenner ok/ værðr hann. at þui kunnr ok sannr þa er hann vtlægr ok ohæilagr ok ætir / brenno vargr ok firir gortt huerium [698] peningi fiar sins i lande ok / i lausum øyri ok tvigilldi þeim. þat. apptr sem hann brende sem .vi./ skynsamer menn meta ok rett sin eptir laga dome aðr en i konungs/ garð falle En ef með oðrum hætte værðr fare eptir skynsam/ra manna dome eptir atvikum En ef maðr kvæðr næi við þa skal / hinn fara til hæimilis hanns ok stæmfna honom þing firir [699] vtlægð/ ok brenno þa skal hann fæsta tylptar eið a þui þingi ok hafa. hann / vnnit innan .x vikna sora daga fællr til vtlægðar Nv ræðr maðr/ brenno ok værðr hann at þui kunnr ok sannr þa skal hann tvigillda / halft apptr þat er brent var En ef hann kveðr næi við syni með/ settar [700] eiði fællr til halfra giallda En ef maðr brennr við kost / eða gerði vonð timbr eða þak grind^ar eða sleða eða onnur til/fong þau er monum þyckir át bætra hafa en on at vera ok / hværr er þat gerir er sæckr mork .silfrs við konung ok tvigilldi þeim er/ hann brende firir ok ofundar bót [701] eptir laga dome landz drotne / ok iafnan landnám er þat er brent er hann. skaðar

Um aværka skiptj \53v

Nv skal gorðum skipta at iarðar homfn ok aværka ollum Nu / er garðar granna sætter hann skal gera suo hofan at [702] hann nae / vndir hond meðal manne En sa

garðr er gilldr er oln er a millum / hværss staur ok hia staur hinn þriði hværr ok
iaðraðr allr ok suo þyckr / at eigi mege kasta buløxi i gíognum þæir garðar ero
gilldir att/ logum ok hafe hværr sin garð gerðan at kross [703] messo a varet ok
abyrg/izt til veter natta þann sem vm andvirki stendr En sa er annar / garðr er
heitir ríma garðr þar skulu vera i rímar fíorar ok okar / a endom ok festi suo fast
með honkkum ok staurum at eigi falle firir/ vindi eða bufe Sa er hinn þriði er heitir
skiðna garðr ok bui vm/ eftir vanda Sa er hinn fíorðe er menn kalla [704] hagfellu
garð er menn / hafa ser firi merki garð í millum eigna sína hann skal gera. suo/
þyckan at engi fenaðr gange eigi i gíognum þa er hann gilldr Nu/ gengr opt^{firir}
eignir manna fen eða forað þa skal þat firi garð/ hafa meðan þat ma En ef þar fær
fenaðr ifir þa skal hværr hall/da garðe upp um sin akr eða eng eða bote skaða þann
[705] er fenaðr/ hanns gerir nagronum firir hanns van gerðing

Um gilda garða/ Capitulum

Ef þioðveger renna at garðe þa skal lið a vera ok grinð/ firir ok rimar .j. ok okar a
enddom ok kross band [706] a. þa er grinð/ gilld Svo skal grinð setia at honn renne
siolf aptr En ef maðr skytr/ upp grindu ok gengr fenaðr i akr eða eng bote skaða
þan er gorr/ var ok landnam ofan a þeim er korn eða gras .a. En ef maðr høggr /
grindar hæla eða velltir fra steíní þeim er við liggr ok stendr grinð / firir þui open
giallde avslla þann allan er af þui varð ok lanð/ [707] nam a ofan þeim er gras eða
korn. a Halvarðz messo dag skal/ vera granna stæfna þæir garðar ero gilldir er þeir
taka firir / gilda a granna stemfnu En ef garðr er broten þa skal leiða menn / til at
lata sia garð ok ef garðr hefir gilldr veret þa skal sa giallda [54r] avsllan er fenað atte
En ef garðr hefir eigi gilldr veret þa skal/ sa giallda avsllan er garðen atte En ef [708]
merki garðr hefir veret / bóa millum ok er sa niðr fallen þa skulu þeir er hafa vilia
gærða / sin lut ok bioða þeim sin lut at gærða sem til motz eigu við hann / En sa er
eigi vill gærða abyrgizt skaða þann allan er gorr værðr / hværss fenaðr sem gerir ok
.íí. aura .silfrs. ofan .a. þeim er firir/ skaða værðr

[709] Um merki garða bóa millum. Capitulus

EF menn vilia garð hafa bóa millum þar sem eigi hefir fyrr / veret gerði at iarðar
megni sa sem hafa vill ok suo sa sem til motz / a ok at iarðar hofn halde [710] hværr
upp siðan En sa er eigi vill gareðe / upp hallda eða gærða giallde skaða þann allan
er af gerizt Fimt/ skal til gera gorðum at skiptta luta ok hafa vatta við hvart sem /
hann. vill eða eigi ok abyrgi honom siðan garðen [711] ok auslla þann sem af/ fenaðe
værdr hværr sem .a. ok at gorfom gorðum þa skal fenaðe ollum / heim bioða ok

svinum *ok* leggja laga sæctt við þat ero .íí. aurar *ok* / bôte avsllan sem vi.
skynsamer menn meta

[712] Um aussla gialld fenaðar/ Capitulus

Nv ef einn maðr .a. akr en annar fenað en hinn þriði / garð ogilldan þa skal sa er ackren .a. eptir monum ganga / *ok* lata þa sia at fenaðr er j komen akr eða eng þa skal [713] or taka með/ vattom *ok* lata .vi. menn meta aussla þann er gorr er *ok* setia hann inn/ fenaden þann sem i er komen *ok* reka lausan i hus inn *ok* leggja hvar/ke a bast ne band *ok* þo at hvært stangge annat þa er þat i abyrgð / eiganda en eigi þerss er in setti En allt þat. sem sa værðr sins .j. / er but [714] atte firir þeim er akren atte þa skal sa giallda er garð / atte ogilldan Gera skal eiganda boð samdøgres er bu er inn sætt/ En ef hann vill eigi vtløysa þa skal hann lata standa inni til fimtar / En ef þa er vt løyst. þa a. þat sa er inn seti *ok* heita þa [715] loken. a/vslla giolld En ef maðr tækr fenað þan i brot er inn var sættr [54v] *ok* vill eigi løysa vt at logum þat. heitir loko rán þa er hofingi sæckr/ mork .silfrs. við þann er in setti En hværr annarra er at er með honum brott/ at reka .íí. aurum .silfrs. En ef svín kóm .j. akr eða eng eða annat/ bufe at gorðum gilldum þa skal inn setia til avslla giallds *ok* [716] løyssi / eigande vt at logum En tioðr hesta *ok* tioðr kyr *ok* allt þat bu / er bønðr setia sialfer inan garða *ok* værðr þat laust *ok* gerir skaða / seti ín til aussla giallda *ok* løyssi eigande vt at logum

[717] Um garðbrytil/ *ok* vm aussla gialld.

EF maðr a garð brytil i bui sinu *ok* vita þat / grannar hanns bioðe heim aðr en hann geri nokorn skaða / *ok* seti hann in iafnan siðan er hann kóm i akr eða eng [718] *ok* løyssi/ eigande ut at logum Nu vill maðr bu sit ut løysa *ok* hefir eigi silfr/ fe til þa skal hann væð leggja eða fa vorðzllu mann iam goðan veði / En ef hann vill eigi lata vt fyrr en hann hefir sæctt i hende. þa / svelltir hann hiorð hanns *ok* hivn *ok* er sæckr mork .silfrs. við þann er bu. a / *ok* bôte bu missu sem .vi. skynsamer meta Nu vill hann eigi bu/ hanns ut [719] lata ne sæctt giallda þa beiði ut buss sins *ok* lysi rane .a./ hendr honum þa stemni sa er bu a. kirkiu soknar þing *ok* beiði bønðr/ at farar at taka bu sit *ok* sæctena með hværr er sæckr øyri .silfrs. við/ konung er eigi fær Umboðs maðr skal fara til firir bondom ef hann er/ nokor j [720] nand *ok* oðllazt með þui halfa mork .silfrs. konunge firir bu raan/ þeir ero aller friðhelgir er til sokia en hinir aller ogilldir er. firir./ standa hvart sem þeir fa ben eða bana

Ef maðr brytr garð mannz

Gotur allar *ok* garða lið skulu suo vera sem at [721] forno fare hafa / veret En ef maðr riðr ifir akr eða eng *ok* vill eigi fara þioð/vego retta sa maðr er sæckr. mork .*sil frs.* við. þann er akrenn atte En ef / maðr brytr garð mannz þa liggia við .íí. aurar við lið En ef maðr/ brytr eða høggr til iarðar niðr i sundr liggr við [722] øyrir .*sil frs.* Nu/ heitir æ lið til þerss er .x. faðma er langtt En þat heitir balka \55r\ brot er lengra er þar liggr við mork .*sil frs.* konunge *ok* þeim er garð a. / *ok* geri garð iam goðan sem aðr var

[723] Um þat er hestar bitazt til bana

Nv er maðr. a hest. þa skal hann. annat hvart kaupa ross til / eða fa at lane En ef honom er leet ross þa skulu þat vattar / vita Nu ef hestar þeir bitazt er suo ero varðueittir *ok* fær annar / bana af þa skal þann meta er dauðr er [724] *ok* giallda hann. holfum giolldum / nema þui at eins at hinn være verri allr en hinn halfr er dauðr er / þa ma hann ecki meira firir gera en siolfum ser Nv ef maðr a hest þann/ sem ecki fylgir ross *ok* bizt hann til stallzstaða annars hest a þeim heste / er algilldi en ef sa fær [725] bana af er til løyppr þa liggr hann dauðr a. / verkum. sialfs. sins ogilldr eiganda En ef hestr bitr ross til bana / þat er algilldi En ross biter hest til bana þat. er half gilldi Ef graðer / hestar bita ialk til bana þat. er algilldi En ef ialkr bitr ross til bana / þat er halfgilldi En ef ross. liggr dautt vti þa skal menn til leiða *ok* / lata sia *ok* ef þeim synizt [726] hest værk. a vera þa ma hann gefa. þrim / monum sok til iams rettar þeim er hesta eiga i grenð þui at eins. hi/num fiorða at hann gere þann vitnis fastan at Sveri hværr þeirra ein/eiði eptir sinni samvizsku firir sin hest En ef ein hværr vill eigi/ sveria giallde sa ross. værd aurum apptr Nu ef ross [727] er reket j dokk/ eða dy. firir fiall eða forað *ok* ma sia. tveggia rossa farveg til/ en eins ifra þa skulu þeir menn sem hesta eiga i grend svara hínnum / sama rette sem aðr var skillt En ef ross eða naut drepa sma fenað / algilldi er a ollu þui er ofriki gengr at

[728] Um hesta vig Capitulus

Hveruitna er menn etia heste mannz at oløyfi þerss er hest / a bôte skaða þann allan er af værd eptir laga dome *ok* ofun/dar bot ofan .a. þeim er hest .a En ef halfrar mærkr skaðe værd/ a. bôte fullrette eptir laga dome suo sem [729] með heift eða ofunð vere / gortt En hværr abyrgizt sik sialfr at hesta vigi hværrir sem etia \55v\ Ef maðr lystr hest a hesta vigi naudsynia laust bôte ofundar/ bót eptir laga dome En ef han spillizt af bôte firi spell *ok*/ ofundar bót *ok* fullrete eptir laga dome þeim

er hest a Nu / tækr *maðr* hepting af rosse mannz olofat giallde eiganda eptir/ dome *ok* [730] abyrgizt ross at ollu *ok* værk þerss til þerss er til eiganda / kómur eða syni ein eiði nema inn seti til auslla gialldós En ef / öykr eða annar fenaðr rennr eptir manne seti inn aðr en *hann*. hafe. faret / vm þria bóa elligar abyrgizt at ollu

[731] **vm fiar fóleng a smala mannz**

Nv værðr fiar fóleng a geitum *ok* savðum ef *maðr* ðrepr *ok* vill/ eigi við ganga. En ef *maðr* a gíaf gollt þann sem værðr er/ halfrar mækr þar værðr fiar fóleng a þui einu súni A nautum/ *ok* a rossom er þo fiar fóleng at eitt drepe *ok* þegar er fiar fól/leng er eigi bera fotr heim til husa eiganda En [732] mork *silfrs*. liggr/ við fiar fóleng holf *konunge* en holf þeim er fenað atte *ok* bote/ skaða sem .vi. skynsamer menn meta En ef drepr færre geitr/ eða sauði hofða talls en fíora þa bote eptir laga dome of/undar bót þeim er fenað atte En ef *maðr* dýler syni með lyritar/ [733] eiði En ef naut eða ross er sært eða bart *ok* bera fotr heim/ til husa eiganða af er þa fiar fóleng bote þo eptir laga dome / *ok* ofundar bót halft *konunge* en halft þeim er fenað atte En ef/ *maðr* drepr fenað mannz *ok* gengr við *ok* segir ahendr ser hafe hinn/ hitt dauda er drap en hinn [734] hæillt i mote er atte Alldri gengr / fenaðr ser til ogilldis Nu er ein sok a ollum ofundar rette/ þerssom En ef *maðr* gerir þat at drepr fenað mannz eða gerir a / fiar fóleng þa skal eigande stemfna heraðz þing vm netr / þriar þar skal sokia *ok* lata sat gera með .íi. manna vitni nema/ *hann* vili við [735] ganga leiða skal .íi. manna vitni vm at þeim / syndizt manna handa værk a fenaðe þa skulu þing menn. [56r] dōma ahendr honom lyritar eið þan skal *hann* vnit hafa innan/ manaðar sōrra daga En ef sa fællr giallde fenað værð aurum / *ok* leggi a. mork *silfrs*. *konunge* halfa en halfa þeim er fenað atte En/ ef *maðr* bærr fenað mannz eða [736] særer þa skal bota lostu. sem .vi. / skynsamer menn meta En eigi er sar bót a fenaðe ef heill værðr / værka fall *ok* nyt fall þat skal bota sem vi. skynsamer menn/ meta Öyrir liggr við auga a navti suo við horn suo við hala./ En fíorðongr værðz liggr við auga a. rosse En ef *maðr* hōggr hala/ af rosse suo at rofa fyllgir sa er sæckr mork .*silfrs*. halfa *konunge* en/ halfa þeim er ross atte *ok* giallde ross værð [737] aurum aptr hafe/ sa stocku er stytti en hinn hæillt ross er atte *ok* æiti *maðr* at verri / Nu skerr *maðr* togll af rosse eða nautum þrim eða þrim færrom. / bote .íi. aurum .*silfrs*. halft *konunge* en halft þeim er naut atte / En ef fleirum [738] skerr sæckr mork .*silfrs*. halfa *konunge* en halfa þeim / er naut atte En ef *maðr* molkar bu mannz láte huð sina eptir/ laga repsing rettarans nema sollten *maðr* molke *ok* giallde nyt/ fall sem væitt er þeim sem bu a

[739] Ef bu stangazt eða biztaz

Nv fær allt saman hiorð *ok* hirðir þa skal hirðingi vita/ hvat af hiorðene værd *ok* bera vm bokar vítni ef hann er vitni/ bærr vm þat mal Ef vxi stangar uxa þat er half [740] gilldi En / uxi stangar ku þat er algilldi oll þau naut er elldri ero en/ þriu þreuetr þa er algilldi a þeim ollum *ok* ollum kollottom navtum / Nu er naut stangat þa skal menn til leiða *ok* ef þeim synizt at / naut hafe stangat þa skal [741] hyggia at nautum þeim eða hiorð / er með þeim hefir genget *ok* ef eitt hvært naut hefir ben .a./ hornom gorr eða bloð eða hár þa er þat liklegazt til *ok* bote/ sa er þann fenað .a. eptir þui sem aðr segir En ef hundr bitr/ fenað manna eða elltir firir berg. bote halft fyrsta sín \56v\ en allt iamfnan [742] siðan ef vitni ero til En ef eigi ero vitni. til / halde firir eins eiði at vitend sini firir hueria grein þerssa /

[743] vm laan *ok* afang capitulum

Nu ef maðr ler grip sin þa skal hværr lane heilu / heim koma eða gillde værd eiganda sem .vi skynsamer men/ meta nema hinn tynizt er leet var með lane þuiat eigi ma hann þar / laan abyrggy^azt er hann ma eigi sialfs sins lif Nu skal engi maðr lán / lengr hafa en let var En ef hann hefir lengr þa seckizt [744] hann mork/ *silfrs*. við þan er a *ok* leðe þat heitir fornæme nema logleg nauðsyn ban/ne Nu þo at maðr fare með øyk annars mannz at lane eða leigu / þa skal sa abyrgiazt er a. þo at hann gere nokorn skaða ef eigi er / af þerss uolldum eða vangæzlo er með fær En ef maðr tækr grip/ [745] mannz oleðan skip eða hest hvart sem er øyki eða aðra luti þui/ lika bote eptir laga dome þeim er tekit var firir eptir at vikum/ huat nauðsyn til dro þann er tok *ok* hværr ofund þeim var j gorr / eða hværr skaðe honom var at *ok* hvat manna sa er tekit var [746] firir bote / skaða bót slika sem þeir døma honom *ok* suo konungdomenom ef þau/ at vik ero .a. En ef maðr tækr skip mannz þa skal hann eíni sok / firir svara sik *ok* sina omaga hueruitna þar sem sætr ero til bøa/ manna þa skal fara or [747] husa haga er tvæir manaðr ero af sumri/ nema þeim þycki ollum annat sannare Nu sitr einn hvær lengr/ niðri þa skal firi bioða honom þar seto Nv sitr hann kyrr eigi/ at siðr þa skal hann stæfna honom heraðs þing firir raan *ok*/ þar seto þa eigu þing menn at døma konunge halfa [748] mork .*silfrs*. firir/ gras. rán En leiglendengr skal hafa. *halfa*. morrk firir gras værd / Nv skal hann æsta bøndr *ok* heraðz menn suo marga sem hann þarf / at føra bufe hanns or husa haga sinum hværr er sæckr øyri .*silfrs*./ við konung er eigi fær *ok* er til kallaðr Slikt liggr við er hann. [749] fær \57v\ heim j husa. haga firir tvimaðnað

Um sætr ferðir Capitulus

Nv skal til sætra a fiáll upp merki vera sem at forno fare / hefir veret fœra eigi or stað nema. [750] *hann* fœre engum manne / til meíns Suo skal þar sætr at somu þar ma smale eigi fara með / heim rostum eða heim boðom þar skal mœta horn horne en / hofer hofe

[751] Um ausla gialld ok þioðgotu raan ok af brot bruar

EF tueir menn eða fleiri bua. a einum bœ Nu hefir einn/ hværr fyrr skoret ok laðet en aðrer ok vill lata smala sin .j./ gerði þa skal hann suo lata hallda smala sinum [752] at eigi kome/ iakr granna hanns eða eng En ef ikœmr bœte sem .vi skynsamer / menn meta ok ofundar bot. ofan .a. þeim er korn eða gras .a. Nu/ hefir sa laðet korne sinu er siðar skar þa skal hin en suo hallda / smala sínun at eigi kome i bit granna hanns fyrr en iam bitit / er En ef i kœmr [753] giallde landnam þeim er gras .a. Suo ok ef fenaðr / gengr iakr eða eng at gorðum gilldum En ef maðr læggr troð sina/ við akr eða eng annars mannz þa skal hann hværfa garðe gilldum vm Þioð gata ok sætr gata ok aller rextrar skulu suo vera [754] sem leget/ hafa at forno fare Nu liggr þioð gata vm bœ mannz þa ma *hann*. / af fœra bœ sinum með þersso mote at gera aðra vtan garðz iam/ goða i þurru ok vato þa skal þann fara þo at hann se lengre Nu/ skal þioðgata vera .víí. allna breið en ef hann spillir viðare / akre eða [755] eng þa skal þat bœta sem .vi. skynsamer menn meta / ok land nám a ofan Nu rener maðr annan þioðgotu þa skal. hann. / giallda konunge halfa mork suo at somu ef maðr rener mann hand/ rane ok þeim fullrete er rentr var eptir laga dome Nu brytr maðr/ bru af þioðgotu gere aprt aðra iam goða ok leggi a mork .sil f's. þeim / er bru atte Nu [756] rener maðr annan þioðgotu eða rextre þui er veret [57v] hefir at forno fare bœte konunge. halfa mork .sil f's. firir vega rán / ok hafe hinn gotu sem aðr

Ner stefnur ero til vega boota

Omboðs maðr konungs skal krefia vega bota a miðfostu þingi/ ok bioða vega bœtr þar sem bondom þyckir bæzt til fallet [757] vera / at bœtr se ok gera bondom laga stemnu til at veger se bœtter / Sv er hin fyrsta laga stæfna þegar er sniœrr kœmr af sponom / ok til þerss er plogr kœmr ut Su er onnur er loket er vár orko / ok til hœy slatto Su er hinn þriðia er hæfðzt þa er anduirkj er/ igarðe til þerss er [758] sniœrr kœmr a spono þat ero laga stemnur / til vega bota þat heitir annna millum Allt þat er a millum/ þerss spillizt þa skal i þerssar stemnur bœta

Sækt vm vega/ bœtr segir her til

A miðfostu þingi skal krefia vega bota / eptir þui sem aðr er [759] sagt en bønðr ero / skylldir at reiða eptir þui sem þeir sia at bæzt hœfer j heraðe/ Nu skal vego alla suo bua at fører se at renna *ok* riða huart/ sem er vetr eða sumar Nu ef ar falla firir þioðuego þeir sem/ þær ero skipum fœrar þa skulu þeir gera veg fœran er iorð a [760] tvauega til gera bru ef þeir hafa afl til eða flota *ok* tog j / abæðe lond eða pram eða eikiur En ef eigi er suo gorrt þa/ liggr við holf mork *.silfrs. konunge ok* fa far eigi at siðr Oll þau forað / er suo ero at þioðleiðu at heste skal akaf lœypa *ok* með manna/ liði [761] upp draga þa liggr við holf mork *.silfrs. konunge* En hín oll / er af bake þarf at stiga vndir at leiða eða ifir at kœyra / þa liggia við .íí. aurar *.silfrs. konunge* oll þau trio er fallen liggia / vm þveran þioðveg suo at heste skal frosk lœypa ifir vndir/ mane þa liggr við œyrir [762] *.silfrs. s konung* Tre hvært er liggr ifir / þveran þioð veg *ok* brigðr hestr ras firir liggr við halfr œyrir/ vegen *konunge*.

Her segir til vm baugreið *ok* þær secktir Capitulus \58r\

Baugræið heitir þat er *konungs* vmboðs maðr skal hafa anna/ millum ef [763] hann vill skera upp boð með vattom *ok* stemna / þing Siðan skulu þeir reið hefia þar sem vmboðes manne *konungs* / þyckir mest þorf at vera *ok* riða þioðuego retta þat heita allt / þioðveger er renna eptir endelogum bygðum *ok* þeir aðrer er./ renna eptir endelongum bygðum fra fialle [764] *ok* til fiuru. En / aller aðrer veger er renna til bœa manna heita þuer veger *ok* / liggia þeir ecki vndir baugreið Mæla skal spiotz skapt .víí. / allna langt gera til henkr .íí. af viðium *ok* henggia aðra .a./ odd en aðra. a skapt nemfna skulu heraðz menn þann. bonda til / sem þeir vilia hælldzt hann skal stiga. a hest *ok* leggja spiotz skapt [765] / firir sik vm þvert bak heste *ok* riða at þioð veg miðium liggr/ við ærtog *silfrs* at giallda *konunge* firir tre hvært er honk tækr af skapte / þat hefir heitit baugreið at forno Allar halfrar mærkr sektir / at vega falle abyrgizt sa er iorð a En allar þær er [766] minni ero/ þa abyrgizt landbui *ok* vere skylldr at reiða ifir vego *ok* suo heim/ rost hitt fama En heim rost skal suo long vera sem veret hefir / at forno fare til huærss mannz eignar En veger þeir aller er/ ifir almeninga renna þa ero iallra heraðz manna abyrgð þeirra / er þann almenneng eigu við *konunge*

[767] Um farhirðj *ok* allmenings far

Nv heita þat þioðar er suo ero storar at flotrennar ero / *ok* eigi ma brum upp hallda þo at ifir se gorfar Nu ef/ þar er þioðvegr til *ok* ifir þa skal sa fa farhirði er iorð [768] .a. / nest en aller gefe fe til er ifir vilia. fara þat heitir almenengs / far þat er skylld

far leiga vegferlli huerium pening talen *firir*/ mann hværrn annan *firir* hest En bygðar menn kome kaupi/ sinu sem hann ma *firir* sik *ok* alla fatøka menn við farhirði / suo sem þeir mego *ok* hann se væl hallden af En olmoso menn^{\58v\} ero iabyrgð bygðar manna nema ^[769] þeir gefe suo farhirði at / *hann* hafe fullnad *firir* hvara tveggio Nu ef farhirðir nøyðir/ vægfærlla til meiri farleigu en nu er mælt Su er onnur sok / ef hann syniar þeim manne er leigu byðr honom Su er hin .ííí. / ef þerss fars missir dögge lengr *ok* værðr farhirðir ^[770] at þui kunnr *ok* / sannr þat heitir vegfoll *ok* bøte halfa mork .*sil frs.* *konunge* en aðra halfa/ mork þeim er farhirði fæk til *ok* hafe þa til skips vmbota Nu ef/ maðr lætr flytia naut a skipi kome kaupi sinu sem hann ma En/ ef maðr gengr askip farhirðis eða tækr *firir* hendr honom þat er ^[771] for/ næme sæckr sa er þat gerir mork .*sil frs.* halfre við *konung* en halfre. við/ farhirði Nu er farhirðir. eigi skylldr at flytia lengr en solo er/ sætt *ok* eigi fyrr en sol rennr upp þui at sol skal flutningi raða vm/ svmar en dagr vm uetr En ef hann flytr þiof ifir odullder / þa hefir hann *firir* gortt huð sinni *ok* heitir þiofs nautr Nu ef far/hirðir færre or sunddi syslli landz. droten eða hanns vmbods maðr annan/ i stað innan þriggia ^[772] daga eða giallde mork .*sil frs.* halfa *konunge* en holf / leggizt til farskips vmbota með þui at þat er fartalme er skip er/ eigi isundi En ef skip fyrnizt suo at eigi er ført fae annat ført / i staðen innan þriggia natta eða giallde *konunge* mork .*sil frs.* *ok* fae skip

^[773] Um veiðj staðer j aam Capitulus

Hværr a vatn *ok* væiði stoð *firir*/ sini iorðu sem at forno hefir át nema með logum se fra / komet Votn oll skulu suo renna sem at forno hafa runnit *ok* / veita ^[774] þat. enggi maðr af bø. eða a bø annars nema þat briote sik / sialft En ef þat. er veitt þa skal væita appt *ok* giallda iarðar spell/ eiganda *ok* landnám ofan .a. Nu ef a. renner bøa millum *ok* ero / fiskar j. þa eiga ^[775] halfa hvarer ef þeir eiga suo iorð til. tveim/ megium En ef a eða beckr renr rett *ok* brytr a hvarkes land / þa geri suo hværr væiði vel af sinu lande sem gort hefir at^{\59r\} forno fare. Nu er a brytr a. annars hvars. þeirra iorð þa a. sa iorð ^[776] er/ a. atte. er hon braut en hin granda. eða. øyri þangat sem hon / var mið meðan hon rann rett at forno En ef hon brytr meir/ þa. a sa er iorð atte bæðe a *ok* granda þangat sem hon var mið með/an hon rán rett at forno Engi skal *firir* oðrum spilla ne banna / þat sem ^[777] haft hefir at forno fare En hueruitna er menn eiga lax/ a saman þa. skal gera hvarr veiði vel af sinu lande isini. a *ok* gera þo/ suo at fiskar mege renna upp at þeirri .a. Ganga skal guðs gíof til / fialldz sem til fíoru ef genget vill hafa En sa maðr er gerðir *firir* / þa skulu þeir menn sem *firir* ofan ^[778] eigu gera honom fimtar stefnu / a þingi or at briota En ef hann vill eigi or briota þa skulu þær æsta/ liðes til or at briota bonde hværr er

syniar þeim til at fara giallde / konunge øyri .silfrs. En þeir er garð gerðu. i a. at ologum giallde þeim/ mork .silfrs. er firir ofan eigu ok [779] þeir vidaðo væiði firir Engi skal fara/ j annars .a. nema hann. vili þeim veiða er ana .a. ok giallda hinn landnám/ a ofan Engi skal oðrum veiði stoð banna firir sinu lande ok engi / annars veiði stoð spilla En ef menn spilla þeirri fiski at briota upp / garða nema þvergarðar se þeir er firir boðner ero eða veiði gog/num sæckr hofðingi mork .silfrs. við konung [780] firir logbrot annare mork / silfrs. eiganda j ofundar bót En hværr annarra er honom veitir lið til / sæckr halfre mork .silfrs. við en annarre halfre mork .silfrs. við eiganda ok / bota garð ok gogn ok spell virki [781] sem .vi. skynsamer meta Ala / væiði ok auriða væiði ef þui spillir sæckr halfre mork .silfrs. við konung / ok annarre halfre mork við þann er fiskina .a. þat. heitir ok spellvirki / ok bote sem vi. skynsamer menn meta þrir af huars hendde skulu/ iafnan .vi. menn meta þat er. [782] halfrar mærkr sækt fylgir skaða/ botom /

Um silldfiski segir her capitulus

Svo er mælt ef menn / fara isilld fiski þa skal bæðe værppa .a. akr ok eng ok huar \59v\ sem hann. vill at orseckiu [783] ok hafe af allt at sumar malom elligar / a. landz drotten hvart sem hann vill. silld þa er a. liggr eða landz/ nám ef hann. hefir fimtat aðr af En allan þann auslla er fiski / menn gera i silldfiski frammar en lofat er at logum bote auslla / sem .vi. skynsamer menn meta hvart sem værðr otan garðz eða/ innan En ef þeir vilia eigi þar bött hafa leggi a landnam [784] En/ ef þeir ællða gorðum eða grinddum eða andvirki huathke sem er/ giallde skaða sem meten værðr ok landnám með huart sem þeir bota / þar eða siðar En landnám ok auslla bót skiptizt millum landz. dróttins. / ok leigu liða eptir þui sem bok viker a ilanda byggingum

Um sokner/ isilldfiskj capitulum

Standa skulu sokner isilldfiski En ef þeir fara isilldfiskj [785] brott at obotto þa se styri maðr j veði firir skipara sina/ hvar sem hann værðr staðen ok søke sit af þeim ef meðan ero saker / agefnar elligar svare hværr firir sik ein En ef þeir takazt firir / arar eða þiliur austkær eða annan reiða eða fiski gogn eða spillazt / firir bote sem skynsamer menn meta ok ofundar bót eptir] eptir laga/ dome En ef gerir eitt hværtr þeta suo at [786] eigande er ihia bote/ fullrette eptir vi. manna dome eiganda ok skaða sem menn meta En / konunge halfa mork .silfrs.

Ef menn taka silld or netium manna. Capitulum

Nv taka menn silld or netium manna *ok* ero þeir eigi husgangs/ *menn* eða hiun þeirra *ok* værðr þat vitnis fast eignizt [787] þeir silld / alla er næt eiga þa er hinn hafðe aland boret er or ios at oløyfi / En ef *maðr* rifr næt manna eða skerr silld or at taka bôte netia spell/ *ok* veiði *ok* fullrette þeim er næt atte eptir laga dome En *konunge* mork *silfrs* / [788] **Um brig verpi er men gera**

Engi skal oðrum brigðverppi gera hafe sa/ varp er fyrri rendde togom sinum en fiski/ þeim er hann gerði brigðverppi En ef hvargom veiðizt bôte styri *maðr*/ hinum styri manne ofundar bót eptir laga dome En hasete hværr. \60r\øyri [789] hafe þat. hanns hasetar En ef baðer isenn renna togom sinum / *ok* kastazt i mote hafe þat hvarr er færre ef huarge kastar ifir annan/ En ef oðru uis er hafe halft hvarr ~~hværr~~ sem meira fiskir En/ ef menn kasta lognum til silldar þa leggi vndir kafla hværr er/ vill þar til er kringar koma [790] aland *ok* ausi eigi silld fyrr or netium/ En ef þeim er eigi fra visat þa biarge hværr ser með hverfum / *ok* roð hafom *ok* þo suo at þeir veiti fulla biorg hinum En ef/ hinir visa þeim i fra *ok* ausa hinir lenggr silld þa eigu þeir silld / alla er kost atto En ef þeir laða suo til [791] oførs at þeir fa enga biorg/ veitta aðr en barm tog koma a land þa eignizt sa silld er varp atte / þa alla er hínir koma aland En ef niðr søkr hafe hværr sem fær / En sa er lægzt a kafla *ok* vill eigi biorg væita *ok* gerir væiði spell/ *ok* er honom fra visat bôte eptir fyrra skilorðe netia spell [792] *ok* veiði / *ok* fullrette þeim er varpp .a en *konunge* mork .*silfrs*. En ef retnetia veiði / spillir suo at kastar ifir kafla eða skerr fliotende af *ok* hvat spell / sem værðr af hondom hanns nauðsynia laust fiski hann þeim er hann / gerði veiði spell *ok* bôte skaða er af gerizt *ok* ofundar bót [793] eptir laga/ dome En ef næt kvnu saman at renna af straumum eða stormom / þa skal suo i sundr skilia at hvarge hafe skaða af ef þui kómr við / En ef eigi kómr oðru bôte skaða þann sem af værðr nema baðer se/ ihia En ef baðer ero ihia hafe halfan skaða hvarr nema anars / volld hafe til genget

[794] huerssu leiglendengr skal til mikills mork nyta

Gas hauka alla *ok* vale hvar sem þeir værpa þa. a landzdróttinn/ en ef hann vill selia vale þa skal *konunge* bioða fyrr en oðrum / *konungr* ma lata veiða vale a. hværrs mannz iorðu er hann vill ínorege / En hværr annara er tækr føre ap ptr *ok* [795] leggi a landnam landzdrótni / Leiglendengr skal eigi løyfa at setia skip upp lengr en .íj netr/ at føro veðre Mork skal leiglendengr til þerss nyta at gera skíp\60v\ eitt til þurpta sina *ok* þo eigi meira en .xíj. æreng meðan sa / leigu male vinzt En ef

meira gerir þa gerir hann þeim er iorð .a/ ok landnam ofan .a. Næfrar skal hann eigi liosta til solu nema hann. / þurfi at [796] kaupa nøyztllu salt til bus sins. Salt skal hann eigi/ meira gera en hann. þurfi til bus sins nema hann þurfi at kaupa þak/ til þerss at þeckia ifir ser meðan hann byr þar Tioru skal. hann / eigi gera meiri en hann þarf at bræða skip sín með Samkund / skal ok engi maðr gera .a. annars [797] mannz iorðu nema sa þurfi ool/ gærðar er leigtt hefir iorð En ef hann gerir giallde mork .silfrs. landz drottne

Um skylldu a ruðstað

Nv byggizt rudstaðr i heraðe eða i allmenenge þa skal sa er ryðr hafa .ííí. vetr/ leigu laust ok leidangers ok eigi skylldr [798] til boðburdar ne foru manna / flutnigs En at liðnum .þrim vetrom þa skulu .vi skyn/samer menn meta huat sa ruðstaðr ma bera leigu eða leiðangers / Siðan skal sa bera boð ny bøles er nestr siter firir en af ny bøle / til nesta bær aboð leið fram En ef boð fellir svare sliku. boð/ falle sem aðrer bøndr En ef menn skil a vm hværr bær nestr er þa/ skal [799] með stongu mæla ok er lutr mannz æ þui verri er hann. berr boð / lengr af laga þui at þegar ma retta er vill En ef ruðstaðr öyðizt / af þui at of mikit er a lagt ok geter eigande þui eigi byggt ok/ vill hann þo giarna þa se suo boð boret ok fatøker menn fluttir / sem var at forno aðr en ruðstaðr bygðizt

[800] Um boð fall oll Capitulus

Sa skal boð bera bóa millum er hyggia kann firir orðe ok / eiði Bonda skal ihond selia ef hann er heíma husprøyú / ef hann er eigi heíma Syní þeirra ef hann er fulltiða Dottor ef/ hon er vaxen Brytia þar nest ok hinum bæzta manne [801] er i bø / er stadr En ef hivn ero oll or bø gengen þa skal ganga i sett/ hus bonda ef opet stendr ok setia niðr bod j andvege ok styðia svo \61r\ at eigi falle En ef eigi ma inn koma þa skal binda boð ifir / miðiar dyrr suo at aller mege sia er in ganga hann skal ganga / til [802] þeirra er boð baro honom ok spyria huat boð sagðe ok bera siðan / til nesta granna heraðz menn skulu reiða natstaðe at boðe þangat / skal boð bera fyrsta dag sem reitt er ok eigi seina upp skera en/ boð mege væl natstað na ok suo annan ok hinn þriðia Nu skal sa / er [803] firir sitr vita hværn tima dags bod kómr til hanns. með / vitnum ef til ero En ef eigi ero vitni til þa skal sa vitna með. / lyritar eiði er þangat bar Nu kallazt maðr boret hafa boð / til granna sins en hin kveðr næi við er firi sitr þa skal vita / með lyritar eiði sa er þangat bar at hann. bar boð [804] eigi seina ok eigi/ skemra en hann. atte at bera þa skal sa giallda boð fall er firir sitr / öyri .silfrs. konunge Nu er þegar boð fall er eigi søkr natstaðe ok þat. /

annat ef eigi værd boret þatt er hitt þriðia boðfall er fær / i hendr omaga En ef maðr flytr hus sin af fornom [805] tupptum ok/ a þær tupptir sinar er honom haga bætr inan garðz þa. skal / til þeirra husa boð bera ok fatøka menn flytia En ef fyrr sættr / niðr abyrgizt sialfr at ollu Engi skal boð bera a. hende oðrum/ siðan solo er sætt vm svmar en dagr vm vetr ok suo vm fatøka menn

[806] Um bodburð ok fatøkra manna flutning

Hveruitna er maðr slær eða sær ifir / iorð sina ok ero hus .a. þau er menn mega i vera / þa halde hann upp boð burð ollum ok fatøkra manna flutningi / Nu vill hann eigi boð bera ne fatøka menn flytia er öyði iorð / a. þa flyti hinn er nestr sitr þangat sem menn ero firir ok hafe/ at heimilo loð halfa [807] nema hinn kome oðru kaupi við En ef / fleiri menn bua .a. eini iorðu þa skulu þeir skipta með ser. at / iafnaðe eptir bonda villd bæðe boð burð ok fatøkra manna flutningi / eptir iarðar megni En a ny lendom ollum inan stafs beiðj [61v] sa bøndr boð greizllu er iorð .a. a þingi eða hanns vmboðs maðr

>[808] Um einyrkia ok þingfærð

Nv skal huærr þingi raða er þings / þyckizt þurfa þa skal hværr þat boð bera en engi / fella þat skal fara með vetr husum með boð burðum rettom / en eigi með sætrom En ef boð fellir sæckr öyri .sil frs. við konung Nu/ skulu bøndr aller til þings fara er boð kóm til hus nema ein yr/kiar einir þeir [809] skulu ííí. þing sækia konungs þing ok mandraps/ þing ok mantals þing til iafnaðar ok vapna þing þat skulu aller rett/næmer menn sækia En oll onnur þing skulu ein yrkiar heima sitia / ef þeir vilia Sa er ein yrki er yngri maðr fylgir honom til værks / en .xv. vetra gamall hvart sem hans son er eða annars En eckia / ok vfør bonde skulu þui at eins til þings fara at þau vili En/ aller bøndr aðrer skulu [810] til þings fara þegar boð kóm til hus eða / gialde þing viti öyri sil frs. konunge Nu ef boð kóm siðarlla til bonda / ok er leið suo long at hann ma eigi til þings koma at miðium degi / ok hafe hann til þerss .í. manna vitni skilrika þa ma hann. heima/ sitia at oseckiu Nu ef fleiri menn [811] værða firir einni sok en einn / vm þing viti þa ma boð stæfna þæim þing ef þeir ero a lagðer firir / vattom

Um fatøkra manna flutning

FAtøka menn alla þa/ sem frendr þeirra hafa eigi forllags öyri til firir þa at leggja/ ok eigi eigu sialfer fe at fœða sik við ok eigi ero sialfer fører at fly/tia sik þa er hværr bonde [812] skylldr at flytia þa suo ein yrki sem/ fullr bonde þui at suo þarf fullr

bonde guðes sem ein yrki/ *ok* suo fatøkr *maðr* sem rikr *ok* flyti eptir boð burð aller or bō Sa/ fyrstr er fremstr sitr a boð leið *ok* flyti til nesta bōar sæckr øyri/ *silfrs.* við *konung* ef hann flytr eigi suo En ef *hann.* flytr iauðn eða/ þangat sem hin fatøke døyrr af hanns fylgð eða skynsomum monnum/ virðizt hanns völd til hafa genget *ok* [813] suo ef *maðr* visar fatøkom\62r\ manne fra ser *ok* vill eigi hærbyrgia hann *ok* døyrr *hann.* firir þat sa er at / sliku værðr vitnis fastr sem guð late engan værða þa skal. *hann* / bōta þann mann fullum botom erfingia hins dauða eptir skynsamra/ mana dome eptir at vikum *ok* suo þægn *ok* acte þeir þa er dōma inn/virðilega þar vm dom sin at skoða at ohæfor [814] mege eigi of miok j/ veniu dragazt En ef hinn vill eigi við taka er firir siter eða inn / lata leiða þa nefne sa vitni við er flutti *ok* abyrgi honom siðan er/ við skylldi taka siðan er *hann* við skilldr En ef fatøkom manne værðr/ siðan annat huart at døyrr af. froste eða bita dyr [815] eða hundar til/ bana þa er þat. i þerss abyrgð er vti let liggia Eigi skal fatøka menn / flytia siðan solo er sætt sol skal vm sumars dag raða en dagr vm/ veter En þeir sem sialfer flytia sik þa hafe hus. heimollt a vetr / at giptar male. elligar sæckr .íi aurum .*silfrs.* við [816] *konung* nema hann / døyri vti þa se vndir laga dome nema sialfr visi sinum omaga frá/ ser abyrgizt at ollu ef *hann.* hefir forllags øyri til at fōða. *hann* þat/ er *ok* einkanlega boðet ef fatøkr *maðr* værðr siukr eða sár *ok* beiðizt / prest þa skal bonde skylldr at fara eptir preste *ok* [817] flytia hinn siuka / eigi fyrr or hibillum sinum en prestr hefir komet til hanns Sæckr/ .iii. aurum við *konung* ef hann færri eigi eptir honom nema nauðsyn/ banne En ef prestr vill eigi fara abyrggi honom með vitnum Nu/ skal fatøka menn hærbyrgia vm neter en reka eigi út siðan. [818] solo / er sætt En ef nokorr ryfr þerssa ^{skipan} vm fatøka menn þa er sa sliku/ sæckr sem aðr vattar *ok* gange til scripta *ok* bōte við guð at hann/ villdi eigi hialpa cristnum manne

[819] **Um biorn *ok* u¹fs veiðj/ capitulus**

Bjorn *ok* ulfr er J hværss mannz morku veiðande þeim / er vill nema þar at eins sem biorn. er horfen i hiði lysi sa firir/ monum at þat er hanns hvarf Nu væiða. [820] *hann.* aðrer menn þa veiða / þeir þeim er hvarf atte *ok* landd nam landz drotne Nu ef grannar\62v\ eiga gilldru mækr saman þa skal sa krefia skiptis er skipta vill/ eða gilldra vill með vitnum En ef þeir vilia eigi skipta gilldri sa/ er vill *ok* nyti ser væiði En ef *hann.* gilldrar *ok* hefir eigi krapt skiptis þa/ eiga þeir aller veiði þa er veidd. er *ok* mork eigu [821] saman *ok* skipti. at / iarðar hofn sinni Nu ef *maðr* gilldrar þar sem *hann* .a. eða þar sem/ *hann* hefir orlof til *ok* stela menn gilldru. hanns eða hogva niðr þat æitir/ spell virki *ok* ef þat er vitnis fast giallde *konunge.* halfa mork [822] *silfrs.* *ok* bōte/ skaða þeim er atte sem .vi. skynsamer menn meta *ok* ofundar

bót / eptir laga dome Nu ef maðr steler dyri or gilldru mannz ok verðr þat vitnis/
fast þa er hann sæckr mork .silfrs. við konung fyrir þiofnað En tvigill/di þeim væiði
er atte Nu ef maðr gilldrar i heim [823] rostum þa skal. hann / sp(r)etta vm daga en
gilldra vm netr En ef igengr fenaðr vm daga / þa hafe sa fenað er snoru atte en
giallde hínun fenað iam goðan / er atte með .vi. manna skynsemd Nu ef maðr
gilldrar fyrir otan heim/ raster læggr sialf skot at birni ok [824] oðrum dyrum þa skal
hann lysa firir/ monum at kirkiu eða a þingi huar lagtt var En ef menn ganga. a/
siðan ok fa mein af þa skal hværr abyrgiazt sik sialfr En ef eigi/ er lyst ok fær maðr
bana af giallde erfingia .v. mærkr .silfrs. [825] ok falle niðr/ frend bøtr ok retrr
konungs En ef hann lifnar bøte honom sar botom / sem vi. skynsamer menn døma
.iii. af huars hende ecki a konungr/ a þui Engi skal gilldrur gera i annars mannz
morku En ef. hann. / gerir giallde landnam landz drotne ok veiði þeim er iorð a

[826] Um dyra/ veiðar Capitulus

Nv fara menn adyra væiðar þa skal hværr/ þar fara sem hann a mork at renna
hundum sínum át/ dyrum Sa a dyr er reisir meðan hann. vill eptir fara þo at annar
/ veiði Nu kómur dyr asund þa a sa skot baug j. er veiðir ok löysi [827] af / með skinni
eða löysi skarð or skinni Nu renner dyr af veiði sti/gum ok veiðir þat annar þa a
halft sa er veiðir en halft sa er ^{63r}reisti Nu fara menn iskog eða i mork annars
mannz at renna / hundum at dyrum þa [828] væiða þeir þeim er mork .a otan biorn/
ok varg

[829] Um allmeninga

Nv skulu almeningar vera sem/ at forno hafa ueret bæðe hitt øfra ok ytra En ef
menn / menn] skill .a ok kallar ann ar almening en annar kallar. sér / þa festi sa log
firir er ser kallar ok stefni þing þar sem menn / eiga þui male at [830] skipta ok hafe
haftt upp þings boð firir fimt/ en ef hann gerir eigi suo þa er onyt logfesta hanns at
þui sinni / En a þingi skulu þeir nefna haullda .xij. eða bønðr hina beztu/ ef eigi ero
haulldar til .vi. huar þeirra i þing. a þeiri ok hafa [831] þa .íí. af þeim .xíj. er sueria ma
huart er eign hans æða al/menigr En af þui þingi leggi sa fimtar stemnu er ser
kallar/ iorð þa ok niote þar vitnis þerss er a þingi var nefmt En ef fimt / berr a
hælgan dag þa se stæfna hin [832] fyrsta rumhælgan dag eptir/ ok fœra þa þetta vitni
fram at iam fullu sem a fimtar stemfnu / En suo skal þenna eið sueria at þat hefir
hann hœyrt at þar / skiler mark j millum eignar bonda ok almenings ok eigi væit ek
/ annare sannare firir guði i þuisa male En siðan se sætt fimtar/ stæfna ok [833]
dømt þat huarom sem hafa skal En ef umboðs maðr/ konungs kenner þat manne at

hann se hand hafe át iorðu þeirri er / j. almeninge hefir veret bygð at oløyfi
konungs En handhafe./ svarar suo þerssa iorð hefi ek hapt ok þeir er firir mer hafa/
at bætr en .lx. vetra En ef umboðes maðr tortryggir þetta mál / þa skal handhafe
niota vítnís [834] sins suo sem skillt er millum / eignar mannz ok almenings.

hvat vinna ma j allmeninge Capitulum

Konungr ma byggia. almening hvar sem hann vill en sa er/ tækr skal værpa garðe
um hina fyrstu .xij. manaðe ok eiga [835] engan kost a. at þoka garðe appttr ok hafe
sniðills. varpp \63v\ alla vega fra garðe ser til garð bota Slattor allar er j almenenge/
værða þa skal sa hafa alla þa xij. manaðe er fyrstr kom lea. / sinum a. Sætr skal
hværr gera j [836] almeníng e er vill þar sitia sumar/ setre En ef maðr slær j
almeninge ok tækr eigi af konungs vmboðes þa/ a konungr b æðe korn ok høy ef
høy er slegit Nu brener maðr sætr j almen/nengss morku eða smiðiu buð eða
tiorvirki eða [837] veiði buðir eða / andvirki hvatke sem er þa seckizt hann við
konung .ííí. morkum silfs / en þeim eptir laga dome er anduirki atte nema vaða
værk verði / ok bote skaða þeim er atte eptir þui sem vi. skynsamer menn meta /
En ef .íí. [838] menn ganga baðer j eina slatto hafe baðer saman þatt / sem þeir sla
En ef þa skill a. huarr þeirra atte fyri a. hafe sa sitt / mál er sannar með eins eiði
nema hinn hafe fleiri vitni a mote / Fiski votn oll j almennenge skulu [839] ollum iam
heímíl Timbr ok fialviði / ma liggia meðan þerss þarf uið innan .xij. manaða j.
almennenge / En vm allt annat þa se þat eína hoggvit at or kome at aptne eða / se
ollum iam heimollt En ef uiðr sa værðr tekin innan xij. ma/naða er aðr var skillt at
liggia atte þa seckizt sa vj. aurum. er/ tok við konung [840] en hinn. hafe verð firir er
atte ok ofundar bót eptir/ laga dome

vm dyr grafer capitulum

Dyr garða ok dyr grafer / skal gera hværr er vill i allmeninge suo at eigi spilli veiði/
vonn annars mannz með þeim hætte sem aðr er sagt vm gilldrur / ok dyra væiðar
[841] Engi skal nerr meirr gera en eigi mege høyra hogg / til garðz þerss sem aðr
stendr eða tupta þeirra er menn vilia garð gera / Setia skal or enda annars garðs ef
vill En ef ref garðr eða spiot/ garðr eða dyr grafer eða ulf hus eða biarn basar liggia
lengr/ onytir [842] en x veter geri upp sa er vill ok nyti ser meðan hann/ ma upp
hallda

**Her segir um hval rette hvar ein fynðr hann er/ ok suo vm finnanda
spik ok vm stikan at oløyfi mannz Capitulus \64r**

Hauldr er ein fyndr at hual eða. hauldi betrí maðr .xvíí. / allna loggum eða skemra En sa er hauldr er hann. [843] hefir/ oðal at erfðum tekit bæðe eptir foður ok moðor þau/ er þeirra forelldri hafa aðr att ok eigi annarra manna oðol i at telia / þau er með kaupi ero át komen eða með erfðum eða annarra/ manna oðol En holfu [844] skemre er ein fyndr huerium annara manne / Nu hittir maðr hual ein fyndan þa skal hann firi vattom skera/ eða late liggia eptir rygg samfastan ok hofuð ok sporð ok skal. þat / honom vítni bera ef hann hefir eigi vitni til Nu skal þangat fly/tia hual til landz sem hann vill ok skera þar ok bera a land upp Nu ef/ landz drotten [845] tæler át at þeir spilla annat hvart akre eða eng / bôte skaða sem .vi. skynsamer meta ok leggi a landnam þeim er korn/ eða gras .a. En ef læggr afioru eða a hælkn þar sem eigi er skaðe át / flyti brott at oseckiu Nu reker [846] hual a. iorð mannz huart sem rekr / vtan garðz eða innan þa .a konungr halfan otan fin^{an}da spik huart sem/ hual er meiri eða minni Nu rekr hual i fiorð in suo. at skiota. ma / orfar eddi ut vm af huaro tveggia lande þa eignizt huarttveggia/ land hual En ef hual stendr aðr [847] en menn verði varer við ok þo at a. / vtgrvnum se eða j. holma rekenn þa eignizt land hual ok skipti sem adr / er skilt Nu reker hual a markreínu þa a. þatt huar af hual sem iorð / a vndir Nu skal maðr væiða hual huar sem hann ma otan silldreka i silld/fiski Nu skytr maðr [848] silldreka i silldfiski ok neckir suo guðes lane sa maðr/ er sæckr .víí. ærtogom ok xíí. morkum .silfrs. við konung Nu væiðir maðr/ hual ok renner hann. eða rekr aland upp þa a sa halfan er veiðir en sa/ halfan er iorð .a. Nu skytr maðr hual með markaðo skote ok finna hann/ aðrer menn adivpi þa a sa halfan er skaut ef hann hefir vitni. til/ skotz sins en halfan þeir er finna ok aat biarga [849] siðan Nu hittir maðr / hual i fiski malom meira en einfyndan þa a sa finanda spik af er^{64v} finner hann skal skera fyrst af mark hun ok fara. at segia umboðes/ manne konungs þa .a hann at hafa finanda spik af þeim hual .íí./ faðma hværn vegen ferskøytt Nu hittir maðr hual a lande eða/ við landd suo at huergi þarf at flytia til festingar risti af/ fæstar ok festi hual með [850] hafe finanda spik faðmz hværn vegar / En ef hual rekr vt ok liggia fæstar alande sumar þa er han o/sæckr En ef hual fæðzt hafe finanda spik sem aðr En [851] ef/ ecki er eptir af festum alande þa er huals vangæt ok giallde. / konunge .iiii mærkr .silfrs. Nu findr maðr hual a lande huart sem / er meiri eða minni ok segir þeim til er a þa skal hann hafa finanda/ spik halves fadmz hværn vegar Skera finanda spik niðr fra / horne aptr a siðu [852] allt at beini Nu fara menn til þeir sem ecki/ eiga iþeim hual ok skera hann vndan festum vm not sa er sæckr .víí./ ertogom ok xíí. morkum .silfrs. við konung. En þeir hafe h^val sin er eigu / Nu rekr maðr hual i þa vaga er hual vagar ero an nars mannz ok/ stikar firir at oløyfi þerss er [853] a. þa a sa hual er vág a. en ínnj/ hinum firi starf sitt slikt sem skynsamer menn døma ok þeim/

þyckir rett vera Nu rekr *maðr* hual i þa vaga er eigi ero hual vagar / þa a sa halfan er veiðir en sa halfan er vag a Nu hittir *maðr* hual/ a vostum ut suo at hann ma eigi flytia til landz skere af slikt / sem [854] hann ma *ok* skere eigi a hól *ok* late reka siðan Nu rekr hual i almen/neng þann a *konungr* halfan en *böndr* halfan þeir er þann almenning/ eigu við *konung* Nu ef *maðr* hittir næt i latrom sinum *ok* sel i þa .a. *hann* / næt *ok* sel þar til er eigande lœysir vt með landname [855] Nu ma *maðr*/ skiota sel af skipi ef hann rœr retleiðis huart sem *hann* er a flote / eða a lande nema seler ligggi a latre þui er stilli er til laðet þa/ veiðir *hann*. þeim er vær a Nu skytr *maðr* ~~hual~~ sel af lande *ok* er eigi stilli/ til laðet þa skal sa hafa sel er latr atte En ef stilli er til laðet [65r] þa .a. *hann*. bæðe sel *ok* landnám Nu lystr *maðr* sel *ok* finna [856] *hann* aðrer menn/ þa a halfan sa er laust en halfan sa er *finnr* *ok* sa skytil sin sem/ skaut ef skutil fylgir Nu hittir *maðr* sel eða nisu eða aðra fiska / vtan hual firir ofan marreins backa *ok* fører til eiganða hafe / þriðjung vtan garðz en fiorðong inan garðz En iorð [857] eignizt / hína .íí. luti otan garðz en þria luti innan garðz. En ef *hann* / fører brott føre aprt *ok* leggi a landnam En ef *maðr* *finnr* dyr alande / dautt þa a halft sa er *finnr* en halft sa er iorð a hvatke dyr sem er

Kjøpebolken

[858] Her hefr upp kaupa bolk hinn attanda/ lut frosta þings bokar

[861] Þat er nu þui/ nest at var skal engi firir/ oðrum taka ok ecki skulum ver oss at gripdeilldum gera / doms er hværr maðr værðr firir sinu fe at hafa En sa er/ firir oðrum tækr þa skal hann þatt aptr föra er hann tok ok bote / þeim fullrette er hann tok firir eptir laga dome En konunge .íí. / aurum .silfrs. firir þat er hann tok ranglega ok søke sit at logum siðan / Nu tækr Barrun eða vmboðs maðr konungs bu bonda upp otallt ok o./dømt eða veitir honom aðrar fiar upptectir þa skal hann. þat. fe apter/ [862] föra ok þo sæckr .x. morkum silfrs. við ^{konung} hinna huærr mork er honom/ væita lið til ok hinum fullrette er feet atte eptir loglegom dome/ Nu roa menn skipi skipaðo at bonda eða gengr flockr mannz. at/ garðe ok bera hann ofriki ok briota hus bonda ok bera ut fe hanns þat/ er ut lægðar værk hværr er j lande vill vera af [863] þeim føre. aptr/ fe bonda allt þatt sem þeir toko ok giallde konunge .x. mærkr .silfrs ok þeim/ fullrette er þeir toko firir eptir .xíj. manna dome eða fare vtlægr /

[864] huerssu maðr ma veria krofu

Nv ef maðr kræfr mann fiar þa/ ma hann suo veria krofu þa at kveðazt þa skulld loket/ hafa oðrum manne ok nefner vatta sina þa er við váro ok stund ok stað/ Nu ero vattar innan fylkis þa skal gera þeim leiðar lengd. til. \65v\ En ef vattar ero otan fylkis þa [865] skal gera þeim laga stefnu at þeir/ bere slikt vitni sem þeir við varo. Nu bera þeir suo vitni at þeir/ varo við þat at hann lauk þeirri skulld ser af hende þeim i hendr. er/ atte eða hanns loglegom vmboðes manne en sa er logleger er hann / hef^í .íí. logleg vitni til þerss vmboðs þa hefir hann rett varða/ [866] krofu þatt heitir alyctar vítni þar skal ecki anduitni i mote/ koma Fermeningar at frenzsemj ok at mægðom mego eigi bera/ vitni með manne nema þeir se baðom iamskylldir Taka mego .íí./ við eins mannz vitni ok er sa frum vattr er við var ok er sa eigi förr/ er við var ok hafa hínir hýrt aðr hanns vitni [867] þa er þat iam fullt/ sem aller hafe við ueret af andværðu Allar þær skulldir er eiðar/ koma til þa skal ein øyris synia en .íí. tveggia en þrir þriggia/ En þo at fe se meira þa kómr eigi meira til en lyritar eiðr./

En hveruitna er menn kaupa saman at logum þa skal aþtr ganga/ of taltt en fram van taltt þar til er þeir hafazt rettar tolur við

[868] **Um/ við er gengna skulld alla**

Þat er nu þui nest at ef maðr a fe at / manne þat er vattar vita eða viðr genget er þa skal sa er/ skulld a at heimta krefia skulldar sinar með vatta .íí. huar sem/ hann hittir þann er luka .a. ok gere honom halfs manaðar stefnu En / ef eigi er golldet at þeirri stefnu þa skal søkiande stæfna þing ok/ krefia þar en skulldar [869] sinnar sem vitni væit Nu er væl ef hann reiðir / þar eða hanns vmboðs maðr eða innan halfs manaðar navðsynia laust / En ef þa værðr eigi greitt þa skall søkiande nefna þing menn suo/ marga sem hann þyckizt þurfa at fara til huss þerss er honom .a/ skulld at giallda ok virða honum þar fe sitt ok fullrette eptir. laga / dome af fe þriotz Nu ero aller bøndr skyll dugir [870] til þerssarrar/ færðar sæckr öyri silfrs. við konung hværr er eigi kómr Vmboðs maðr/ konungs er skylldr til at fara ok oðllazt með þui halfa mork .silfrs konunge\66r\ til handa. En ef hann vill eigi fara þa fellir hann sækt konungs með þui / Nu standa menn firir ok veria með odde ok eggju þa falle þeir aller [871] ut/læger er firir standa En hínir aller friðhælgir er til sökia ok laga vilia/ gæta En þo at þeir falle eigi er firir standa þa er sa sæckr vííí. ertogom/ ok xííí. morkum .silfrs. við konung en skulld atte at giallda En hværr annarra / mork .silfrs. er honom veitir lið til

[872] **Um þat. fe er eigi er viðr genget**

Nv er laan fe ok dómt fe ok allt fe þat er vattar vitu eða sa gengr við er luka a. þa skal suo sökia sem nu er sagt Allt þat fe er vattar vitu / at ein dagat er þa skalt þu suo [873] niota vatta þina i eindaga sem þu hefir / honom heim stæmt Nu skylldi sa koma en ef hann kómr eigi er fe skylldi / taka en hinn kómr er reiða skal þa skal fe bioða j. eindaga ef nokorr / er sa þar er vm er boðet með vattom við at taka [874] þui fe þa skal honum / i hond selia En ef engi er þa skal hann segia or sinni abyrgð ok hafe sa. er/ aðr hafde ok abyrgizt við handvomum sinum einum til þerss er sa kómr/ eftir er a. þa skal honom j hond selia Nu a maðr fe [875] at manne þat er eigi vita/ vattar þa skal stæmfna heim til kvoðu ok kveðia hann fiar þerss. er/ hann krefr af honom hinn skal annat tveggia fæsta fe eða synia En / ein skal öyris. synia en .íí. tveggia en þrir þriggia En þo at. fe / se meira syni þo eigi meira en lyritar eiði En ef veriande vill [876] huarke / fe fæsta ne eið vina þa sannar hann ser skulld a hendr at fyri sokn

Ef/ maðr a. fe at oræiga Capitulus

Nv ef or eigi a manne skulld at luka / sa er latet hefir peninga sina firir elldi eða i skips brotom / eða oðrum misfellum [877] sveri ein eiði ef eigande heimtir at hann skal/ þa skulld luka þeim er a þegar guð ler honom efni til ef han hefer/ eigi við oskulldir kendr veret Nu kræfr maðr skulldar þan oreiga er / eigi ero slik til felli sem fyrr varo tolld [878] varðveiti j gætzllo ok / kveði þings ok late han fara lausan a þing fram ok biode frendom / at þeir løyssi hann vndan þeirri skulld er hann a. at luka En ef þeir vilia\66v\ eigi løyssa hann þa dōme þing menn at han vinni af ser þar sem hann færri/ ser vinnu ef hann er vinnu fōrr þeim til skulldar er a En ef hann løyppr / brott hafe repssing eptir laga dome nema monnum virðizt [879] þau at/vik at meiri miskunar se vært ok skipi suo sem þeir vilia svara firir guðj

Engi ma dauðu brioste sok gefa

Nv er sa dauðr er skulld atte / at giallda en hín lifir er heímta a. þa kōmzt hann eigi til/ skulldar nema með vattom þui at engi er skulld loken nema með/ vattom En engi skal eið vinna firir briost [880] hins dauða En erfingi skal/ þann eið vinna eða fiarhalldz maðr loglegr at eigi var su skulld suo lo/ken at ek vissi þa vinner hann firir sitt briost en eigi firir. hins/ dauða Nu stendr skulld .xx. veter eða .xx. vetrom lengr þa fyrnizt/ su skulld firir vattom en hann ma koma honom til eiða ef hann vill þui at/ j sallte liggr sok er søkiandr duga

[881] Ef maðr vill annan søkia Capitulus

Nv kōmr sa maðr i fylki er þu villt sottan hafan vm eit hvertt/ mál ok a eigi erfingia i fylki ok var eigi þar nottena hælgu þa/ skal spyria hann at heimili sinu en ef hann nemfner heimili sit þa/ skal stemfna honom þangat Eigi skal hann segia at Barruns nema/ þar se En ef hann. vill eigi nefna þa skal hann skirskota [882] vndir vatta ok/ stefna honom huerium i garð sem þu villt nema siolfum þer ok søkia / hann þar siðan þa er ok huerium manne rett stæmt er stæmt er a kaup/reinu þar sem þeir kōyptuzt við Suo skal ein lōypum manne heim / stemfna sem bonda þangat sem erfingi hanns byr innan fylkis elligar/ [883] skal hann spyria at heimili hanns þar skal vera sem hann segir innan fyl/kis nema at barruns segi hann Engi skal gefa sok a. annars fe

Ner/ sokner skulu standa Capitulus

Nv skulu sokner standa meðan/ leiðanger er vti til þerss er skip hafa veret a lurni .v. neter/ Standa skulu ok sokner vm langa fostu [884] cristin dom skal vm allt søkia/

ok ny værk þau er værða Ecki ma ok at soknom gera a hælguð dogum\67r\ nema stemfna manne heim at eíns Maðr ma stemfna heím stemfnu/ annnars mannz suo sem sialfs sins ef honom er vmbodet með vattom/ Sialfr skal hværr sina sokn sækia inan landz frials maðr ok fulltiða/ En ef hann. hefir eigi kunnostu til eða megin þa sœke vmbodis maðr konungs / honom til handa ok oðllezt þa sæckt er við ligger at logum ok [885] eckj/ frammar En ef maðr fær af lande brott þa skal sa hallda fe hans .ííí./ veter er hann hefir vmbodet með vattom at hallda skyldi ok sa skal þa / hafa sokn ok vorn firir honom En ef hann er lengr brotto en þria vetr / þa skal sa hafa fe hanns at varðueita er arfe hanns er nester ok øyði eckj / af en ef [886] hinn kœmr appttr luki honom slikt sem hann tok ok vattar vítu / Suo skal kona sækia sem karll maðr ef honn er ein firir ser En hon a/ kost at selia sokn sina ok vorn huerium sem hon vill Eigi skal. hon/ selia Barrunj ne of rikis manne þeim er við hana .a. Maðr ma sækia/ hennar sokn sem sialfs sins ef maðr hefir honom vmbodet með vatom / Nu vill maðr annan [887] sækia vm eitt hværrt mál en annar hafðe honum. aðr / sokn a hende láte sa fyrr af er siðar tok til þui at eigi ma hann tveim / i senn anzsvor veita ef þat er eigi vela sokn við þann gorr

[888] **konungr a fyrst/ kaup a ollum varningj**

Konungr a fyrst kaup a ollum varningi/ ok hanns vmbodis maðr eða þarfyndum oðrum huart sem fallt/ hafa vtlenzsker eða inlenzsker þa skal honom fyrst selia firir slikt/ værð sem aðrer vilia kaupa ok vm allt þat sem hann þyckizt kaups [889] a þurfa þa skal hanns vmbodis manne fyrst selia þeim sem hann gerir til

Ef menn selia monum faals capitulus

Hveruitna þar sem menn/ kaupa iarðer eða garða eða skiptazt við husum eða skipum / eða oðrum goðom gripum þa skal kaupa með handzsolum ok vattom / tveim eða fleirum ok með [890] heímilldar tokum En oll onnur kaup /skulu halldazt þegar handzsalað ero ok oll þau er vattar vítu ok þeir / menn kaupazt við er kaupum sinum eigu at raða nema maðr seli manne \67r\ o heímillt eða se fals i þa skal kaup. þat. appter ganga en hinn / hafe andvirði sitt En ef maðr sæler gull eða brent [891] silfer hvartt / sem þat. er smiðat eða osmiðat ok allt þat. sem skirtt skyldi vera. ok/ firir skirt er sæltt þat. skal. allt skirt vera Svo ok ef maðr sæler hunang/ j tunnum eða j vockum mallt eða korn i pundum Miol i meisum / smior eða sallt j laupum lin j bendum eða j belggium eða nokorn / þann lut [892] er j bendum eða i bælgium er þat. skal vera iamgott otan sem / innan þui at engi vár skal oðrum selia fox ne flærð En ef sa gerði / fals i er selldi. sæckr .vííí. ertogom ok

xíí. morkum .silfrs. við konung ne/ma meira virðizt at logum En ef hann selldi slikt sem hann kœpti / ok vissi þo at fals var. i. ok villdi eigi or taka giallde .v. mærkr .silfrs konunge [893] / Svo ok ef maðr sæler klæðe. lerept eða vaðmal ok allt þat. er fals fínzt j. sva/re sliku firir sa er selldi sem aðr vattar nema þui at eins at han hafe / firir ser settar eið at hann vissi eigi at fals var. i Sidan hafe hværr frame / sina heimllidar toku þar til er til profs kómer ok svare sa firir fals/ er firir a. at svara at logum Þat er allt fals er skynsamir menn [894] meta / til fals En eigi skal sysllu maðr ne vmboðes maðr meta þui at þa ma. a./girnd vm kenna Nu er kaup handzsalat ok ero eigi vitni til syni ein eiði/ sa er selldi þa haldezt kaup þeirra

[895] **Um skilorð i quenna giptingum Capitulus**

Oll þau skil orð er menn gera i kvenna giptingum ok suo ef menn kaupa / eignir eða garða ok firir hværtt .x. marka kaup eða meira / þa skal hvarttveggia þeirra lata gera bref eptir kaup mala sinum ok/ skildaga ok nefna vatta þa [896] er við váru stund ok stað ok hafa firir logmanz/ insiglli eða sysllu mannz eða nokorra skilrikra manna þeirra er vissu kaup / þeirra En ef ecki fær inn siglli gere þa cerograpfum ok bere þat vitni kaupi/ þeirra ef eigi ero vitni til huart sem þat dómezt firir logmanne eða oðrum/ rettom domara þerss máls

[897] **Um vitnis burð er hann er quaddr til**

Hvært mál er vitnat er vndir mann ok suo þo at eigi se vítnat\68r\ huart sem maðr hefir set a eða hœyrt þa skal hann vera skyllidr til at bera/ þat vítni loglega til kvaddr af rettaranom En ef hann vill eigi bera þa/ skal sakar abere krefia hann. þerss vítnis burðar En ef hann vill en eigi bera/ hællidr en aðr þa er [898] hann sæckr mork .silfrs. við konung En suo skal hann bera þat/ vitni er hann er eigi nemfdr til. at hann. skal bera viðr vist sina eptir þui sem/ frammast sa. hann. eða. hœyrði siðan dóme logmaðr eða. hans doms menn huerssu / fulkomet þeim þyckir þat. vítni vera

[899] **Sa a kaup er fyrstr kaupir**

Nv skulu halldazt oll handzsalað mál þau er halldazt mego at/ logum þat ma eigi halldazt ef maðr sæler oðrum þat sem hann hefir/ oðrum sællt En ef sa hefir hond át er siðar kœpti þa ma hann hallda/ skila dome firir kaupi sinu [900] til logmannz orrskurðar Nu a. sa kaup/ at hafa er fyrri kœpti ef honom fullnazt vítni at skila dome/ þa er þeim kaup fox er siðar kœpti þa skal hann skirskota vndir/ valenkuniga menn þat er kaup fox ef maðr kaupir þat sem hann. atte ecki/ j er

selldi nema at þerss [901] raðe være sællt er atte Nu skal hitta þann er / honum selldi ok heimta sitt af honom En ef hann vill eigi honom j hondd/ selia þa skal hann. honom heim stemfna ok niota vatta sína at hann leet at / logum laust ok krefia. hann fiar sins ok leggja honum rán við En ef hann / sæler oðrum síðan þa er hann sæckr halfre mork .silfrs. við konung [902] Nu ef/ hann fær eigi fenget honom þat sama kaup eða annat iam gott þa / giallde hann. øyri af mærkr kaupi huerio ok þo øyri at minna kaup se/ En ef sa er vitande er køypti þatt sem annar hefir aðr køypt sæckr/ halfre mork firir mærkr kaup huært Nu kaupir maðr við utlægan/ mann þa a konungr þat fe er hann. kaupir af honom ok sæckr [903].vj. aurum .silfrs / við konung eða syni lyritar eiði at hann vissi eigi at hann var utlægr

Vm abyrgð/ a leigu ku capitulus

Nv sæler maðr kyr a leigu þa skal sa ku abyrgiazt / at ollu er hefir nema við strand hogui ok braða sótt ok lvngrna / sótt kælvíng ok alldre eða lystr reið eða rauða [904] sótt eða vinddr fellir \68v\ tre. a En ef kyr døyf firir fatøkom manne þa giallde hann. a þrimer arom / værdet eptir þui sem .vj. skynsamir menn meta þui at engi skal ku/ leiga lenggr en hon lifir nema. hann. drepe sialfr Nu skal hann. ku. hafa at / leigu mala rettom til kross messo at oðru vare þui at þa skulu kyr/ a for vera nema þeir hafe annan maldaga. a. [905] mælltan millum sin / þa er hann tok ku Nu er su kyr dauð en hann. atte væð i annarre þa/ skal hann. hafa hana firir sina ku þui at kyr skal i kyr stað koma / En ef su lifir þa skal hann. sina ku hafa þo at hon se elldri En ef/ lestir ero a. vorðner þo at hale slitni eða horn brotne þa skal þa / lostu bota En ef hann vill eigi ku lenggr leigia þa skal hitta [906] þann er ku/ .a. ok bioða honom ku sina með vitnum ef hann. er innan fylkis En ef/ hann er eigi inan fylkis þa skal hann föra ku heim ok leiða til. menn/ at lata sia ku at hon er heil ok hínunm tøk er a. ok segi af sina abyrgð / ok veiti vorð ku ok þiggi af nyt ok hafe þat. firir gras sitt [907] ok gæzllø. ok a/byrgizt við handvommum sinum einum Nu er sa af lande faren. er/ ku atte ok hefir manne boðet vm halld fiar síns. þa. a hann. honum ku. at / bioða ef. hann. er. innan fylkis Erfingia ef eigi er fiarhalldz maðr til ef hann/ vill eigi lenggr leigt hafa

[908] Um fulgu mala rettan ok um hand vomm

Nv fæler maðr bu sitt inni at manne at fulgu mala rettom þa skal/ hann abyrgiazt við handvommum sinum ollum þat. ero handvom / hanns ef hann svelter eða drepr eða þeir menn sem hann skal hallda firir orðe/ ok eiði þat ero [909] ok handvom hanns ef halldz maðr hittir eigi fyrr en ondd er/ or Suo ok ef biorn bærr

eða bita vargar eða fællr firir bergg *ok* fylgir/ eigi fe hirðir En ef firir berg fællr *ok* synir *hann þat.* monum aðr en/ *hann.* flæ huð af þa ero [910] *þat* eigi handvom *hans þat* ero handvom *hans* ef. af/ of megri døyf eða klafe kyrkir En ef hæf er i bande *ok* renner staur *firir* / þa ero *þat* eigi handvom *hanns* Nu skal *hann* fœða til þerss er uti. ma/ biargazt þa hitti þann er a. *ok* bioðe honom at varðveita bufe sínu ok [69r] [911] syni monum at ført se at mat ser *ok* segi af sína abyrgð En ef/ *maðr* tækr ross a fulgu eða. a. halut *ok* bita vargar *þat.* uti þa ero *þat* / handvom *hans* ef eigi ero annara manna ross vti Nu tækr *maðr* naut afoðr / þa skal *hann.* suo abyrgiazt sem fulgu naut *þat.* skal *maðr* eigi abyrgiazt at / kyr renne eigi kalfs ef *maðr* hefir vxa hia nautum sínum

[912] **Um löynanda/ lost a bu eða rossom**

Nv hefir *maðr* ku mælt a i skulld sína þa er huarcke/ skerði værd ne leigu su skal vera eigi ellri en .víj vetra *ok* eigi ynngrí/ en a. oðrum kalfe heil *ok* heilspenat *ok* hafe kælt vm vetren eptir þals/ messo Nu kaupir *maðr* at manne ross eða bufe þerss er [913] abyrgð a þegar/ brott leiðir er kœyptt. hefir kvikt fe allt er *maðr* kaupir þa skal engi / oðrum suik selia ne með löynanda lostum *þat* er löynande lostr a rosse / ef *þat* er blínt eða daupt kviðdrag eða vanhelli [914] skiartt eða statt / En a bufe ef *þat* drekr sik sialft Sa skal sveria er selldi eða sialfr ha/fa at han vissi eigi löynanda lost .a. ef hinn finner a fyrsta manaðe / Nu kaupir *maðr* gripp osenan at manne þa er þerss abyrgð .a. er selldj/ til þerss er þeim kœmr j hendr er kœypti eða þeim manne sem [915] *hann* bauð/ vm firir vattom nema þeir skili annan veg *firir* vattom/

Um gripi er menn eiga saman

Alla þa gripi er menn eiga saman huart sem *þat* er akr eða engg eða/ aðra luti þa er skipti ma. a koma þa skal skipti [916] raða er skipta / vill eptir þui sem segir i oðals skiptum En þar sem .íí. menn eða fleiri / eiga ein grip saman þann er eigi fær skipti akomet suo at eigi værdi skaðe/ at eða þann er annar hefir gagn af en annar af røker eða ma eigi. / røkia bioðe þeim fyrst er til motz eigu við. [917] *hann.* Nu vilia þeir eigi kaupa/ luti hværr kaupa skal *ok* löysi. sa er lyter eptir þui sem skynsamir menn meta / eða seli huerium sem *hann.* vill *ok* luki hínun sinn luta værdz Nu vilia þeir / eigi við taka þa hafe. *hann.* at oseckiu þar til er hínir heímta *ok* abyrg/gizt við handvommum sinum En engi skal annars selia frammar en j. / logum er [918] mælt En ef menn eiga skip saman *þat.* er hvarge hefir kost [69v] til at kaupa *ok* eigi vilia aðrer menn kaupa hallde sa til gagns er vill/ *ok* luki þeim sin luta

skipleigu sem til motz eigu *ok* take af þat. sem/ hann. þarf til kostnaðar at hafa a hans luta

[919] **Uið hueriu maðr skal laan/ abyrgiazt capitulum**

Sa skal lán abyrgiazt er þiggr *ok* kome heilu heim/ En ef hann. vill þat eigi þa skal sækia sem vita. fe En þat er allt vita/ fe er vattar vita *ok* suo allt þat er domr dómer manne Suo *ok* ef logmaðr/ segir fe ahendr manne með loglegom laga orskurðj at giallda oðrum / Nu ler maðr eða sæler oðrum þat sem [920] hononom er leet *ok* misfærr þat þa skal/ hann heimta af hvarom sem hann. vill þeim er selldi eða þeim er kœpti *ok* / suo skal hueruitna þar sem maðr sæler eða ler annars eigu

Um væð logu/ ok ef maðr sæler væð mannz

Nv læggr maðr oðrum væð firir einn hværn lut/ þa skal sa [921] abyrgiazt væð er tækr En ef þeir hafa gorfán eín/daga til ner ut skal løyssa þa skal hann. bioða honom eða hanns vmbodðs manne / j. ein daga *ok* hafa. vatta við En ef þa løyssir eigi ut þa gerri hvart/ sem hann vill með skynsamra manna virðingo hafe sialfr eða seli [922] oðrum *ok* / hafe sa skulld sina er væð tok en eigande þat sem auk er Nu er eigi. eín/dage a sættr løyssi innan .xíj. manada eða fare sem aðr er skilt Nu ef/ maðr a fe at heimta af oðrum manne *ok* tækr hann væð fiar síns j eíns hve/rium grip huart sem þat er i iorðu eða oðru fe þa skal væð virða Nv/ sæler hann væð brott oðrum manne [923] þa skal hann hafa vatta til væðz síns / er væð atte *ok* hafa løyrst a fyrstum xíj. manaðom er hann er innan fylkis/ nema naauðsyn banne þær sem j bokenne ero mæltar Vitnj skal hann / til hafa at þær se sannar En ef hann er eigi. innan fylkis þa hafe. hann / løyrst a [924] fyrstum .xíj. manaðom er hann. kómr. heim i fylki elligar a. hann/ þerss mals all dri upp reist Nu sæler maðr .íí. monum eit væð þa. a sa. at / hafa er fyrri tok en hinum er væð fox er siðar tok *ok* vita þat vattar

[925] **huat konor mego kaup**

Nv heimtir maðr skulld at manne ef hann er / ínan fylkis *ok* skulldskøytir hann. honom við annan mann þa hefir^{v70r} hann. loket. þeirri skulld ser a hende ef þar ero vattar við at hinn tok./ þann skullda stað Vmage ma enggu kaupi raða [926] Þat skal *ok* vita. hverssu / mikllu kaupi konor. skulu raða Bonda kona øyris kaupi Hauilldz / kona tveggia. aura. kaupi Barruns kona halfrar mærker kaupi / En ef meira. kaup. kaupir þa ma þat. riufa .a. fyrsta manaðe er hann / heim kómr *ok* hann væit þat. kaup

[927] **Um verk menn ef þeir laupa or vistum**

Nv kaupir maðr værk af frⁱalsum manne þa skal. þat. allt halldazt / sem þeir værða asattir En ef bonde vill eigi hallda mala við leigu/mann sin ok visar honom ^{brot} þa skal hann krefia vistar sinar með vata/ tva ok bioða honom værk sin slik sem þeir vrðu a sattir Nu ef bonde/ vill eigi þatt þa er hann. sækr .ííí. aurum. silfrs. við konung en hin skal hafa / matar værð þat. [928] sem o nøytt er. ok kaup sit En ef leigu maðr vill eigi/ hallda mala við bonda þa skal bonde krefia. hann værka slikra sem hann. hansell/di honom ok bioða honom með vattom vist En ef hann vill. eigi þa er. hann / sæckr .ííí. aurum. silfrs. við konung en þa. a bonde slikt at heímta af [929] honom/ sem hann. atte at reiða honom en matar hefir hann. eckj þui at hann. hafnar sialfer / En ef sa er vitande er annars mannz leigu mann tækr. sæckr halfre mork/ silfrs. við konung En ef hann. tækr. a hondd ser mannz værk ok geter eigi vnnít / þa skulu menn meta hværtt [930] leigu fall honom skal i þui vera Nu lægzt / leigu maðr siukr eða sar ok ef hann liggr halfan manað siukr þa skal honum / ecki leigu fall i þui vera með þeim bonda er menn meta at full fia / se til En ef hann ligger lenger þa skulu menn meta værka tion ok mat/ þann er hann [931] nøytir elligar fare a hendr erfingia

Huerir siglla mego

Nv af þui at vinnu menn ero miok torfenggir i heraðe ok nu vilia/ aller i kaupferðir fara þa vilium ver þat vanlega af. taka / at nokor maðr fare sa i kaup ferðir er minna fe eigi en [932] til .ííí. marka / Skal þetta forboð standa frá paskom ok til michials messo hvært ar / En frá michials messo ok allan vetren siðan fare hværr i friði með sliku \70v\ goðo sem guð ler honom hvart sem þat er meira eða minna En þeir/ styri menn er taka menn askip sin með mínu fe en nu er mælt. þa/ seckizt. hann .íí. aurum .silfrs. firir hværrn þeirra ok suo [933] hværr er felag legger/ við þa

Um kaup skips skipan j heraðe Capitulus

Nv skipar maðr kaup skip heíma i heraðe ok taka menn far. af/ honom þa skal hann. suo skip skipa at þeir. hafe aller far er toko. / Nu ef skip verðr of miok laðet þa skal [934] styri maðr sina voru fyrst af/ bera en þeir hafe far er toko En ef þeim þyckir þa en eigi ført / er fyrstir toko þa skulu þeir af bera er epttir toko til þerss er / ført er skip þa skal hann leggja. a handzsals slit .íí. aura silfers/ huerium þeirra er af ber

[935] **Um farbann landa eða stada millum**

Nv fara menn firir far bann landa eða stada J millum þa er/ styri maðr sæckr .víí. ærtogom ok xíí. morkum .silfrs. við konung en hasete / hværr ~~mork~~ mork .silfrs. En ef maðr fær or kaupstað i herað i forboðe sækr/ mork .silfrs. við konung Ein skal styri maðr a skipi hueriu sa er nestr hvilir/ [936] borðe a stioin þann skal vm allt søkia En aller giallde sua sem iskipi/ þui eiga er firir farban for Engi skal leggja farban fylkna. j/ millum at flytia korn eða mat nema með konungs raðe En ef læggr / þa ero þeir seckir aller. fylkis menn .víj. ærtogom ok xíj. morkum/ silfrs. þat fe a. halft. konungr var en halft aller logunautar

[937] **Ef menn/ siglla a aðra menn**

Nv roa menn a aðra eða siglla giallde skaða/ þann allan er þeir gera nema menn roe firir barð þeim Rek / þau oll er rekr j almeninga þau a konungr Nu siglla menn firir land/ fram eða af hafe ok briota skip sin sitt fe a hværr er kenner með. / vatoom hværr sem iorð .a. er areker [938] hafrek oll onnur a konungr.

Ef maðr/ ler skip eða øyk sin

Nv ler maðr manne ross sitt eða skip ok vill/ sa hafa at þorf sini er let var En sa fær til er leðe ok tækr/ af honom lanet þa giallde hann .íí. aura. at afange er atte skip^{71r} eða ross En ef hinn. hefir lenggr en let var þa giallde hann afang .íí./ aura [939] silfrs. þeim er skip eða ross atte Hueruitna þar sem maðr gerir manne / fiar skaða með heipt eða ofund bote sa fullrette er gerir ok fiar skaða / eptir þui sem .vi. skymsamer menn meta ok ofundar bot a ofan ef vitni ero / til Þat er allt fullrettes skaðe er menn virða til halfrar mærkr silfrs. En ef/ minni er þa er ofundar bot eptir þui sem .vi. skynsamir menn [940] døma þeim/ er skaðe er gorr Nu dyler hann ok ero eigi vítní til syni með lyritar eiði/ En settar eiði fullrettes skaða En ef eiðar fallazt giallde slikt sem / aðr er skiltt

Um Dubblan ok um veðian manna Capitulus

EN ef menn dubblla eða kasta teníngum um peninga se upp [941] næmt / konungs umboðs manne alt þat. sem aborðe er ok hværr sæckr halfre mork. silfrs við/ konung En ef menn veðia hafe at enggu ok se sæctar laust við konung

Um pundara

Nv er suo tekít um allt landet at einir pundarar ok [942] einar vetter ok / ein met ok

mæle kerolld ok stikkur skulu ganga vm allt landet at/ þui siðer mege prettazt fa
vitrir menn hvar sem þeir kunnu fram koma/ j landeno Skip pundare skal uera
sliker sem hann. hefir veret aðr hann. skal / risa at holfu skippundi ok þar til er
værðr halpt annat skippund með/ þeim hætt at .ííí. vetter ok xx. geri [943] skippund
þær sem hværr þeirra stande / halfa .ix. mork ok xx. ok vííi þa nest handpundare
hann skal risa. at halfre/ vett ok þar til er a ma vega halft skippund Smior pundare
skal vera slikr / sem iafnan er vaner at vera þriggia punda smior þeirra er .ííí.
mærkr ok/ xx. geri hværrt [944] pund En ef laupr er um þa skal hann standa eigi
meira/ en víij. mærkr tomr En mæle kerolld til grions ok allz viðerlegx avax/tar
Salld þat at .íí. geri skippund ok skeppa su er vi. geri salld. holf./ skeppa ok
settongr skeppo [945] Onnur mæle kerolld skulu þau vera er mæla skal / við hunang
ok dryck eða lysi eða aðra luti þui lika þar er fyrstr askr/ ok halfr askr bolle ok half
bolle ok iusta Ero .íí. iustur i half bolla tveir/ half bollar i [946] bolla .ííí. bollar i ask
Nu skal logmaðr hafa þerssa luti \71v\ a frosta þingi ok skulu sysllu menn gera her
eptir en bøndr eptir þeirra / En þerss j millum liggi vndir [947] logmannz lase ok
þeirra er bonda fe varðueita Vere / sysllu maðr skylldr at skoða þetta a huerium
.xíj. manaðom ok mæle með/ rug ok vanskafe En hværr sem eit hværrt rangtt i
þersso þa vane þat suo/ at ecki se til þærss hæft [948] siðan ok gialde mork silfrs.
konunge ef hann hefir rangt / eða omarkat ok væit. hann

Tyvebolken

[949] **Her hæfr upp þiofa bolk hinn**

nivnda lut frosto þings bokar Capitulum

[951] Þat er nu þui nest at/ var skal engi annan stela Nu er þat greinande ef sa maðr stelr / mat er eigi fær ser vinu til forsterss ok hællppr suo lifi sinu/ firir hunggrss saker þa er sa stulldr með engu mote repssingar værðr / En ef sa maðr er vinu fær ser til forstrs steler til øyris sa er ecki var. aðr at / sliku kendr þa skal [952] hann a þing föra ok löysi huð sina þrim morkum. *silfrs.* / við *konung* Nu steler hann annat sinni til øyris löysi huð sina vi. morkum/ *silfrs* En ef hann löysir eigi late huðena ok se brugðit lyckli a kinn honom Nu/ stelr hann. til øyris hitt þriðia sinni láte huðena en *konungr* take .vi. mærk *silfrs.* / af fe hanns En ef [953] sa hinn same maðr steler opptar þa er hann dræpr En ef maðr / steler til halfrar mækrk vegennar sa sem ecki var aðr at sliku kendr þa skal/ hann a þing föra ok löysi sik .vííí. ærtogom ok xííí. morkum *silfrs.* við *konung* eða / fare utlægr En ef hann stel opptar þa er hann dræpr Nu ef þiofr steler .j. / fyrsta [954] bragðe til mækrk. *silfrs.* þa hefir hann firir stolet fe sinu ollu við/ *konung.* ok hafe slika repsing sem sa maðr læggr .a hann er *konungs* valld hefir / alltt i hende til retra repssinga ok hallde þo lifinu Nu ef sa hinn same / ogipptu maðr værðr opptar [955] at þyfsku kendr þa hefir hann firir gortt / lande ok lausum øyri ok lifinu með

ef maðr lætr þiof lausan Capitulus

En ef þiofr er fundin þa skal binda fola a bak honom j þui fylki/ [956] sem þiofr er tekin ok föra hann vmboðes manne bundin ok hallde umboðs maðr / til þings ok af þingi i fioru En vmboðs maðr fae mann til at drepa hann ok suo / alla þiofa En bøndr ero skylldir at fylgia til draps þa er af þeirra abyrgð [957] En ef þeir vilia eigi fylgia þa er hværr þeirra sækr øyri. [957] *silfrs.* við. *konung* / Fe þat allt er tekit er af þiofe þa a sa er þiof tok ef eigi berazt / oðrum manne vitni til En alla aðra lausa aura a *konungr* Sa abyrgizt / þiof er bindr .íííí. morkum. *silfrs.* við þar til er hann sætr hann bundin/ a flæt vmboðs mannz ok hafe vitni við En ef þiofr vill ueriazt þa/ [958] fællr. hann vtlægr En ef maðr lætr þiof lausan þa er hann. sæckr .íííí

morkum/ *silfrs.* við *konung* suo vmbod's *maðr* *konungs* sem aðrer menn þar skal hværn þiof/ dōma sem hann stal hvar sem. *hann verðr* tekin

ef *maðr* rener mann þiofe

Nv ef *maðr* rener mann þiofe eða utlægom manne suare lanðraða/ sok við *konung*
En hværri þeirra annarra er igongu ero með honom [959] mork/ *silfrs.* En ef ein *maðr* tækr þiof þa liggr honom ecki við þo at lauss verði Nu/ kenner *maðr* fe sitt þiofstolet ihende oðrum manne *ok* tækr *hann* við fe/ sinu *ok* skil suo firir att ek drep huergi niðr *konungs* rette *ok* hefir þar / vatta við þa er [960] *hann* sannr at sok en hinn osæckr er við tok fe sínu / En ef *hann* lōynir þiofe *ok* tækr við fe sinu þa er *hann* sæckr .ííí. morkum/ *silfrs* við *konung* Nu mæler barrun eða sysllu *maðr* at þeir. hafe sæt grefa / sa er stal *ok* sa er stolen *var ok* hafa drepet niðr *konungs*. rette þa skal sa er/ stolen *var* synia með lyritar eiði *ok* fællr til .ííí. marka en hinn er þiofr / sem aðr var hann

[961] Ef *maðr* venezt heimildar manne Capitulus

Nv stendr *maðr* fe sitt þiof stolet i hende oðrum manne en hann / venezt heimildar manne *ok* kallar kaup sitt þa skal *hann*. æsta taks firir/ *hann ok* suo firir fe þat er *hann* kenner ser *ok* gera til eindaga þa skal *hann* / fram fōra vitni at þat. er [962] hans fe *ok* *hann* gaf eigi ne gallt *ok* eigi solum / selldi *ok* enggum bauð *hann* vm at selia þa er honom upp næmt þa skal/ *hann* gera huart sem *hann* vill at fara brott með fe sinu eða rōyna heim/milldar toku *hanns* Nu ef þiofr hon brestr honom þa er *hann* þiofr at /

[963] ef *maðr* kenner manne stulld

Nv kenner *maðr* oðrum stulld / þa skal *hann* gera huart sem *hann* vill at stemfna honom heim\72v\ *ok* þaðan til þings eða fara a þing *ok* lysa þypt eptir Nu eigu þing menn / at gera honom stemnu til hins nesta ef *hann* er inan fylkis [964] En ef./ *hann* er otan fylkis þa skal gera honom laga stemnu apþr til þings / vm hværri mal *ok* ein daga þat. þing Nu ef *hann*. kōmr eigi þa berr *hann*. a/ bake sok nema nauðsyn banne *ok* honom berezt þat vitni Nu kōmr *hann*/ sialfr þa skal. *hann* þar eið fæsta fællr til utlægdar ef fæller eptir þui / sem aðr er skillt eptir fiar magne

[965] vm ranssak eptir stulld ollum

Nv er *maðr* stolen fe sinu *ok* ser *hann* manna for veg liggia fra þa skal/ *hann* ganga

eptir heraðz monum sinum ok lya toræfe finu ok/ æsta ser liðers til eptir farar ok spyria til garðz mannz þa skulu þeir / sitia otan garðz en gera [966] ein til huss at segia til ærendes ok æsta. til/ ranzsaks En ef hann byþer þat þa gange eptir gronnum sinu. þa/ eiga þeir at ganga iskyrtum einum ok laus gyrðir En ef hann. byðr ranz/sak ok finzt eigi fole at hans þa skal. hann. synia settar eiðj ef þeir vilia/ honom kent hafa ef sa eiðr fællr þa fællr til . [967] ííí. marka

Ef/ maðr vill annan søkia vm stulld

Nv finner maðr fe sitt þiof stolet ok fylgir/ eigi þiofr þa skal. hann hafa við nauistar menn sina er hann tækr/ fe sit En ef syslu maðr mistruir hann. ok segir at þiofr fylgði þa late. hann/ bera [968] vitni um at þar var eigi þiofr við þa er hann tok fe sitt Nu/ kenner maðr manne stulld en oðrum við viðr toku at hann hefir te/kit við fe hanns þiof stollno en sa kveðr nei við hann skal synia með / settar eiði en sa eiðr fællr til .ííí. marka ef hann vissi at þiof/stolet var Ef maðr søker annan vm [969] stulld ok er eigi lyrst þypt eptir þa / skal hann. synia settar eiði er firir sok værðr sa eiðr fællr honom. til/ .ííí. marka En ef omage steler þa skal bota apptr værk hans ecki. a/ konungr a þui Nu værðr maðr af þyfsku sæckr þa skal sa er stolen var taka / full giolld fiar sins af fe hins seckia ok kostnað þann sem hann. þarf til [973] eptir farar sem .vi. skynsamir menn meta ok rett sin [970] eptir laga dome sem/ hann se iam miklu logrenter

Ef maðr steler slætrenge eða hauk

Nv tækr maðr hauk bundin i reiðri ok löynir þa er hann. þiofr at ef/ hann lysir er atte En ef maðr steler slætrenge af iorðu mannz þa er sa þiofer/ at syni með settar eiði fællr til [971] .ííí. markaolaf ok suo hitt sama firir/ hauka konungr a þær sectir

En ef maðr lægzt vndir bu eða tækr upp mark/steína

Nv sæler maðr iorð konungs at oløyfi hanns þa er hann þiofr at ok suo / sa er kaupir ef hann veit eða syni með settar [972] eiði Nu tækr maðr mark stei/na upp or iorðu ok sæter niðr i oðrum stað ok fører alut þerss er i mote/ honom .a. þa er hann þiofr aat ok sæckr aleigu við konung En vi. aurum / er hann tækr upp ok sætr huergi niðr Ef maðr lægzt vndir [973] ku mannz ~~ok~~/ ok drekk sa maðr a engan rett aser

Ef maðr steler epplum eða næpom

EN ef maðr gengr i æppla garð mannz eða huana garð eða lauka / eða næppna reit eða ærtra eða bauna *ok* allt þat [974] allden er menn/ hægna með gorðum eða gætzllom tuigilldi þeim er atte *ok* .íí. aura. *silfrs.* / iþocka bót En ef tækr til øyris eða meira sæckr sem um anan stulld / En ef þeir gera þetta er eigi hafa fe til at bota. føre til þings *ok* svare / firir eftir laga dome

[975] Ef maðr steler hundj eða kettj eða bellti eða knífi

Nv ef maðr steler hundi mannz eða ketti mannz knifi eða bellti *ok*/ ollu þui er mina er en øyrir þat er huinzska *ok* ef maðr værdr sannr/ at þui giallde *konunge* .íí. aura. *silfrs.* *ok* þeim øyri er atte *ok* heiti maðr at verri / En ef maðr færð með [976] rosse at veg *ok* stendr høy ner gotu *ok* ef hann. þarf þa / take hann at oseckiu suo mikit sem ross. hanns þarf at eta

[977] vm upp./halldneg fiar manz

Ef maðr findr fiarlut mannz *ok* hefir eigande/ glatat þa skal hann lysa firir monum elligar værðr hann þiofr at / ef hann lysir eigi ef fe er suo mikit at þiof sok ma nema Nu skal/ maðr i liose hafa fe *ok* nyta ser *ok* þo at eigande kome eigi fyrr til en [978] slitit_{v3v} er þa skal hann engu firir bota En sa er ser kallar skal hafa til tveggia/ skilrikra manna vítí at þat er hanns fe *ok* hann .a. ef hann. skal orenter vera / *ok* sveri þar at fullan eið þa lætr hinn at logum laust

[979] Um. tylptar/ eiða Capitulus

Ef *konungr* kenner manne landrað þa skal hann eiða / synia með tylpftar eiði *ok* suo skal synia allra obota mala Nu/ skal nefna .vi. menn a huara hondd hinum sakaða iamfna att rette / við þann þa sem nester honom ero *ok* um þat mal ma kunnigazt [980] vera huar/cke sifiaðer við hann ne sakaðer fulltiða menn *ok* valenkunna þa sem hvar/ke ero aðr røyndir at ronggum eiðum eða skrøk vitnum hafa .vij. af/ þeim sialfr hinn Attande *ok* .íííí. fanga vatta fulltiða *ok* ecki at meín/ sørom røyndir

[981] her segir huerssu nefna skal settar eið Capitulus

SEttar eiðr skal standa vm oll .víij. ærtoga mal *ok* xíij. marka/ mal *ok* suo um .x.

marka mal Nu skal nefna .íí. menn. a hvara hondd/ hinum sakaða a. þann hát sem sagtt er um tylptar eið hafa .íí. af/ þeim sialfr hinn fiorðe .í. fanga ^{vatta}

[982] her segir vm lyritar eið capitulus

EN lyritar eiðr skal standa vm oll .v. marka mal ok ííí. þar / sem nefⁿder ero .í. menn ahuara hondd hinum sakaða hafe þa / .í. sem hann fær ser sialfr. hinn þriði En firir mærkr mal ok þaðan. af/ smærre skal nefna til lyritar [983] eiðz sin mann. a huara hondd hinum sak/kaða hafe einn af þeim se sialfr ~~hin þriði~~ annar fanga vattr hinn þriði/ þersse eiðr skal standa til þerss er hafa skal .í. manna eið eða ein eiði / þui at einn skal øyris synia en tveir tveggia ok suo sem logbok skiler

[984] Um mein søre Capitulus

ÞEir menn er at þui verða kunnir ok sannir / at þeir sveria rangga eiða ok provazt þat a þa með sannyndum / þa skulu þeir vera vtlæger þria vetr ok enskis mannz eiða eða vitna niota / með þui mote at þeir gerðu sik sialfer onyta ok giallde .ííí. mærkr *silfrs konunge/* ok vi. aura *firir* hværn er sór með honom ef [985] þeir vissu eigi at osørt var En/ ef þeir vissu aðr en þeir søre giallde hvær þeirra .ííí. mærkr sem hann ^{\74r\} En ef þeir at burðir kunnu til at gerazt at þeim monum verða / þær saker gefnar er við liggr lif eða límír eða se aleigu mal. þa./ skulu þeir slikra vitna ok vndan førslo niota sem *konungs* er miskun til

Retterbøter

[986] Þessar retta bøtar gaf Hakon konungr faðr Magnúss konunghs

Þessar rettar bøtar gaf Hakon konungr sun Hakonar konungs. sunar sun suerris konungs ollum borga þings monnum þeim sem i rettom skilom ero uiðr gud. oc sannre lydni oc þengnskyldu oc eftirlater ero uiðr rettan Noreghs konungh oc hans riki oc radunøyti. styrkia han oc [987] stadfesta með holre þionosto oc alt hans rad innan landz oc uttan. oc uskadde alre konungsdomsens sømd oc rettom mal efnom þeira konunga sem eftir han koma. Fyrst at upphafe þar sem adar gek i sakar øyri .xl. marka mal .vj. alnar uadmalz i øyri. þan huarn at ufelðri sectenne. þa feldi hann þa sect til þridiunghs. Sua at þar skuldi uppi vera .viij. örtogar oc .xiiij. merkr silfrs. slik sem fellar [988] af konungs stedia. þar sem adar uaro .xv. merkar ufeldar. sex alnar øyrir. þar skulu uera .v. merkr silfrs. sua fello oc adrar secter til þridiunghs.

Annur

Ða adra at engi skal annars gialða. En þeir er a adrum vinna. en þeim en gerer. eða rada uandrede þeir ero ubota men. firir gort fe [989] oc fridi. lande oc lausum øyri. iamuel odalsz iardum sinum. oc kome aldre i land aftar.

Þriðia

Ða hina þriðiu at þærir men. er hoggua hond eda fot af manne at uilia sinum. ero oc ubota men. nema þeir late refsa. til landz reinsan en konunghs uald hafa. eða þat ueiti i uapna skiptum. þa fare eftir konungs skipan. Ða hina fiorðo at þeir men er laupa [990] brot með eignum konom manna. eda fe þiofstolno sua myklu sem i lagum er melt þa ero þeir ubota men.

Fimta

Þá hina fimtu at þó at alt þat er uegande atte. bede i lande *ok* lausum øyri. felle aðr vndir *konung* vtan iarder. þa skal *konungr* taka ei meira þenggildi. en .viij. *örtogar* oc .xiij. *merkr silfrs.* af fe eda eignum nema han uege skemdar uigh eda gere nidings uerk. oc ef eign er i þenggildi greid. þa skulu arfar eiga launs a innan .x. uettra. Ef þeirra odal er. /^[991] **vj. retta**

Þá hina setto at han tok af at nokor *konungs maðr* leggi a oss almennilegha tolla eda ueizlur a borga þings men. bydar nokor *konungs vmbods maðr* manne til ueizlu. eda gerer honom adra kurteisi. rade huar sialfar *firir* sinu.

^[992] **Um rettar botr konunga**

ÞErssar rettar botr gaf Magnus *konungr*/ son Hakonar *konungs* Allum noregs monum þeim er j rettom/ skilum ero við guð *ok* sanre lyðni *ok* þægn skylldu *ok* epptir læte ero við/ rettan noregs *konung ok* hanns *ok* raðonøyti styrkia með allre þionostu innan/ landz *ok* otan oskaddre i ollu *konungsdomssens sōmd ok* ^[993] rettom mal efnun / þeirra loglegra *konunga* er epptir hann koma Fyrst at upp hafe at þar sem/ fell sakar øyrir til þriðjungs þa skal nu falla til fiorðongs *ok* sætt j/ bok með akveðno huat hæ¹st ma taka firir hueria sok at þui siðer/ verði þeir blectir er fakunnigir ero af prettalegom soku nautum i fiorðongs/ falleno ^[994] En þa aðra at þar sem aðr skylldi giallda .v. mærkr *silfrs. firir* / hogg hværret *ok* vííi. ærtogar. *ok* xííi. mærkr firir þriu hogg. þa skal heðan. af mork firir hvært *ok* sumum ^[995] stoðum minna suo sem./ segir J mann hælgi Þat *ok* her með at rettaren skal fyrri gera þeim rett / er mishallden er en taka *konunge* sækt til handa En þa hina þriðiu ^[996] at slatr toll þann er *konungr* tok þar sem hann sát lim slatrs af mannz *verki* / þa gaf hann allan upp En þa hina fiorðo at *hann* skipaðe þeim morgum/ monum J ærfða tal er ecki varo aðr j. nemder eptir þui sem logbobk / siolf vattar ^[997] Þa hina fimtu at þar sem sa er mann drap matte aðr með/ sectum nauðga frendr sina þa er huarke váru viliande ne raðande til fe at/ bota með ser þa skal nu af þerss eins fe er drap bota erfingia hins dauða/ einum Þa hina setto. at af fe ^[998] hins vtllæga þerss er skemdar vig eða/ niðings vig va þa skal fyrst botr af luka fe viganda aðr en i *konungs garð* / falle suo sem i bok er sætt i mannhælgj Þa hina .víj. at huergi skal. fe/ hins vtllæga fyrr j *konungs garð* falla en aðr se loknar allar loglegar skulldiR / þær sem fyrr váru gorfar Þa hina Attando ^[999] at ef menn *verða* vegnir j heimilj^{74v} sinu þa skal erfingi taka holfu meiri botr Þa hina ix. at ef *maðr* værðr / barðr eða særðr iheimili sialfs sins þa skal hann taka holfu meira rett eptir/ loglegom dome Þa hina .x. at þar sem aðr fell. allt. j. *konungs garð* bæðe j/ lande *ok* lausum øyri þegar hann stal til ^[1000]

einar ærtogar en nu fællr eigi / fyrr allt fe hanns i *konungs* garð en suo sem segir i þiofa bælkinum *ok* sæckt / þar til sem logbok. segir Þa hina .xj^{to}. gaf Magnús *konungr* einkanlega at þo/ at *maðr* hitti i þau obota værk at hann hafe firir gortt lifinu *ok* ollu þui/ sem *hann*. a. j lausu *ok* i [1001] fostu Annat huart at *hann* drepr logman *firir* retta logs/sogn eða brennir mann inni. eða høggr hondd. eða fót af manne eða myrðir/ mann eða stinggr vt augu mannz eða skerr tungu or hofði mannz eða meið/ir mann at vilia sinum eða drepr foður sin eða son broðor eða moðor / systur eða dottor eða kono sialfs. sins eða kona bonda sin eða tynir *maðr* / ser sialfr [1002] eða vepr mann i heimili sialfs sins eða løypr brott með eignum / konom manna eða tækr kono með rane eða hærfange eða falsar *maðr* steðia / bref eða insigli *konungs* eða. drepr þann mann er hefir bref *ok* inn siglli *konungs* / firir ser eða i *konungs* garðe eða a *konungs* skipi eða i navistu *konungs* [1003] eða. tækr/ *maðr* kono nauðga eða hefnir obota manna eða heímtír giolld *firir* *ok* ef eín/ hværr sa er at sliku *verðr sannr* at i slik obota mal fællr sem guð. late / engan hendda þo at sialfr hafe *firir* gortt lifinu *ok* fe sinu allu við *konung*/ *ok* a einn hværr þeirra born eptir j omægð þa skulu *konungs* umboðs [1004] menn ætlla/ barne hueriu fullan forllags øyri af fe þui er hinn vttlæge atte æ /meðan fe vinzt þar til er born mat onnungar firir alldrs saker eptir / logum þo at fe se eigi meira en þeim vinnizt til forlags øyris

Epilogen

[1005] Capitulus

Ofan a þetta let Magnús konungr saman setia þat. af allum bokom / landzsens sem honom þotte bæzt bera ok for sialfr til frosta./ þings ok let rita þerssa bok ok let þar upp lesa ok gaf þing monum þa/ bok ok þa rettar bót með sem eigi var minnzt [1006] at sia bok skal heðan af / ganga vm allan noreg at vskaddre konungs domssens sōmd ok eptir þui^{75r} skil orðe sem aðr er mælt lizt hanns rettom eptir komendom en éins/ huerium stað umbota þurfa þa skipi þa sa suo at guð hafe sōmd af / hann salo [1007] hiollp þeir gagn sem vndir bua Ma ok at fleiri rettar bōtr/ finizt i þersse bok en þær einar sem her ero nemdar ef skynsamer/ menn skoða með gaum gæfe þerssa ok hina sem aðr þerssvr bok var/ logtekin a frosta þingi Jons voku dag þa er liðnir [1008] varo fra. burð / vars. herra þushundrað vetra ok íi. hundrað vetra ok lxx tigur vetra / ok .íiii. veter. a ix. are rikis Magnúss konungs gefe iésús kristr oss. hana suo / i nyt at føra at honom se til virðingar þeim til salo hialpar ok amb/bunar er gera leet ok ollum þeim er honom varða ollum oss til veral/legrar farsælldar ok eilifs fagnaðar Blezsan ok varðueizlla foður ok/ [1009] sonar ok heilags andda eins guðs j þriningu ok arnaðar orð fru. sancte/ marie ok hins hælga Olafs. konungs ok allra heilagra manna se með oss nu/ ok iafnan late guð oss heila skiliazt ok suo finnazt Amen